

REİS BEY



MEYER EMELERİ

18

Reis Bey

REİS BEY / PİYES

ESER

18

İlk Basım Tarihi : 1963

21. Basım / Mart 2008

b. d. yayınları: 52

•

Baskı: Şenyıldız Matbaası Gümüşsüyü Cad.
Dalgıç İş Merkezi No.3 Kat.1 Topkapı-İst

(0212) 4834791

•

b. d. yayınlan Kurucusu: Necip Fazıl
Kısakürek

Sahibi: Mehmed Kısakürek.

Yayın sorumlusu: Suat Ak Genel
Koordinasyon (Eser Kullanım ve Telif Hakları)
Sorumlusu: Emrah Kısakürek Dağıtım
sorumlusu: Osman Kısakürek

Her hakkı mahfuz ve “b. d. yayınlanana aittir.

. d. yayınları, Ankara C. Vilâyet Han 10/3
Cağaloğlu - İstanbul Telefon: (0212) 5285551 -

5125922-5110873

www.necipfazil.com.tr /
www.buyukdogu.coin.tr

ISBN 978-975-8180-11-0

TİYATRO

■ Ön tarafı açılır - kapanır bir mikâp (küp) içinde hayatı yakalamak... Kapana kısıtırır gibi... Tiyatro budur.

■ Aslında zamandan başka bir şey olmayan hayat, hangi mekân içinde akarsa aksın, onu belli-başlı anlarıyla, üstüne böyle bir mikâp atarak tutabilirsiniz. Zaten her hâdisenin üstünde, ressamın kurşunkalemiyle çizip sonradan sildiği bölüm çizgileri gibi, böyle bir görünmez mikâp vardır. Onu görünür hâle getirmek, içindeki hâdiseyi tutmaktır. Ketumiyet sürüsünden çıkarmak, silinmekten kurtarmak, süzmek, özleştirmek...

■ İşte tiyatro, her vakit, farkında olmadan girdiğimiz bu şeffaf mikâbın, bütün hayata külâh gibi geçmiş ve İçtimaî müessese hâlinde billûrlaşmış ta kendisi... O, içinde hayatı öğüttüğü, ön tarafı açılır-kapanır mikâbın esrarlı

dört köşesiyle, açıkta, göz plânında... Rüya, maddeye aktarılmışcasına... Yeri de, sanat hisarının en yüksek burcu...

■ Bana sorarsanız, beşerî keşiflerin en büyüğü olarak tekerleği gösteririm. Sanat şekilleri içinde bence en büyük keşif tiyatro... Tekerlek, nasıl, bitmeyen mesâfeler üzerinde sonsuz bir dönüşse, tiyatro da, durmayan zamanın mikâb biçimi bir kavanoz içinde, bütün madde ve hareket kadrosuyla dondurulması...

■ Onu, Eski Yunanlı (Baküs) âyinlerinden keşfetmiş. Karagözün arkadan ışıklı perdesi de büsbütün mücerrede ve remzîliğe götürmüş olabilir. Olan şudur ki, tiyatro, Eski Yunanda bulunduğu şekil ve (Rönesans) sonrası vardığı, insan ve cemiyete üç buut üzerinde en canlı aynayı tutma haysiyetiyle, toplumu bir saate benzetecek olursanız, onun tik-takları gibi bir şey...

■ İster derinliğine doğru insan, ister bu insanla beraber sığlığına doğru cemiyet dâvasında, gâyeli ve gâyesiz, fakat kelime ve hareketlerin mimarı her sanatkâra imparatorluk tacı

tiyatrodadır. Hele yeni insanla beraber cemiyet yuğurucusu, fikirci ve aksiyoncu sanatkâr, o pınardan başka hiçbir kaynaktan susuzluğunu gideremez. (Tez)in lâf olmaktan çıkıp büyü olduğu yer, işte o esrarlı dört köşe...

■ Öyleyse, mutlak iman hâlinde (tez)lerin (tez)ine sahip olan biz, tiyatrodan üstün ve dokunaklı âlet kabul edebilir miyiz? Edemeyiz ama, işte - hamdolsun- o mutlak iman yüzünden bugünkü Türk(!) Tiyatrosu bize kapılarını kapamış bulunuyor; biz de ona, yerle göğü birbirine katacak olan tiyatromuzla karşılık veremiyoruz. Dedik ya, istikbâli ve bu arada istikbâlin aktörünü bekliyoruz.

■ Bugün dünyanın her yerinde hafakanlı bir buhran yaşayan tiyatro, birgün bizim tiyatromuz kurulursa, belki mide gurultusu seslerinden ve o güzelim mikâb içinde, camlarda uçuşan sineklerin başı boş kıvrımları kadar serseri gidip gelişlerinden kurtulur, mânaya ve aksiyona kavuşur.

Necip Fazıl KISA KÜREK

ŞAHİSLAR

(Sahneye çıkış sıralarına göre)

- Otel Katibi
- Mübaşir
- Birinci Bar Kızı
- İkinci Bar Kızı
- Köylü Müşteri
- Taşralı Müşteri
- Yeldirmeli Kadın
- Reis Bey
- Mahkûm
- Birinci Avukat
- Kumarhane Garsonu
- Dadı
- Birinci Gardiyan

- İkinci Gardiyan
- Hapishane Müdürü
- Savcı
- Kaatil
- Karaborsacı
- Memur
- Yankesici
- Sahte Hakim

BİRİNCİ PERDE

TABLO I

[Mesudiye Oteli'nin holü... Cephede, holün sokağa bakan vitrini... Vitrinde, otelin ismi tersine okunuyor... Sol dip köşede, girinti şeklinde iki duvarlık bir dirsek... Dirseğin sağ duvara bakan uç tarafında da, yukarı kattan inen ve dirseğin ön ucundan bükülüp cephe istikâmeti bulunan merdiven... Sağda, sağ ön köşeye geçit bırakan müracaat gişesi... Gişenin arkasında ve duvarda, anahtar hücrelerinin çerçevesi... Merdiven kıvrığının sağ duvara bakan tarafında, vitrinin ortasında, giriş kapısıyla gişe arasında, ön planın sol ve orta yerinde, beyaz örtülü masalar ve iskemleler... Sağ ve sol köşelerde iki büyük koltuk... Göze çarpan herşey kenar semtte, orta halli bir otel manzarası gösteriyor.]

(Otelin holü loş... Vitrimle, hatan güneş altında, sokağın sıra binaları... Gişede, Otel Kâtibi... Vitrinin ortasındaki iskemlede, Anadolu

tüccarı kılıklı, kravatsız, kasketli bir adam: Taşralı Müşteri... Merdiven kıvrımı önündeki iskemlede de Mübaşir... Mübaşir yanındaki masada kocaman bir evrak çantası ve resmî mübaşir kasketi... Otel Kâtibi, gişenin üstüne bir gazete sermiş ve ona eğilmiş vaziyette... Sükût...)

OTEL KÂTİBİ - *(Başını kaldırmadan Mübaşire)* Nişantaşı cinayetine ne dersin?

MÜBAŞİR - Gazete okuyanlardan duydum.

OTEL KÂTİBİ - Sen tut, yedi katı tıpış tıpış çık, çatı katındaki dairesinde oturan ihtiyar kadını boğ, elmaslarını al, sıvış!

MÜBAŞİR - Sen dediğin kim?

OTEL KÂTİBİ - Oğlu... Üstelik biricik mirasçısı...

MÜBAŞİR - Bundan haberim yok!

OTEL KÂTİBİ - Aynı gece, sabaha karşı yakalanmış... Tophânede, bitirim yerlerinden birinde...

MÜBAŞİR - Ne biçim iş? Apartman sahibi kibar kadının oğlu, bitirim yerinde ne arar?

OTEL KÂTİBİ - Belli olur mu? Kumara düşkünmüş... Eroine de alışmış... En âdi insanlarla, en kötü yerlerde düşüp kalkma illeti... Sosyete hastalığı...

(Vitrinde, bir gazete müvezzinin koşarak geçtiği görülür.)

DIŞARDAN MÜVEZZİNİN SESİ - Nişantaşı cinayetini yazıyor! Elmaslar kadının oğlunda çıktı!

(Sükût... Otel Kâtibi ve Mübaşir, karşılıklı bakışurlar. Vitrinin ortasındaki iskemlesinde, Taşralı Müşteri başını sokağa çevirir. Müvezzinin sesi uzaklardan geliyor!)

DIŞARDAN MÜVEZZİNİN SESİ - *(Gittikçe kaybolarak.)* Cinayeti yazıyor! Bitirim yerinde kibar kaatil!..

OTEL KÂTİBİ - *(Mübaşire.)* Nasıl haberiniz olmaz? Bak, kenar mahallelere kadar bütün İstanbul çınıyor!

MÜBAŞİR - Biz işleri, mahkemeye geldikten sonra öğreniriz.

OTEL KÂTİBİ - Bu işin muhâkemesi sizde mi görülür?

MÜBAŞİR - Belki!.. *(Vitrine bakar.)* Nerede kaldı bizim Reis Bey? *(Vitrinde, karşı pencerelerde tek tük pırıldamaya başlayan ışıklara göz dikerek.)* Gece oldu! .

OTEL KÂTİBİ - İstersen, çantayı bize bırak!.. Gelince verelim...

MÜBAŞİR - Olmaz! Kendisine, eline teslim etmeliyim. Huyunu bilmez misin?

OTEL KÂTİBİ - *(Gazeteye eğilir.)* Nasıl bilmem! *(Durak, gazeteye dikkat)* İşe bak sen! Hâdiseden iki saat sonra, İzmit'ten apartmana telefon edip annesini sormuş...

(Merdivenden, aşüfte tavırlarla, topuklarını şakırdatarak, gayet bayağı dekolteler içinde, sırtlarında birer âdi etol, Birinci ve İkinci Bar Kızları inerler Birinci, İkincisine nisbetle, mübâlağalı şekilde oynak... İkincisinde, bir dikkat, vekâr ve birinciye karşı murakabe tavrı... Otel Kâtibi. Taşralı Müşteri ve Mübaşir onlara bakarlar.)

BİRİNCİ BAR KIZI - *(Gişenin önünden kapıya doğru bir kavis çevirirken, otel kâtibine)*
Merhaba, Kâtip Bey!

OTEL KÂTİBİ - Merhaba küçük hanım!

(Birinci Bar Kızı, uzaktan Amerikanvâri bir veda işareti çakıp kapıya yürür. İkincisi arkasında, Otel kâtibine gülümser. Kapıya yürürler. Çingiraklı Kapı, çinliyerek açılır. Kızlar, kalçalarını oynatarak kaybolurlar. Yine çinliyerek kapanan kapı...)

MÜBAŞİR - *(Otel Kâtibine)* Hoppala!.. Ben de bu oteli, koca Ağır Ceza Reisinin oturduğu temiz bir yer sanıyordum.

OTEL KÂTİBİ - Yine öyledir. İstanbul'un en temiz otellerinden sayılır. Müşterileri hep Anadolulu...

MÜBAŞİR - *(Eliyle kapı tarafım gösterir.)* Ya bu yosmalar?..

OTEL KÂTİBİ - Onlar her akşam bu vakit uyanıp çıkarlar. Sabaha karşı da gelirler. Başka bir suçlarını göremeyiz biz... Paralarını da tıklar tıklar öderler.

MÜBAŞİR - Bu kadarı yeter mi?

OTEL KÂTİBİ - Tabii ki yeter! Sizin Reis Bey de, gece başlayınca gelir, odasına kapanır, kimseyle lâf etmez, kimseyi yanına almaz; şafakta da çıkar, gider. Farkları ne?..

MÜBAŞİR - Büyük bir fark değil, zahir...
(Doğrulur.) Öndeki çok cilveliydi kızlardan...

OTEL KÂTİBİ - Elbette... O hanım...

MÜBAŞİR - Ya arkadaki?...

OTEL KÂTİBİ - O da bey... Ağabeysi diyelim... Hiç gözünü açtırmaz. Yan baktı mı, tokat hazır...

MÜBAŞİR - Hımm!.. (Ayağa kalkar.) Ortalık adamakıllı karardı. Yak şu lâmbaları!

(Sokağın pırıldıkları büsbütün gelişmiştir. Otel Kâtibi, arkasındaki düğmeyi çevirir. Aydınlık... Vitrinin çerçevelediği sokak manzarası solar.)

MÜBAŞİR - Sen kaç senedir otel kâtibisin?..

OTEL KÂTİBİ - Bu otelde tam yedi senedir... Hepsi on seneyi geçer. Geldim geleli Ağır Ceza Reisi bizde... Otelin demirbaşı... Ya sen, kaç

senedir onun yanındasın?

MÜBAŞİR - Benimki yeni... Bir yılı geçmez.

OTEL KÂTİBİ - Bir yılda seninle kaç kelime konuştu?

MÜBAŞİR - Ne bileyim ben? Vazife dışı konuşmaz. Ne diye soruyorsun?

OTEL KATİBİ - Yedi senedir benimle konuştuğu, yetmiş kelimeyi geçmez de...

MÜBAŞİR - Huy dedik ya...

OTEL KÂTİBİ - Öyle ama, bu kadar katisından, kapalisından da insan hoşlanmıyor.

MÜBAŞİR - Sen onun mahkemede gör, katılığını!

OTEL KÂTİBİ - Allah düşürmesin... *(Mübaşirin, kendisini hayretle süzdüğüne dikkat ederek.)* Ne o? Ne bakıyorsun öyle?

MÜBAŞİR - Haline bakıyorum; pişkinliğine!

OTEL KÂTİBİ - Sanat icabı... *(Elini gişeye vurur.)* Bu tezgâh insanı pişiriyor.

MÜBAŞİR - Sen, bu tezgâhta insan sarrafi

gibi bir şey olmuşsun!

(Birden, otelin görünmeyen dış kapısında bir otomobil durmuş gibi acı bir fren sesi...)

MÜBAŞİR - *(Giriş kapısına doğru)* Bizimki mi yoksa?

OTEL KÂTİBİ - Ben onun taksiyle geldiğini hiç görmedim. Zaten, burası mahkemeye on dakikalık yol...

MÜBAŞİR - *(Otel Kâtibine döner.)* Daireden çıkmalı çok oldu. Şimdi anlarız.

OTEL KÂTİBİ - *(Eliyle giriş kapıştın gösterir ve ortadan haşlayarak gişeye kadar havada bir kavis çizer.)* Şu geçit yok mu, şu geçit?.. Bilsen buradan kaç türlü insan gelip geçer?.. Gel de insan sarrafı olma!.. Gece gelen mi istersin, sabaha karşı düşen mi, gündüz damlayan mi?.. Meteliksiz, cepleri dopdolu, niyeti örtülü, eli açık, ağa, serseri, sevincinden uçan, derdinden sürünen, nüfus kâğıdından saklanan, sürü sürü insan... Bir bakışta kestiririz biz, müşteriye...

MÜBAŞİR - Tahsilin ne, senin?

OTEL KÂTİBİ - Orta, ama yükseklerle boy ölçüşmeye hazırım. Kültürümüzü ilerletelim diye Reis Beyi kovalıyoruz da, ağzından, üçer kelimelik kuru vecizelerden başka bir şey alamıyoruz...

(Çingiraklı kapı açılır. Sirtında felçli kız, Köylü Müşteri... Kapı açık kalmıştır. Felçli kızın başı, siyah sarılı... Köylü Müşteri, köy ağası kılıklı ve kasketli... Otel Kâtibi ve Mübaşir, dikkat kesilmişlerdir. Köylü Müşteri gişeye doğru yürür, Otel Kâtibinin önünde durur.)

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Burayı salık verdiler. Bir oda istiyoruz!..

OTEL KÂTİBİ - *(Gösterir.)* Kızın mı?

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Kızım...

OTEL KÂTİBİ - Nesi var?..

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Felç dediler. Makineden düştü.

OTEL KÂTİBİ - Ne makinesi,

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Traktör... Ondan düştü, bu hâle geldi.

OTEL KÂTİBİ - Traktörde kız ne arar?

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Oldu işte!

OTEL KÂTİBİ - Boş oda yok...

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Ne yaparız biz? Yarın doktora gideceğiz. Kız ameliyat olacak... Seni memnun ederdik.

OTEL KÂTİBİ - Bir oda var ama, içinde hiç ses çıkarmadan oturmanız lâzım. Bitişiginizde oturan, aksi, titiz bir adam.

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Bizim hiç sesimiz çıkmaz... Kızım arada bir bunalır, ağlar; onu da duyan olmaz.

OTEL KÂTİBİ - Nüfusunuz, hüviyetiniz tamam mı?

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Hepsi tamam!..

OTEL KÂTİBİ - Pekâlâ. Birinci katta 4 numara. (*Arkasındaki hücreden anahtarı alıp uzatır, gösterir.*) Çıkın merdivenden, yerleşin! Ben geliyorum. Bir yatak daha atarız. Eşyanız var mı?

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Dış kapının içinde bir

heybemiz var...

OTEL KÂTİBİ - Getirirler. Siz çıkın!...

KÖYLÜ MÜŞTERİ - (*Anahtarı alırken.*) Allah razı olsun...

(*Köylü Müşteri dönüp merdivene doğru yürür. Otel Kâtibi ve Mübaşir arkasından bakarlar. Taşralı Müşteri, yerinden kalkmış, ağır ağır yaklaşıyor. Merdiven başına kadar gelir. Felçli kızın soluk yüzü, ıstırap dolu...*)

KÖYLÜ MÜŞTERİ - (*Çıkarken.*) Allah hiçbir babaya, evlâdını bu halde göstermesin...

(*Köylü Müşteri merdiveni çıkıp kaybolur. Taşralı Müşteri, gözleriyle onu takip ediyor.*)

OTEL KÂTİBİ - (*Mübaşire.*) Ne de güzel kız!.. İnci gibi bir şey... On yedisinde var, yok... (*Taşralı Müşteriye.*) Hemşeri! Gördün mü beterin beterini?..

TAŞRALI MÜŞTERİ - (*Döner.*) Benim hâlim onunkinden bin kere beter!.. Razıyım, iki ayağı kopuk olsun, tek onu bulayım!.. Namusum kurtulsun!..

MÜBAŞİR - *(Gişeye doğru gelen Taşralı Müşteriye.)* Ne yaptı kızın sana? Namusuna ne olmuş?

TAŞRALI MÜŞTERİ - Sorma, sorma!

(Açık kapıda, siyah başörtülü, ökçesiz bebe iskarpinli, Yeldirmeli Kadın... Çingirak... Kadın, kapıyı kapatır, gözler üzerinde... Gişeye doğru yürür. Halinde, keskin bir enerji...)

YELDİRMELİ KADIN - *(Otel Kâtibine.)* Reis Bey bu otelde kalıyor, değil mi?

OTEL KÂTİBİ - *(Şüphe tavrı.)* Evet; ne istiyorsunuz?

YELDİRMELİ KADIN - Görmek istiyorum, işim var!..

MÜBAŞİR - *(Yeldirmeli Kadına.)* Reis Beyi tanıyor musunuz?

YELDİRMELİ KADIN - Hayır!

OTEL KÂTİBİ - *(Yeldirmeli Kadına.)* Henüz gelmediler.

YELDİRMELİ KADIN - Bekliyeyim bir kenarda...

OTEL KÂTİBİ - Olamaz; Reis Bey böyle rahatsızlıklara gelemes!

YELDİRMELİ KADIN - Dışarıda bekliyeyim öyleyse...

MÜBAŞİR - Hanım, olmaz dediler ya!.. Ben mahkemenin mübaşiriyim. Reis Beyin yolunu kesip ona asılmakta fayda yok!..

YELDİRMELİ KADIN - Ben tâ Eyüp'den geliyorum. Gecekondulardan... Bir adım atmam bir yere... *(Dirseğın başında ve giriş kapısının yanındaki tek iskemleyi çeker.)* Şuraya ilişip bekliyeceğim! İsterseniz kolumdan tutup beni sokağa atın! Piştik artık... 'Acı yüzünden...

(Yeldirmeli Kadın iskemleye çöker. Otel Kâtibi, Mübaşir ve Taşralı Müşteri şaşkın...)

YELDİRMELİ KADIN - Ayakta bir dakika durmaya mecalim kalmadı. Bütün gün, İstanbul kazan, ben kepçe... Derdine ilâç bulabilirsen bul!

TAŞRALI MÜŞTERİ - *(Yeldirmeli Kadına.)*
Derdin ne hanım?

YELDİRME Lİ KADIN - Ne olacak!.. Evlât derdi...

TAŞRALI MÜŞTERİ - Bir de benimkini bilsen...

YELDİRME Lİ KADIN - Neymiş seninki?

TAŞRALI MÜŞTERİ - On sekiz yaşındaki kızım. Samsun'dan kaçıp İstanbul'a geldi. Hani İstanbul kazan, ben kepçe, dedin ya; ben de gece gündüz, deli pösteki sayar gibi İstanbul'u kapı kapı geziyorum. İzini bulana aşkolsun...

YELDİRME Lİ KADIN - Vah, vah! Acıdım sana... (*İç geçirir.*

öbürlerine döner.) Evlât bu... Acısı dile kolay... Ciğerini söküp çıkarmış da, çocuk, annesinin, sevdiği karıya götürmek için; yolda ayağı bir taşa takılmış, kapaklanmış... Vah evlâdım, bir yerin acıdı mı, diye bağırılmış ciğer... Söz temsili...

OTEL KÂTİBİ - (*Yeldirmeli Kadına.*) Seninki temsil ama, böyle anneleri şimdi zamane çocukları sahiden öldürüyor. Nişantaşı'ndaki zengin ve kibar anneyi duymadın mı? Oğlu,

elmaslarını almak için onu boğmuş...

YELDİRME Lİ KADIN - Benim kendi derdimden başka hiçbir şeyden haberim yok!

(Çıngırak... Kapı açılır... Reis Bey... Çıngırak... Kapı kapanır... Reis Bey, şapkasını kaşlarına kadar indirmiş... Herkes doğrudur. Mübaşir hızla atılıp, masadan evrak çantasını ve kasketini alır. Reis Bey ilerler.)

REİS BEY - *(Mübaşire.)* Çantada mi evrak?

MÜBAŞİR - Evet efendim!

REİS BEY-Ver!

(Mübaşir atılıp çantayı Reis Bey'e verir. Yeldirmeli Kadın ayağa kalkar. Otel Kâtibi, gişeden çıkar.)

REİS BEY - *(Bir sözü varmış gibi duran Otel Kâtibine.)* Bir şey mi söyleyecektiniz?

YELDİRME Lİ KADIN - *(Reis Bey'e.)* O değil, ben söyleyeceğim!

REİS BEY - Ne söyleyeceksiniz?

YELDİRME Lİ KADIN - Herkesin yanında

söyliyemem!

REİS BEY - Herkesin yanında söyleyiniz!

YELDİRMEİ KADIN - Söyliyemem!

REİS BEY - Söyliyemesseniz daha iyi olur.

(Reis Bey, elinde çanta, döner; yürür; merdivenin iki basamağını çıkar. Herkes; tay gibi, ona seyrediyor. Yeldirmeli Kadın, Reis Beyin arkasından koyup, iki büklüm, ellerini uzatır.)

YELDİRMEİ KADIN - Reis Bey, durun!

(Reis Bey, gayet sakin durur, döner; herkes dönmüş... Yeldirmeli Kadın aynı vaziyette...)

REİS BEY - *(Yeldirmeli kadına.)* Buraya tiyatro numarası yapmaya mi geldin?

YELDİRMEİ KADIN - *(Paralayın.)* Numara mi dedin? Torunlarım sokakta dileniyor! Gelinim orospuluk edemiyor! Ben yetmişine geldim. Elim ayağım tutmuyor! Hizmetçiliğe bile almıyorlar! Ne olacak bizim halimiz?

REİS BEY - Anlamıyorum!

YELDİRMELİ KADIN - Nasıl anlayacaksınız? Merhamet nedir, bilmeden anlamak olur mu? İşi gücü zorla suç aramak olan insan, neden anlar?

REİS BEY - *(Mübaşir ve Otel Kâtibine.)*
Çıkarın şu kadını dışarıya!

(Otel Kâtibi ve Mübaşir atılırlar, Yeldirmeli Kadını omuzlarından itip kapıya doğru sürmek isterler.)

YELDİRMELİ KADIN - *(İtilirken, Reis Beye.)*
Gelinime göz koyanlar, oğluma iftira etti. Paltosuna esrar koyup polise haber verdiler. Benim oğlum namuslu bir işçidir. Ne alır, ne satar, o laneti... Tanımaz bile... Esrar satıcılığından ceza istiyorlar ona... *(Tutanların ellerinden kurtulur. Bir iki adım atar, bir iki basamak çıkar. Reis Beyin dizlerine sarılır.)*
Herşey karara kaldı; oğlum konuşmayı bilmez, oğluma acı, bana acı!

REİS BEY - *(Uzakta apışıp kalan Otel Kâtibi ve Mübaşire.)* Alın, kaldırın!

(Mübaşir kasketini giyer. Otel Kâtibi ve Mübaşir, Reis Beyin ayaklarına kapanmış,

hıçkırır hıçkırır ağlayan Yeldirmeli Kadını zorla kaldırıp merdivenden indirirler; kapıya doğru sürerler. Çıngırak... Hep beraber dışarı çıkarlar: Kapı açık kalır.)

KORİDORDAN YELDİRMELİ KADININ ÇIĞLIĞI - Dilerim Hak'tan en ağır, en olmaz iftiraya uğra, sen! O taş kalbinin havanında zehir ez, zehir ye! Evlâdın yoksa, senin başına getirsin Mevlâm...

(Reis Bey, merdivenin ilk basamaklarında, heykel gibi, Yeldirmeli Kadının gittikçe kısıklaşan haykırışlarını dinler. Sonra dönüp merdivenden çıkmağa başlar. Taşralı Müşteri, deli gibi ona bakıyor.)

TAŞRALI MÜŞTERİ - *(Alık bir saffet içinde.)*
Reis Bey!

(Reis Bey, merdivenin dönemeç basamaklarında durur. Taşralı Müşteriye döner.)

TAŞRALI MÜŞTERİ - Benim mahkemeyle işim yok! Ben buranın garibiyim! Kızım kaçtı da memleketten onu aramaya geldim.

REİS BEY - Ne yapmamı istiyorsunuz?

TAŞRALI MÜŞTERİ - Akıl, fikir, çare istiyorum.

REİS BEY - Polise başvurun!

TAŞRALI MÜŞTERİ - Başvurdum! Bir şey çıkmadı.

REİS BEY - Savcıya da gittiniz mi?

TAŞRALI MÜŞTERİ - Gittim. Muamele, tabîî yolunu takip eder dediler.

REİS BEY - İyi demişler...

TAŞRALI MÜŞTERİ - Ama kızımı bulan yok!

REİS BEY - Bu işde hâkimleri vazifelendirmez, kanun... TAŞRALI MÜŞTERİ - Nasıl kanun, bu?

REİS BEY - Kanun, gizli eşyayı bulmaya mahsus bir fal kitabı değildir. Olana, gördüğüne, bildiğine göre hükmeder.

(Kapıdan Otel Kâtibi... Kapanan kapı... Çıngırak... Otel Kâtibi yürür. Reis Beyi görünce merdivenin önünde kalır. Reis Bey ona döner.)

TAŞRALI MÜŞTERİ - *(Reis Beye.)* Ben bu lâfları değil, kızımı istiyorum!

REİS BEY - *(Tekrar. Taşralı Müşteriye dönerek.)* Kızını kanundan isteyemezsin! Arada bir suçlu varsa cezalandırılmasını kanundan isteyebilirsin! *(Yine Otel Kâtibine döner.)* Gitti mi kadın?

OTEL KÂTİBİ - Ağlaya ağlaya gitti...

REİS BEY - Gözyaşı suçun rengini soldurmaz. *(Durak.)* Ben odama çıkıyorum. Biraz sonra kahvemi gönderirsiniz. Hiçbir sebeple rahatsız etmesinler beni!..

OTEL KÂTİBİ - Başüstüne efendim!

(Reis Bey merdivenden çıkar. Kaybolur.. Otel Kâtibi. şaşkın bakman Taşralı Müşterinin yanına gelir.)

TAŞRALI MÜŞTERİ - Ne acayip adam, bu Reis Bey!

OTEL KÂTİBİ - Öyle acayip ki, bir benzerini bulamazsın. Bir kere emekli olmak üzere... Altmış beşlik... Hâlâ yeryüzünde kimsesi yok...

Yarım asırlık bekâr... Ömrü, otel odalarında geçmiş...

TAŞRALI MÜŞTERİ - Kendine bir ev açmıyor mu?

OTEL KÂTİBİ - Ne gezer!.. Ev bark sahibi olmaktan anlamıyor. Hususi hayatı yok ki, evi olsun... İğreti yaşıyor. Kitapları, bir iki bavulu, o kadar... Bir yatağı bile yok dâr-ı dünyada...

TAŞRALI MÜŞTERİ - Galiba en rahatı o... Ne ev, ne evlât, ne dert!.. *(Birden, hatırlarmışçasına.)* Ne olacak benim kızım? Sen ondan bahset!..

OTEL KÂTİBİ - Kızını ben bulacağım senin, daha doğrusu ben bulduracağım! *(Ön kısmın ortasındaki masayla iskemleleri gösterir.)* Gel, şuraya geçelim de bu işi konuşalım!

(Taşralı Müşteri ve Otel Kâtibi masaya geçerler, mahrem konuşma edasıyla başbaşa verirler. Otel Kâtibi merdivene doğru...)

OTEL KÂTİBİ - Kimlere bulduracağım, biliyor musunuz? Demin buradan çıkan bar artistlerine...

TAŞRALI MÜŞTERİ - Buldurursan, sana tam on tane binlik...

OTEL KÂTİBİ - Hiç merak etme! Bulduracağım! Deminki artistler, onu İstanbul'da ne kadar bar, kabare, gece kulübü, artist idarehanesi, çalgılı yer, gizli köşe varsa, arar, tarar, bulurlar.

TAŞRALI MÜŞTERİ - Kızımın ne işi var, böyle yerlerde?..

OTEL KÂTİBİ - Böylesi, mutlaka o yerlere düşer. Balık, denizden çıktı mi, balıkhanede bulunur. Reis Beyden öğrendik bu benzetişleri... (*Taşralı Müşteriye döner.*) Sen cevap ver bakalım. Kızın, hangi kitapları, dergileri okurdu?

TAŞRALI MÜŞTERİ - Sinema dergilerinden başını kaldırmazdı.

OTEL KÂTİBİ - Gördün mü; tam olta balığı! Yalnız ilk masraflara dayanmak lâzım...

TAŞRALI MÜŞTERİ - İstedğin kadar... Kaç para istersen...

OTEL KÂTİBİ - Sen bana onun iki resmini

ver ve başka bir şeye karışma!..

(Taşralı Müşteri, hemen elini cebine atıp şişkin bir cüzdan çıkarır, açar, içinden iki vesikalık fotoğraf çekip uzatır.)

OTEL KÂTİBİ - *(Fotoğraflara dikkatle bakarak)* Çok güzel kız, be!.. Saçları da son moda...

(Merdivende Köylü Müşteri... Pat pat iner.)

OTEL KÂTİBİ - *(Köylü Müşteriye.)* Ne o, dostum?

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Heybemi alayım, dedim.

OTEL KÂTİBİ - Garson getirirdi. Neyse al!

KÖYLÜ MÜŞTERİ - *(İndiği merdivenin son basamaklarında.)*

Kıza yine fenalık geldi. İlaçları heybede...

OTEL KÂTİBİ - Git, al!

(Köylü Müşteri giriş kapısından çıkar. Kapının açılış ve kapanış çingirakları...)

TAŞRALI MÜŞTERİ - *(OtelKâtibine korkuyla eğilerek.)* Kızımı bir iğfal eden varsa, şu mahut

Reis Beyin karşısına mi çıkarırlar?

OTEL KÂTİBİ- Eh, işte o zaman herif yandı!
Ama yok, bir şey olmamıştır! Evhama düşme!

TAŞRALI MÜŞTERİ - Böyle bir şey
olacağına ölüsünü bulsam daha iyi...

*(Merdivenden Reis Bey... Pantolonu üstünde
ropdöşambr... Yüzü o tarafa doğru olan Otel
Kâtibi yerinden fırlar. Taşralı Müşteri de
kalkar.)*

REİS BEY - *(Merdivenin dönemecinde.)*
Odamın bitişiğinden bir iniltidir, bir ağlamadır,
gidiyor. Ne var?

OTEL KÂTİBİ - Felçli bir kızla babası,
efendim! Anadolu'dan bu akşam geldiler. Yarın,
ameliyat için, doktora götürecekler...

*(Çıngırak... Heybesi elinde, Köylü Müşteri...
Çıngırak... Kapı kapanır. Köylü Müşteri
merdivenin önünde...)*

REİS BEY - *(Otel Kâtibine.)* Başka oda yok
muydu koca otelde?

OTEL KÂTİBİ - Son boş oda... Bitişğinizi,

son boş oda diye saklıyoruz. Otel dolunca vermeğe mecbur olduk.

REİS BEY - Vermeseydiniz! Otele, hastahanelik hasta kabulü nizâma uygun mu?

OTEL KÂTİBİ - Bulaşıcı hastalık değil...
Sonra da acıdık!

REİS BEY - Hastalığı değilse bile, rahatsızlığı bulaşıcı... Ona acıyacağınıza, istirahat hakkını kazanmış olanlara acısaydınız daha iyi olurdu.

OTEL KÂTİBİ - Af buyurun efendim!

REİS BEY - Çıkın, ihtar edin, kessinler seslerini!

KÖYLÜ MÜŞTERİ - (*Reis Beye.*) Ben şimdi sustururum onu...

REİS BEY - (*Köylü Müşteriye.*) Siz kimsiniz?

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Babasıyım!

REİS BEY - Eğer hemen susturmazsanız, polise haber verir, gecedен kaldırırım onu hastahaneye!..

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Merhamet edin efendim!

REİS BEY - Sen de mi öğrendin bu lâfı? (*Otel Kâtibiyle Taşralı Müşteriye doğru.*) Ne kelimeler, ne duygular . var; öğretemiyoruz da, sıra merhamete geldi mi, herkes ezbere biliyor. Ağızların iğrenç sakızı!

OTEL KÂTİBİ - Merhamet suç mu efendim?

REİS BEY - (*Gayet sert*) Hem de idamlık...

(*Reis Bey merdivenden çıkar. Arkasından Köylü Müşteri... Otel Kâtibi ve Taşralı Müşteri, merdivene doğru, dimdik... Çıkanlar kaybolur. Taşralı Müşteri Otel Kâtibine döner.*)

TAŞRALI MÜŞTERİ - Taştan mı, demirden mi bu adam?

OTEL KÂTİBİ - Makine adam... Kanun makinesi... Tek yanlısız çalışır.

TAŞRALI MÜŞTERİ - Hiç acıdığı olmaz mı?

OTEL KÂTİBİ - Acımak mı? Ne diyorsun sen? Bir gece otelde bir intihar vak'ası oldu. Reisin yattığı katta, genç bir üniversiteli kendini tavana astı. Bütün otel ayağa kalktı. Onun tüyü bile kıpırdamadı. Gelen polislere, odamda

yazımı yazıyordum, dedi; on günlük uzaktaymışım gibi hiçbir şeyden haberim olmadı, dedi. Her gece olduğu gibi, üst üste kahvelerini içti, yazısını bitirdi, uykusunu uyudu. Sabahleyin Savcı, ölünün yüzünü açıp binbir rica ile ona gösterdiği zaman şu sözü söyledi; «Benden, merhametin öldürdüklerine merhamet beklemeyiniz!»... Bu sözü, kulağımdan hiç gitmez.

TAŞRALI MÜŞTERİ - Merhametin öldürdükleri ne demek?

OTEL KÂTİBİ - Yani, merhamet göre göre ona muhtaç, yaşayanlar... Merhametten doğan ihmal ve ona ihtiyaç yüzünden ölenler...

TAŞRALI MÜŞTERİ - Başka neye muhtacız ki? Allahın rahmeti olmasa ne olur halimiz?

OTEL KÂTİBİ - *(Döner, gişeye doğru yürür.)* Gel de ona anlat! *(Gişenin içinden.)* Bakalım, radyoda ne var?

(Otel Kâtibi, gişenin içinde, görünmeyen bir noktadaki radyonun düğmesini çevirir, sonra dirseklerini gişeye dayayarak Taşralı Müşteriyi

süzmeğe başlar.)

OTEL KÂTİBİ - On tane binliği unutmuyoruz, değil mi?

TAŞRALI MÜŞTERİ - Şimdi getir, hemen al!

RADYONUN SESİ - Nişantaşı cinayeti... Zengin ve ihtiyar annesinin katili hain evlât, tam dört saat içinde nasıl ele geçti? Katilin ceketinden kopup, ölüne sıkılmış avucunda bulunan esrarengiz kumaş parçası... Yarınki «Cemiyet» gazetesinde... «Cemiyet» gazetesi, hergün sekiz sahife...

OTEL KÂTİBİ - *(Radyonun düğmesini kapatarak.)* Ooof! Bir şey dile düşmesin bu memlekette!..

Işıklar kararır

TABLO II

[Mahkeme salonu... Tam cephede, hafif kavis şeklinde, hâkimler kürsüsü... Kürsünün solunda, savcıya mahsus çıkıntı kürsü... Solda giriş kapısı... Sağda, büyük kemerli pencere ve önünde avukatlar masası... Kürsünün orta önünde zabıt kâtibi masasıyla savcı arasında ve hâkimlere doğru çapraz biçimde, şahit parmaklığı... Tam ortada hâkimler kürsüsüne karşı, parmaklıklı sanık yeri ve kürsüsü...]

(Kürsüde ve ortada Reis Bey... Sağında ve solunda birer âza... Soldaki çıkıntı kürsüde savcı... Reis, iki âza... Savcı, kırmızı yakalı cübbeleri içinde, Birinci ve İkinci Avukatlar... Kürsünün önünde ve merkezinde siyah önlüklü daktilo kız ve yanında bir genç stajyer... Solda savcı kürsüsüne yakın, ayakta Mübaşir... Şahit parmaklığında, apartman kapıcısı... Sanık yerinde, sıraya oturmuş, arkasından görülen mahkûm... Parmaklığın arkasında, sağ ve sol ön

köşelere doğru çapraz durmuş, birer jandarma... Dinleyiciler geride kaldığı için görülüyor. Kapının önünde otel tiplerinden birkaçı... Avukatlar not alıyor ve daktilo kız, son cümlesini bitiriyor... Bitirir.)

REİS BEY - *(Mahkûma.) Şahidin sözlerine bir diyeceğiniz var mı?*

(Mahkûm ayağa kalkar, hiçbir şey söylemeden durur.)

REİS BEY - Cevap veriniz! *(Sükût... Durak)*

REİS BEY - Diyor ki, apartman kapıcısı; gece yarısı abdest alıyordum. Sokak kapısının gayet yavaş, son derece yumuşak bir sesle kapatıldığını duydum. Ayaklarımı kurulumadan kapıcı penceresinin önüne geldim. Bir göz attım. Yan karanlıkta, arkasından, otomatığı yakmadan merdivene doğru kıvrılan bir adam gördüm. Asansöre binmemişti. Merdivenin yol halatları üzerinde yürüyordu. Loşlukta, yalnız siyah noktalı ceketini tanıdım. Küçük Beyin ceketini... *(Şahide.) Öyle mi?.. (Apartman kapıcısı tasdik işareti yapar.)*

REİS BEY - (*Mahkûma.*) Evet! Size ait olan bu ceket Londra malıdır. Tahsilinizi yarım bırakıp döndüğünüz yerin mali... Kupon kumaş... İstanbul'da kimsede bulunması ihtimali yok... Bir parçası da, boğuşma sırasında kadın tarafından koparılmış. (*Sağ yumruğunu sıkar.*) Sımsıkı avucunda kalmıştır. (*Sert*) Cevap verin!

MAHKÛM - İnkâr etmiyorum, söyledim!

REİS BEY - Neyi inkâr etmiyorsunuz?

MAHKÛM - Böyle bir ceketim olduğunu...

REİS BEY - O halde?..

MAHKÛM - Giyen ben değilim.

REİS BEY - Yani bir başkası, sizinle aynı boyda bosta bir adam, apartman kapısının anahtarını yaptırdı, ceketinizin eşini diktirdi de annenizi boğmaya, sonra da kadının elmaslarım, gizlendiği yerden almaya mi gitti? Bu kadar tesadüf üst üste gelebilir mi?

(*Sükût... Durak... Karşılıklı bakışma... Birinci Avukat, sağ elindeki kalemi havaya kaldırıp söz ister.*)

REİS BEY - (*Birinci Avukata.*) Buyurun!

BİRİNCİ AVUKAT - (*Ayakta.*) Muhterem Reisim!.. Apartman kapısının anahtarı, küçük bir detay gibi görünse de, bizce hayati ehemmiyettedir. Anne katili zanlısından bu noktayı öğrenmeye çalıştık. Bir gece, bitirim yerinde, kumar masasında unuttuğunu, ertesi gece de kumarhane garsonundan aldığını söyledi. Bu nokta üzerinde durulmasını dileriz.

REİS BEY - (*Birinci Avukata.*) Sırası gelince düşünülür... (*Şahide.*) Şahitliğiniz bitti, çekilebilirsiniz! (*Mahkûma.*) Oturunuz!

(*Şahit, Reisi selâmlıyarak çekilir. Mahkûm oturur. Birinci Avukat da oturur. Reis Bey, önündeki dosyayı karıştırır.*)

REİS BEY - (*Başını dosyadan kaldırarak mahkûma.*) Polise ifadenizde şöyle demişsiniz; Ben vak'adan bir gece evvel, apartmandan, şimdi üzerimde gördüğünüz elbiseyle çıktım, şu âna kadar da eve uğramadım. İri siyah ceketim gardroptadır. Ararsanız bulursunuz.

MAHKÛM - (*Ayağa kalkar.*) Evet, evet!

REİS BEY— Hemen aramışlar, bulamamışlar... Dokuz kat elbiseniz arasında, iri siyah kareli elbisenizi bulamamışlar... Ne dersiniz?

(Sükût... Durak...)

REİS BEY - İşletin dilinizi; ellerinizi işlettiğiniz gibi...

MAHKÛM - *(Birden parlayarak.)* Dehşet içindeyim, Reis Bey, kriz içindeyim! *(Ellerini sol taraftan uzatarak.)* Ben, ellerimi, annemi boğmak için işletmiş değilim!

REİS BEY - Eroin krizi mi geçiriyorsunuz?

MAHKÛM - *(Büsbütün yırtınarak.)* Ben suçluyum, Reis Bey, biliyorum! Bu yüzden nefret ediyorsunuz benden. Onu da biliyorum! Ama benim suçum anne kaatilliği değil... Bitirim yerlerine düşmüş, eroine alışmış olmak, benim suçum... En yüksekten en aşağıya düşmüş olmak... Bu yüzden nefret ediyorsunuz benden... Belki belâmı da bu yüzden buluyorum! Ama ben, anne kaatili değilim!

REİS BEY - Bunların hepsi edebiyat... Suç her

zaman edebiyata muhtaçtır. Siz kupkuru hakikate cevap veriniz!

MAHKÛM - Annemi ben öldürmedim!

REİS BEY - Anneniz mezardan çıkmış da, beni oğlum öldürdü, diye ifade vermiş gibi, bütün deliller üzerinizde birleşiyor. Konuşmıyan kadının son sözü (*Yine sağ yumruğunu sıkar.*) sıkılı avucundan çıkan ceketinizin kumaşı... Hüviyet varakanız gibi bir şey...

BİRİNCİ AVUKAT - (*Bir anda ayağa fırlar ve izin almadan konuşur.*) Cüretimi bağışlayın, muhterem reisim; fakat belirtmeme izin verin ki, hâkim itham etmez, ancak takdir eder.

REİS BEY - (*Birinci Avukata.*) Baro Reisi muhterem avukat da bilmelidir ki, hâkimin takdire varabilmesi için, kıymet hükümlerini belirtmesi ve ona göre cevap istemesi lâzımdır. Lütfen istirahat buyurun! (*El işaretiyle Birinci Avukatı yerine oturturken, başını mahkûma çevirir.*) Cevabınız?..

MAHKÛM - Annemi ben öldürmedim!

REİS BEY - (*Mahkûma.*) Oturun yerinize!

(Mübaşire) Şahit Veli Özbudak...

(Mübaşir, bir atılıştta giriş kapısının dışına çıkar.)

MÜBAŞİRİN SESİ - Şahit Veli Özbudak!!!
Veli Özbudak!!!

(Salonda, kasketi elinde, kravatsız, ceketi ve pantolonu birbirini tutmaz renklerde, kumarhane garsonu girer. Peşinden içeriye iki gazete fotoğrafçısı da dalar. Mübaşir, şahidi, omuzlarından iterek şahit parmaklığına sürer.)

REİS BEY - (Önündeki dosyaya bakarak şahide.) Hüviyetinizi bildiriniz! (Daktilo kıza.)
Yazınız!

KUMARHANE GARSONU - (Papağanvâri) Galatalı, otuz sekiz yaşında, Ali oğlu Veli Özbudak...

(Daktilo Kız, konuşmaları, fasılalı şekilde, anlaşılmalarına mâni olmuyarak yazmaktadır.)

REİS BEY - Ne iş yaparsınız?

KUMARHANE GARSONU - Garsonum...

REİS BEY-Nerede?

KUMARHANE GARSONU - Oyun yerinde...

(Daktilo durur.)

REİS BEY - Bitirim yerinde diyemiyorsunuz, değil mi? Başka ne iş yaparsın orada?

KUMARHANE GARSONU - Şuna buna yardım ederim.

REİS BEY - Ne yardımı?

KUMARHANE GARSONU - Parası bitenlere para veririm. REİS BEY - Kıymetli eşya karşılığı... Birkaç günlüğüne yüzde yüz faizle...

KUMARHANE GARSONU - O kadar çok almam!

REİS BEY - Peki... *(Mahkûmu gösterir.)*
Sanığı tanıyor musunuz?

KUMARHANE GARSONU - İyi tanırım. Her gece bize gelirdi. Bizde yakaladılar.

REİS BEY — Kendisiyle akrabalığınız, yakınlığınız, düşmanlığınız, şahitliğe mâni bir haliniz var mı?

KUMARHANE GARSONU - Yoktur!

(Reis Bey ayağa kalkar. Herkes de beraber.)

RESİ BEY - Doğruyu söyleyeceğinize namus ve vicdanınız üzerine yemin eder misiniz?

KUMARHANE GARSONU - Namus ve vicdanım üzerine yemin ederim.

(Reis Bey oturur Herkes de beraber...)

REİS BEY - Şimdi anlatın bildiklerinizi!..

KUMARHANE GARSONU - Cinayet gecesine kadar hemen her akşam bizdeydi. O akşam uğramadı. Nihayet sabaha karşı çıkageldi.

REİS BEY - Sırtında nasıl bir elbise vardı?

KUMARHANE GARSONU — *(Mahkûma dönüp eliyle gösterir.)* İşte bu elbise!..

REİS BEY - Devam edin!

KUMARHANE GARSONU - İzmit'ten geliyormuş... Parası yokmuş... Cebinden pırlanta bir broş çıkarıp verdi. Bin lira istedi.

REİS BEY-Ne verdiniz?

KUMARHANE GARSONU - Altı yüz lira verdim.

REİS BEY - Ne kadar faizle?..

KUMARHANE GARSONU - Bin lira verip alacaktı.

REİS BEY - Sonra?..

KUMARHANE GARSONU - Oyuna oturdu.

REİS BEY - Ne oyunu?

KUMARHANE GARSONU - Barbut tabîî...
Zar...

REİS BEY - Kaybetti mi?

KUMARHANE GARSONU - Vakit kalmadı. Baskına uğradık, polisler onu yakaladılar, bize ilişmediler. Yalnız üstümüzü aradılar. Bendeki broşu bulup sordular. Ondan aldığımı söyleyince, ikimizi de yaka paça götürdüler. Biraz sonra, broşün rehin verildiğini anladılar. Beni savdılar. Fakat mücevheri alıkoydular.

REİS BEY - Eroini de sen mi satardın orada?

KUMARHANE GARSONU - Yok, hâşâ, benim böyle bir şeyle alâkam yok!.. Üstümde çıkmadı.

REİS BEY - Demek vardı da üstünde çıkmadı. Biz, seni burada eroin satıcılığından suçlandırmıyoruz. O ayrı iş... Bilgine, şahitliğine başvuruyoruz, muradımız, (*Mahkûmu işaret eder.*) onu anlamak... Söyle!

KUMARHANE GARSONU - Çekerdi, harman da olurdu, krize de düşerdi ama, benimle böyle bir alış verişi yoktu.

REİS BEY - (*Mahkûma.*) Her gece gittiğiniz yere o gece gitmeyişiniz, sabaha karşı İzmit'ten geliyorsunuz, annenizin çalınan elmaslarından birini rehine koyuşunuz... Bütün bunların izahı?..

(*Mahkûm ayağa kalkar. Gazete fotoğrafcıları flaşlarını işletirler. Reis Beyi de alırlar. Birinci Avukat ayağa kalkar.*)

BİRİNCİ AVUKAT - Şahide sual rica ediyorum.

REİS BEY - Evet, soralım! (*Kumarhane Garsonuna.*) Siz kumarhanede sanığın kaybedilmiş bir anahtarını buldunuz mu?

KUMARHANE GARSONU - Buldum.

REİS BEY - Vak'adan ne kadar zaman evvel?...

KUMARHANE GARSONU - Birkaç hafta evvel...

REİS BEY - Nerede buldunuz?

KUMARHANE GARSONU - Kumar masasının dibinde, yerde buldum.

REİS BEY - Ne yaptınız?

KUMARHANE GARSONU - O gece kendisine verdim.

REİS BEY - (*Birinci Avukata.*) Başka sorulacak bir nokta var mı?

BİRİNCİ AVUKAT - (*Daima ayakta.*) İade ettiğine göre şahidin niyeti açık... Fakat, acaba bu arada anahtarı biri bulup da kalıbını aldırdıktan sonra yine aynı yere bırakmış olamaz mi? Sanığın evini, vaziyetini, şartlarını bilen ve onu gizlice kollayan birisi?.. Bitirim yeri tiplerinden birisi... İşte bütün mesele!..

REİS BEY - (*Birinci Avukata.*) Düzlüklerin açık mânası dururken ille dolambaçlıyı aramak

niçin?.. Adam, yerde buldum, verdim, diyor; bunu daha nereye kadar götürebiliriz?

KUMARHANE GARSONU - Bize en yüksek insanlar gelir.

Peynir tüccarları, celebler, fabrikatörler... Bizde harbi oyun oynanır. Bizden böyle adam çıkmaz.

REİS BEY - *(Kumarhane Garsonuna.)* Sus! Sana son \maya-na cevap verme! *(Savcıya.)* Soracağınız bir tokta? *(Savcının menfi işaretini görüp, Mübaşire...)* Çıkarın!

(Mübaşir, Kumarhane Garsonuna işaret ederek çıkarır. Birinci Avukat oturur. Mahkûm, ayakta bekliyor. Daktilo Kız bir iki kelime yazıp satırbaşı yapar ve bekler.)

REİS BEY - *(Daktilo Kıza.)* Ben özetlerim... Bekleyiniz! *(Mahkûma.)* Diyeceğiniz?..

MAHKÛM - Broşu, vak'adan bir gece evvel, annem kendi elleriyle verdi, ama... İstemiyerek, hattâ ağlayarak, beddua ederek verdi; ama elleriyle verdi. Israrlarıma dayanamadı.

REİS BEY - Öyleyse niye mücevheri bir gece evvel çıkarmıyorsunuz da ortaya, vak'a gecesinin sabahı çıkarıyorsunuz?

MAHKÛM - Biraz param vardı. Sabaha kadar beni idare etti. Oyun biterken de param tükendi.

REİS BEY - Niçin o zaman rehine koymadınız?

MAHKÛM - Kumar bitmişti. Kumar hastasının kumardan başka bir şey için paraya ihtiyacı yoktur.

REİS BEY - Ne güzel tahlil ediyorsunuz kendinizi... Suçunuzu da öyle tahlil etsenize!..

MAHKÛM - Suçumun, olduğu kadarını kabul ediyorum; fazlasını yükliyemezsiniz bana!..
(*Nazik an... Fotoğraf makinaları hazırlanır.*)

REİS BEY - Bizim yüklediğimizi değil, kanunun yüklediğini çekeceksin!.. (*Reis Bey ve Mahkûma doğru flaşlar yanar.*)

REİS BEY - (*Mahkûma.*) İzmit'e niçin gittiniz?

MAHKÛM - Dadımı görmeğe...

REİS BEY - Dadınız?..

MAHKÛM - Dadım İzmit'te oturur. Arada bir, kendi kendimden bezdiğim zaman onu görmeğe giderdim. Konuşmalarına bayılırdım. Dadımı anne gibi severim.

REİS BEY - Ya annenizi ne gibi seversiniz?

MAHKÛM - Annemden, büyük bir şefkat görmediğimi itiraf ederim.

(Avukatlar dikilir. Savcı ve herkes dikkat kesilir.)

MAHKÛM - Eğer annemi öldürmüş olsaydım, bu sözü söyleyebilir miydim?

REİS BEY - *(Parmağını mahkûma uzatır.)*
Fakat işte bu sözü söyleyebildiniz!

(Sükût... Durak... Umumî dikkat ve dehşet...)

REİS BEY - *(Mahkûma, tonunu değiştirerek)*
Dadınız sizi gecenin, yahut sabahın bir buçuğunda görmüş... Halbuki annenizin kolundaki kırık ve durmuş saat, cinayeti, ânı ânına kaydetmiş bulunuyor; tam 12'yi 7 geçe... O saatte cinayeti işleyen gayet hızlı bir hareketle bir buçukta, İzmit'te olamaz mi?

MAHKÛM - Ben İzmit'e akşam sekizde vardım.

REİS BEY - İspati!..

MAHKÛM - Posta treniyle gittiğim ve kimseyle konuşmadığım için ispatı yok...

REİS BEY - Devam...

MAHKÛM - Dadımın kenar mahalledeki ahşap evi ışıksızdı. Tokmağı vurmadan, bana öğrettiği usulle, kapıyı kaldırarak girdim. Dadım evde yoktu. Bir sedire uzanıp uykuya daldım. Dadım bir buçukta geldi. Komşudaymış...

REİS BEY - Ya saat ikideki telefon...

MAHKÛM -Dadımın ısrarıyla oldu. Postahaneye gidip ettim. Annemin dairesinde telefon olmadığı için, alt kattaki komşudan sorduk...

REİS BEY - Neyi sordunuz?

MAHKÛM - Annemin sıhhatini...

REİS BEY - Ne dediler?

MAHKÛM - Kapısını çaldık, hiç ses yok,

galiba uykuda dediler.

REİS BEY - Bütün bunların, tamamıyla aksine, plânla işlenmiş bir suçun gizlenmesi için ayrı bir plân olmak ihtimaline ne dersiniz? *(Mahkûm susar, başım önüne eğer.)*

REİS BEY - Bu suale cevabınız yok mu?

(Sükût... Bütün gözler mahkûmda... Herkes yay gibi gergin...)

REİS BEY - Yalnız şuna cevap verin: O akşam başınızı dinlemeye gittiğiniz süt ninenizin yanından hemen ayrılıp niçin İstanbul'a döndünüz? Huzur ararken, sabaha karşı bitirim yerine neden düştünüz?

MAHKÛM - Annemi öldüren ben olmadığım için... *(Durak.)* Hâdiseler, beni annemin katili görünmeğe mahkûm ettiği için... *(Durak.)* Birden sefil nefsim geriye teptiği ve zehir beni çektiği için...

REİS BEY - Zehirden kastınız, kumar mi, eroin mi?

MAHKÛM - Hepsi bir arada...

REİS BEY - Cinayet gecesi eroin almış mıydınız? (*Sükût... Durak...*)

REİS BEY - Cevap?..

MAHKÛM - Eğer o gece eroin almışsam, cinayeti benim yapmış olmam mi lâzım?

REİS BEY - Onu düşünmek bizim işimiz...

MAHKÛM - Bilmek ve kendimi savunmak da benim hakkım değil mi?

REİS BEY - Cinayeti bir ân için sizin yaptığınız kabul edildikten sonra, eroin alıp almamış bulunduğunuz soruluyor.

MAHKÛM - Yani, idam gömleği sırtıma geçirildikten sonra, kim olduğumun incelenmesine sıra geliyor!

REİS BEY - Diliniz fena çözüldü! Mazinizde olduğu gibi, en ulvîsinden en süflisine kadar her fiili işlemeğe müsait yaratılışınızdaki tezaddan bir örnek de bu... Size yardımım olsun; inandırabilmek için tek bir yol tutun, hep o yol üzerinde gidin! Samimi olun!

MAHKÛM - Demek samimi olmamı

emrediyorsunuz!..

REİS BEY - Evet...

MAHKÛM - Öyleyse susuyorum, hiçbir sualinize cevap vermiyor, yerime oturuyorum. *(Oturur.)* Kararınızı bekliyorum!

REİS BEY - Ayağa kalkın ve sebebini izah edin!

MAHKÛM - *(Ayağa kalkar.)* Çünkü; size uymak zoruyla konuşuyorum. Bu yüzden samimiyetsiz görünüyorum. Beni asacağınızı biliyorum! Böyleyken peşin kararınıza kendinizi inandırmak içir habire dayanak aradığınızı biliyorum. Üstelik samimiyet ihtarını sizden alıyorum. *(Ellerini iki yana açar, bağırır.)* Reis Bey, beni asacaksınız! Fakat, ruhum sizi bu dünyada ve öteelerde adım adım takip edecek!..

REİS BEY - Bu romantik tarz kâfi...

MAHKÛM - Ben nefsimden çok şey çektim. Reis Bey! Ben nefsimden razı değilim... Siz, nefsinizin baskısını hak sanıyorsunuz! Nefsinizle mağrursunuz! Bu dünya dört köşe değildir, Reis Bey!..

(Dışarıda müthiş bir çığlık kopar. Reis Bey vakarlı ve dimdik... Bütün mahkeme kadrosu dehşetle irkilir, sola bakar. Gazete fotoğrafcıları dışarı fırlar.)

DADININ SESİ - *(Avaz avaz.)* Bırakın, gireceğim! Reis Beyin yüzüne bağıracağım! Benim oğlum kendisini öldürür, sinek bile öldürmez! Onu ben büyüttüm, ona ben süt verdim! Kaatil olamaz benim oğlum! Yalan, yalan! Bırakın beni, tutmayın, Allahtan korkun!..
Reis Bey

REİS BEY - *(Mübaşire.)* Polis sustursun!

(Mübaşir, seğirterek dışarıya çıkar. Tıs yok... Mahkûm ayakta, yüzüne ellerim gömmüş, ağlıyor.)

REİS BEY - *(Daktilo Kıza.)* Aynıyle yazınız! *(Daktilo Kız hazırlanır ve elleri tuşlarda, bekler.)*

REİS BEY - Sanık, Kumarhane Garsonu Veli Özbudak'tan evvelki şahitlerin...

(Yazı makinesi işliyor. Durak...)

REİS BEY - *(Dikte etmekte devam ederek)*
...Bitirim yerinde ele geçen broş, İzmit seyahat
ve telefonu hakkındaki beyanlarına cevaben
özetle dedi ki... Satırbaşı... Bir...

(Yazı makinesi işliyor...)

Işıklar kararır

TABLO III

[Hapishane müdürünün odası... Sağda ve öne yakın, giriş kapısı... Cephede, mahkum avlusuna bakan, kalın parmaklıklılı, büyük pencere... Solda müdür masası... Masada telefon... Masanın karşısında, duvara yaslı, deri kanepeler ve masası... Sağ dip köşede, çapraz yerleştirilmiş kütüphanemsi bir dolap üzerinde bir yelkenli maketi-. Serpilmiş deri koltuklar ve sandalyeler...!

(Kanatları açık pencerede şafağın ilk söküntüleri... Tavanda lâmba yanıyor. Açık pencerenin önünde birinci ve ikinci gardiyanlar, avluya bakıyor. Durak... Avluda, acı çekiş sesleri...)

BİRİNCİ GARDİYAN - *(Döner.)* Haydi zindancılık neyse, ama cellâtlık çok zor!..

(İkinci Gardiyan da döner. Ön tarafa doğru birkaç adım atarlar.)

İKİNCİ GARDİYAN - İpi biz çekmiyoruz ki, cellât olalım...

BİRİNCİ GARDİYAN - Hazırlıyoruz ya; yeter!

İKİNCİ GARDİYAN - Yüzün de kireç gibi... Bu iş sana dokunmuş...

BİRİNCİ GARDİYAN - Kolay mi; can alıyorlar?

İKİNCİ GARDİYAN - *(Müdür masasının karşısındaki deri kanepeye kurularak)* Çocuğu da severdin sen, korurdun!

BİRİNCİ GARDİYAN - Oh... Ne de güzel yerleşiyorsun!

(Pencereyi gösterir.) Müdür Bey, Savcıyla beraber, şuracıkta... Geliverirlerse?..

İKİNCİ GARDİYAN - Gelsinler! Pencereden görürüz. *(Yanındaki koltuğa işaret eder.)* Sen de, beş dakikacık oturuver! Bütün gece ayakta kaldın!

BİRİNCİ GARDİYAN - Ben oturmam! *(Uzaktan avluya göz atar.)* Sana gözcülük

ederim.

İKİNCİ GARDİYAN - (*Ayak ayak üstüne atarak*) Müdürlük ne tatlı!..

BİRİNCİ GARDİYAN - Neresi tatlı? O da mahkûmun biri... Serbest mahkûm...

İKİNCİ GARDİYAN - Ama bayılır vazifesine...

BİRİNCİ GARDİYAN - Doğan kuşu da esirdir ama, küçük kuşlar avlamaya bayılır.

İKİNCİ GARDİYAN - Yaşa be!.. Sen gardiyan olacak adam değilmişsin! Avukat, yahut hâkim olmalıymışsın!..

BİRİNCİ GARDİYAN - Ben hâlimden memnunum... Hâkim olup da Reis Beye mi benzemeliydim?

İKİNCİ GARDİYAN - İşte bizim müdür de, kendi boyunca onun bir kopyası... Nasıl da dayadı, idam kararım? Hiç değilse müebbet ver, be yahu!..

BİRİNCİ GARDİYAN - Hiç şakası yoktur! Yargıtay da, ne derse, hemencecik evet der.

İKİNCİ GARDİYAN - (*Kanepenin masasındaki sigara kutusundan bir sigara çekerek.*) İnaniyor musun sen, bu çocuğun, annesini öldürdüğüne? (*Sigarasını yakarak cevap bekler.*) Ne dersin?

BİRİNCİ GARDİYAN - Şahitlere, delillere bakarsan, hiç yolu yok, kaatil o... Kendisine bakarsan, böyle kaatil olamaz!

İKİNCİ GARDİYAN - Kime kalacak şimdi, koca apartman, han, çiftlik, bunca para?

BİRİNCİ GARDİYAN - Devlete... Akrabası yok ki... Bu kadar zamandır, ziyaretine, akrabasıym diye tek kişi geldi mi?

İKİNCİ GARDİYAN - Anne dediği bir kadın var ya, sık sık gelen, nesi *ol..*

BİRİNCİ GARDİYAN - Süt ninesi... Mirasta payı yok...

İKİNCİ GARDİYAN - Bak sen işlere!.. Bekle yahu, bir iki sene daha!.. Nasıl olsa ölecek moruk... Paraların üstüne kon, yan gel, otur!

BİRİNCİ GARDİYAN - Onun kaatil olduğunu

ne biliyorsun?

İKİNCİ GARDİYAN - Ne bileyim ben?.. Kafam karışıyor. Bir bakıyorsun o; bir bakıyorsun, değil...

BİRİNCİ GARDİYAN - *(Pencereden bir göz atıp ilerler, bir ayağını iskemleye koyar.)* Bana bak sen; birgün eroin krizi geçirirken göğsünü jiletle paralayıp bayıldı, düştü, ya... İşte o zaman, onu revire ben götürdüm. Saatlerce, Allahım, hakikati sen biliyorsun, göster diye sayıkladı. Bir aralık gelip giden doktor da dedi ki: Bir adam yalan söyleyebilir; fakat yalan sayıklayamaz.

İKİNCİ GARDİYAN - Vay canına! Çocuk pisi pisine gidiyor desene!..

BİRİNCİ GARDİYAN - Bilmem! Söyledim! Sen de farkındasın ya... Kafa çatlatan bilmece...

(Sükût... Durak... Pencerede fecir başlangıcı biraz daha belirli... İkinci Gardiyan kalkar.)

İKİNCİ GARDİYAN - İnfaza acaba hangi hâkim gelir? BİRİNCİ GARDİYAN - İster misin, Reis Bey, kendisi gelsin... İKİNCİ GARDİYAN

- Mahkeme kimi seçerse o gelir. Verdiği hükümden sonra bir de içinden seyretmek gelirse, Reis Bey gelir.

(Kapı tarafından, ağır demir kapıların açılıp kapandığı hissini veren madenî gürültüler...)

BİRİNCİ GARDİYAN - Sokağın müdüriyet kapısı açıldı, koş!

(İkinci Gardiyan sigarasını söndürüp telâşla ayağa fırlar. Birinci ve İkinci Gardiyanlar, sağdaki kapıyı açarak koridora fırlamak üzerelerken Reis Bey görünür. Gardiyanlar içeride kalır. Dimdik ve saygılı, dururlar. Reis Beyin şapkası elinde...)

REİS BEY - *(Gardiyanlara)* Nerdeler; Savcı, Müdür? BİRİNCİ GARDİYAN - Avludalar efendim, sehpanın yanındalar.

İKİNCİ GARDİYAN - Çağırırım mi efendim?

REİS BEY - Hayır! *(Açık pencereye doğru yürüyerek)* Gelirler!

(Reis Bey, pencereden dikkatle, uzun uzun bakar. Gardiyanlar arkasından bakarlar. Reis

Bey döner.)

REİS BEY - *(Birinci Gardiyana şapkasını uzatarak.) Geliyorlar! (Birinci Gardiyan koşup şapkayı alır.)*

REİS BEY - *(İkinci Gardiyana) Mahkûm nerede?*

İKİNCİ GARDİYAN - Tecridde efendim.

REİS BEY - Yanında kim var?

İKİNCİ GARDİYAN - Jandarmalarla, İmam Efendi...

REİS BEY - Bizim kâtip, doktor, filân neredeler?

İKİNCİ GARDİYAN - Kalemdeler efendim.

REİS BEY - *(Gardiyanlara) Peki; siz çekilin!*

(Gardiyanlar, Reis Beyi selâmlayıp çekilirken telefon çalar.)

REİS BEY - *(Gardiyanların arkasından.) Telefona cevap verin!*

(Birinci Gardiyan dönüp telefona koşar, ahizeyi alır. ikinci Gardiyan kapıda bekler.)

BİRİNCİ GARDİYAN - Buyurun efendim!
(*Durak...*) Gardiyan... (*Durak... Eliyle ahizeyi kapayarak Reis Beye.*) Gazete fotoğrafçıları, gelip gelemeyeceklerini soruyorlar.

REİS BEY - (*Birinci Gardiyana*) İnfaza, vazifeli şahıslardan başka, kimse kabul edilemez.

BİRİNCİ GARDİYAN - (*Telefona*) İnfaza, vazifeli şahıslardan başka, kimse kabul edilemez.

(*Birinci Gardiyan ahizeyi yerine koyar. Açık kapıdan, önde Savcı, arkasında Müdür, girerler... Müdürün elinde, gazete sarılı bir paket... Savcı, Reis Beyi görünce, az hürmetkâr bir tavırla gidip elini sıkar. Müdür, uzaktan mübalağayla eğilir. Reis Bey, Savcı ve Müdüre yer gösterir, kendisi bir iskemleye oturur.*)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - (*Reis Beye masasını göstererek.*) Şöyle buyurmaz mısınız efendim?

REİS BEY - Bu iskemle iyi... Siz gardiyanları gönderin!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - (*Gardiyanlara*)
Koridorda emir bekleyin! (*Gardiyanlar çıkarken*
Reis Beye) Herşey tamam efendim. (*Gardiyanlar*
çıkıp kapıyı kapatırlar.)

REİS BEY - (*Müdüre*) Elinizdeki pakette ne var?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - İdam gömleği...

REİS BEY - Gösterin!..

(*Müdür paketi açar; idam gömleğini çıkarıp omuzlarından tutar ve gösterir. Sonra onu sanatkâr bir terzi zevkiyle orta yerdeki sökkük iskemlenin arkalıına, upuzun serer. Savcı gömleğe bakmaz. Reis Beyin gözleri gömleğe mıhlı...)*

REİS BEY - (*Gözleri gömlekte*) Seni doğru biçen makastara ne mutlu!.. (*Müdüre doğru*) Ceza felsefesinde bir görüş vardır: Bir masuma kıymaktansa, bin cürümlüyü cezasız bırakmak yeğdir. Ben de diyorum ki, cemiyette bir ferdi korumak için, bin kişiye bu gömleği giydirmekten kaçınmamalıdır. O bir kişi, bütün bir cemiyettir.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Pek doğru efendim.

SAVCI - Bence yanlış!..

REİS BEY - (*Müdüre*) Mahkûmu getiriniz!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - (*Fırlar, giriş kapısını açıp koridora doğru bağıırır.*) Mahkûmu getirsinler!

REİS BEY - (*Müdüre*) Buhranlı bir hâli var mı?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Tam zıddı... Gayet sâkin... Belâyâ başkaları uğramış gibi, herkese karşı gayet şefkatli, biraz da alaycı... Bu zamana kadar onu hiç bu halde görmedim.

REİS BEY - Ümit kalmayınca telaş da biter.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Fakat hiç korkmayışını, etrafına iltifatlar yağdırışını asla izah edemiyorum.

REİS BEY - Son ânın, tabîî olmayan, ruhu tersine döndüren hallerinden biri... Bu bir izah değil ama, kabul edilince izah olur. (*Savcıya*) Bu da mi yanlış Savcı Bey?

(Savcı, donuk tavrını bozmadan zorla gülümser.)

REİS BEY - (Savcıya bakarak Müdüre) Savcımız, acıklı vazifesinden biraz yılgın... Halbuki neşteriyle şifayı arayan bir operatör gibi, nefsinden emin, cesur olması lâzım...

(Savcı cevap vermek için kımlıdar.)

REİS BEY - (Keserek) Biliyorum, biliyorum!... His meselesi diyeceksiniz; fikir ayrı, his ayrı. Ben ikisini bir sayarım. Hâkim fikirden başka bir şey kabul etmem! (Müdüre döner.) Müdür Bey!...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Buyursunlar efendim!

REİS BEY - Disiplin nasıl cezaevinde?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Cezaevi değil, kışla efendim! Bir seneden beri inzibat karakolu...

REİS BEY - Yani, siz geldiniz geleli...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Lütfediyorsunuz efendim... Hakikat şu ki, vaktiyle cezaevi, eroin, esrar, bıçak, tabanca, haraç, efelik anbanydı;

şimdi tertemiz pamuk deposu...

REİS BEY - Ne sayede muvaffak oldunuz?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Zaafi, merhameti, yumuşaklığı kitaptan kazımak sayesinde...

REİS BEY - Tebrik ederim! Yalnız yaparken nefsinizi de aynı rejime bağlamanız lâzım...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Şüphe mi var?..
Örneğimiz sizsiniz!..

(Açık kapıda Mahkûm... Elleri önden kelepçeli... Arkasında iki jandarma ve Birinci Gardiyan... Mahkûm gülümseyerek yürür. İdam gömleğini görünce, önünde durup başını sağa eğerek ve gülümsemesini büsbütün derinleştirerek bir müddet kalır.)

MAHKÛM - Ne güzel bayramlık elbisesi!..
Bunu giyip de öpeceğim annemin ellerinden...
(Müdüre) Müdür ;; Bey, giydirir misiniz?

(Müdür tereddüt ediyormuş gibi durur. Reis Bey eliyle giydirmesini ihtar eder.)

MAHKÛM - (Reis Beye) Günaydın Reis Beyefendi! Kaybolan siyah kareli ceketime

karşılık biçtiğiniz gömleği sırtımda seyretmeğe mi geldiniz? Teşekkür ederim! Çok nazıksınız!

(Reis Bey somurtarak kalır. Müdür, Jandarmanın uzattığı anahtarı alarak mahkûmun bileğindeki kelepçeyi çözer, çıkarır; yırtık deri iskemlesinin üstüne atar. Sonra iskemleden idam gömleğini alıp açar, çocuğun uzanan kollarından geçirir, önlük gibi giydirir. Daha sonra, arkasına geçip gömleği ensesinden ve betinden ilikler. Mahkûmun kollarını arkaya çekerek iskemleden kelepçeyi alır, mahkûmu, yani başındaki derisi yırtık sandalyeye oturtur. Durak...)

MAHKÛM - Reis Beyefendi! *(Reis Bey cevap vermez.)*

MAHKÛM - Şu anda benim vaziyetimde bulunan bir adamın, ayrıca ceza görebileceği bir suç var mıdır?

REİS BEY - Yapamazsınız; kanun ellerinizi bağlamıştır.

MAHKÛM - Ya, sözle, dille yaparsam?

REİS BEY - Hiçbir değeri olmaz.

MAHKÛM - Olsun, olmasın...
Cezalandırılabilir miyim?

REİS BEY - Hayır!

MAHKÛM - Yani serbestim. Dilimi hiçbir
kaygı düğümleyemez öyle mi?

REİS BEY - Evet!

MAHKÛM - Öyleyse kullanmıyacağım bu
serbestliği!.. Size lâayık olduğunuz şeyi
söylemeyeceğim!

REİS BEY - Dilediğinizi söyleyin!

MAHKÛM - Söylemeyeceğim! Beni
yükselttiğiniz yerden aşağıya düşmeyeceğim!
Yerimde kalmak istiyorum; yanınıza gelmek
istemiyorum!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - (*Öfkeyle bir adım
atar.*) Sus! Terbiyesiz! (*İdam gömleğini gösterir*)
Sırtına geçirdiğin zırha sığınıp Reis Beye hakaret
etmeğe mi kalkıyorsun?

MAHKÛM - (*Gayetsakin ve ulvî*) İdam
gömleği mi zırh?.. Size böyle bir sığınmak
temenni etmem.

REİS BEY - (*Müdüre elini uzatarak*) Yok, yok! O şimdi hiçbir mesuliyet sahibi değil... Onu susturmak, terbiyesiz diye paylamak küçüklüktür. Asıl sizin zırhınız âdi!..

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Emredersiniz efendim!..

MAHKÛM - (*Reis Beye*) Ona hor bakmayın, Reis Bey!.. Müdür, kendi çapında sizin çırağınızdır, sizin doldurduğunuz silonun bekçisi... (*Pencereden yavaş yavaş açılan güne bakar.*) Lütfen; biraz çabuk olmak mümkünse!.. Hiç olmazsa gün beni görmesin. Yahut ben onu görmiyeyim...

REİS BEY - (*Mahkûma*) Ölümü metanetle karşılaman güzel...

MAHKÛM - Hayır Reis Bey, bu görüşünüz de yanlış!.. Korkumun fazlalığından bu hâldeyim. Biraz eksik ok saydı korkum, belki tepinirdim. Bana samimi olmaktan bahsetmişsiniz; hatırlıyor musunuz? Eğer nefsimin yeni bir hilesine karşı değilsem, galiba şu anda samimiliğe yakınım.

REİS BEY - (*Hayretle bakar.*) Sizden yeni bir

adam peydahlanmış... Duruşmalardaki sanığa benzemiyorsunuz.

MAHKÛM - Yeniden muhakeme edilemiyecek olduktan sonra değişmişim, ne çıkar?

REİS BEY - Yazık, yazık!... Avrupa, felsefe tahsili, şu bu, derken, herşeyde yarım kalmak; sonra her türlü serserilik, kumar, eroin, nihayet anne kaatilliği; neticede ıstıraptan erimek... Ağlanacak hâl...

MAHKÛM - Etmeyin Reis Bey, siz ağlayamazsınız! Ağlayabilseydiniz, anlayabilirdiniz!

REİS BEY - Siz de benim hakkımda hüküm veriyorsunuz.

MAHKÛM - Bir kere de ben vereyim Reis Bey; hem de sehpadan, tepeden, en yüksek kürsüden hüküm vereyim... Siz merhametten, acıma duygusundan yalnız kötülük doğacağına inanmışsınız. Yerinde haklısınız. Fakat ondan ne büyük iyilik doğacağını unuttuğunuz için, en büyük hakkı kaybediyorsunuz. Rahmet,

kaldırılmış sizin kalbinizden... Buz çölünde yol alıyorsunuz!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - (*Mahkûma*) Bu kadar vaaz yeter!

(*Reis Beye*) Müsaade buyurulursa işe başlayalım!

(*Savcıya*) Emir buyurulur mu?

SAVCI - (*Küskün*) Bir mâni yok!

REİS BEY - (*Savcıya*) Bütün şahıslar ve formalite unsurları hazır ve kalemdeymiş; öyle mi?

SAVCI - (*Soğuk*) Evet!

REİS BEY - (*Müdüre*) Son arzusunu sorunuz!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - (*Mahkûma*) Son arzunuz nedir?..

MAHKÛM - Hiç!... Mala benzer bir şeyim olsaydı, beni aylardır, her tarafta görmeğe gelen dadıma teslim ederdim. Hiçbir şeyim yok!.. Bu zindanda da en fakir Âdem Baba, benim! Fakat durun, hatırıma geldi: Yatağımı çarşaflarımı, şiltemi... Mübarek kadın... Onları koklar durur.

Ben çocukken, ellerimi, saçlarımı koklardı. *(Dalgın)* Belki kokumu almaktan mesut olur, bana dua eder. Ruhum serinlenir.

(Savcı başını ters tarafa çevirir, jandarmalardan biri eliyle gözyaşını siler. Birinci Gardiyan, jandarmaların arkasına gizlenir. Müdür ve Reis Bey kaskatı...)

REİS BEY - *(Ayağa kalkar, Savcıya)*
Gidebiliriz!..

(Savcı kalkar. Kalkmak için sendeleyeyen mahkûmu jandarmalar kaldırır. Reis Bey ve Mahkûm, orta yerde, yüz yüze birbirlerine çok yakın mesafede...)

MAHKÛM - Bir şey sormak istiyorum Reis Bey!

REİS BEY - Sorunuz!

MAHKÛM - Tam infaz ânında, suça bambaşka bir istikâmet verici bir ifşada, bir ihbarda bulunacak olursa mahkûm, infaz durdurulur mu?

REİS BEY - Durdurulur!

MAHKÛM - Bunu kim takdir eder; o ânda, o yerde?

REİS BEY - Mahkemenin temsilcisi...

MAHKÛM - İnfazı durdurucu sebebin nasıl olması lâzım?

REİS BEY - Adaletin oyuna getirilmemesi için, evvelâ, aklı tatmin edici olması lâzım... Sonra, gözle görülür, elle tutulur bir keskinlik belirtmesi ve hükmün bütün temelini yıkan bir vesika değerinde veya vaadinde olması lâzım...

MAHKÛM - En sonra da onun, böylece takdir edilmesi lazım...

REİS BEY - Evet...

MAHKÛM - *(Düşünür)* Vazgeçtim!

REİS BEY - Böyle bir ifşanız, ihbarınız mi var?

MAHKÛM - Vazgeçtim.

(Savcı, Reis Beyin yanına gelip, kulağına bir şeyi fısıldar.)

REİS BEY - *(Mahkûma)* Savcı, mutlaka

bildiğinizi söylemeniz ricasında.

MAHKÛM - *(Savcıya)* Değmez, Savcı Bey!
Benimki bir vehim... Güvenemiyorum.

REİS BEY - Takdire mi güvenemiyorsunuz,
iddianıza mi?

MAHKÛM - İddiama güvensizliğim, bir;
takdirinize, bin!..

REİS BEY - Size kanun ve adalet adına
emrediyorum: Bildiklerinizi söyleyiniz!
Oturunuz iskemleye!..

*(Mahkûm oturur. Reis Bey, Müdür ve Savcı
onun sağında ve solunda ve ay aktalar...)*

MAHKÛM - Bunu ben keşfetmedim, dadımın
bir rüyası yol gösterdi bana...

REİS BEY - İşimiz rüyaya mi kaldı?

MAHKÛM - Devam edeyim mi, etmeyeyim
mi?

REİS BEY - Dinleyelim, buyurun!..

MAHKÛM - Dadım, rüyasında, benim, bütün
hayatımda üç dört kere rastladığım bir tanıdığımı

görüyor. Onu dadım da bir kere görmüş... Bir akşam apartmana kadar bana arkadaşlık etmişti o; evimde, dadımın getirdiği kahveyi içmişti. Ben ona, rüyada, annemin iki avuç dolusu elmaslarını vermişim; o da bunları şeker gibi yemiş... Dadım, karar Temyizdeyken bana rüyasını anlattı.

REİS BEY - Vesikanız bu mu?

MAHKÛM - Hayır, Reis Bey, hayır! Çocuğu hemen tanıdım. Emlâk tellâllığı yapan silik bir adam... O da benim gibi kumar hastası... Bitirim yerine gelirdi. Fakat orada, oradakilerin arasında en az tanıdığım ve hepsi hepsi üç beş kelime konuştuğum bir kimse... Hatırda kalabilecek bir tip değil... Notu, pantolonumun sol cebindeki kâğıtta...

(Savcı, hemen atılıp idam gömleğini sıyrır ve elini mahkûmun pantolon cebine sokarak kâğıdı alır. Bir göz atıp cebine koyar.)

REİS BEY - *(Mahkûma)* Bu noktaya kadar rüyadan, vehimden başka bir şey yok!

MAHKÛM - Evet, Reis Bey, rüya,

vehim!...Fakat bırakın, bir vehimle bir tesadüf birleşince ne çıkacak? Evvelâ dadımın rüyasına hiç değer vermedim. Fakat, sonra sonra, annemi öldürenin kim olabileceği üzerindeki beyin törpülemelerine bir yenisi katıldı. Hâfızam zayıftır; o çocukla hâdisе arasında hiçbir münasebet bulamadım. Hakkımdaki hüküm tasdik edilip de tecrid hücrelerine kaldırıldığım zaman, bu meseleyi o kadar düşündüm ki, aklımı kaçırarak hâle geldim. Nihayet birgün hücremin karanlığında sanki bir nur fişkırdı. Korkunç bir münasebet yakaladı hâfızam... Bakınız: O çocuğu son görüşüm, bitirim yerinde, anahtarımı kaybettiğim gündü. Ondan birkaç hafta evvel de, çocuk apartmana geldiği zaman, benim sırtımda, kaatilin giydiği iddia edilen, mahut iri siyah kareli ceket vardı. Bu cekete dikkatle baktığını ve nerede yaptırdın, diye sorduğunu hatırladım.

REİS BEY - Müşahedeleriniz his bakımından alâkaya değ" olabilir. Fakat bütün bunlar, akıl yönünden neyi ispat eder?

MAHKÛM - (*Boynu bükük*) Doğru, takdir meselesi!.. Fakat ş verdiğim ipucu, küçük bir

hakikat şüphesine olsun yol açmaz mı?..

REİS BEY - Verdiğiniz ipucu, sizi dejenere olmaya kadar götüren zekânızın başvurduğu son tedbir olmak ihtimaline yol açar.

MAHKÛM - Teşekkür ederim, Reis Bey! Mühürlü kalbinizin; bir gün açılmasını dilerim.

REİS BEY - *(Savcıya)* İnfazı emrediniz!

(Savcı yolu gösterir. Önde Mahkûm, arkasında iki: jandarma, çıkarlar. Peşinden ve oldukça uzaktan Reis Bey çıkar. Müdürle Birinci Gardiyan kalır.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - *(Birinci Gardiyana)* Sen kapı gardiyanına yardım et! Başvuran vurana... İş saatinden evvel kimse içeriye giremez. *(Kapıya sokulup dışarıya seslenir)* Buraya gel! *(İkinci Gardiyan gelir.)*

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - *(İkinci Gardiyana)* Sen de odama bak! Telefon gelirse cevap ver! Soranlara, bilgim yok, Müdür Bey koşu şansı teftişte, dersin.

İKİNCİ GARDİYAN - Başüstüne efendim!

(Müdür çıkar ve kapıyı örter. Pencerede kıpkızıl şafak başlangıcı... İki Gardiyan karşı karşıya...)

İKİNCİ GARDİYAN - *(Aptallaşmış gibi duran arkadaşına)* Lâmbayı söndür! Artık sabah...

(Birinci Gardiyan düğmeyi çevirir. Loşluk... Pırıldayan şafak kızılığı... Uzun durak...)

BİRİNCİ GARDİYAN - Bana, kapıya bak, dedi. Oraya gidecek kadar bile takatim yok... Dizlerimin bağı çözülüyor.

İKİNCİ GARDİYAN - Ne var ki?.. Sen hiç çengelde koyun görmedin mi?.. İki lâmbayı da söndürdük. Bizi görmezler. Gel, pencereden seyredelim!..

BİRİNCİ GARDİYAN - Hayır! Ben kapıya gidiyorum!

İKİNCİ GARDİYAN - *(Arkadaşı dönerken)* Dur! Bir dakikacık! .. Sallandırsınlar da öyle git!..

(İkinci Gardiyan, pencerenin önüne gidip

ellerini dayar, bakar. Birinci Gardiyan, arkası pencereye gelecek şekilde, oracıktaki bir iskemleye çöker.)

İKİNCİ GARDİYAN - *(Yüzü avluya doğru, Birinci Gardiyana)* Daha gelen giden yok. Cellât, Kâtip, Doktor, bir iki gardiyan, birkaç jandarma; hepsi o kadar... Sehpanın altında uzun bir masa, yanında bir iskemle, bir de üstünde bir iskemle... Kıpti, masanın üstünde, ipi sabunluyor.

BİRİNCİ GARDİYAN - *(Daima arkası dönük)* Haydi, seyretmeğe ediyorsun! Bari kes sesini!

İKİNCİ GARDİYAN - *(Başım çevirir)* Ya sen ne diye kakılıp kaldın?

BİRİNCİ GARDİYAN - Gidemedim, yürüyemedim!

İKİNCİ GARDİYAN - Öyleyse dinle!... Bakmadan görmüş olursun! *(Pencereye döner, heyecanlı)* İşte avluya çıktılar. Sehpaya doğru yürüyorlar. Önde Mahkûm, arkasında iki jandarma... Uzaktan Reis Bey geliyor. Amma da

azametli ha!.. Savcıya da bak!.. Çok üzgün görünüyor. Müdüre bak, Müdüre! Koşarak yetişmeğe çalışıyor. Hayret; mahkûm iskemleye bastı, bir zıplayışta çıkıverdi masanın üstüne...

BİRİNCİ GARDİYAN - *(Arkasına bakmadan)*
Kes sesini diyorum sana!..Beni asıyorsun!..

İKİNCİ GARDİYAN - İp Mahkûmun boğazına geçiyor. Kâtip de elinde bir kâğıt tutuyor. İlâm mi nedir? Okuyor da... Ama lâfları duyulmuyor. Mahkûma bir şey sordu Reis Bey ve bir cevap aldı; kimbilir ne?.. *(Durak... Uzun bakış)* Eyvah!.. *(Durak... Gözleri hep aynı noktada, Birinci Gardiyana)* Ne var, diye sormuyor musun?..

BİRİNCİ GARDİYAN - Sormuyorum!

İKİNCİ GARDİYAN - Masanın üstündeki iskemleye çıkardılar onu... İşaret ettiler, o da kendi kendisine çıktı. Bir saniye kaldı! Kıpti, ipi geçirip ağaca bağlıyor. *(Çok heyecanlı)* Sımsıkı bağladı. Saniye kaldı! Şimdi iskemleyi çekecek altından... Aman!..

(Uzaktan, taş zemin üzerine vurulmuş bir

tahta iskemle sesi... Birinci Gardiyan elleriyle yüzünü kapar.)

İKİNCİ GARDİYAN - (Deli gibi bağıırır.)
İskemleyi kendisi tekmeledi! Havada dönüyor!

İKİNCİ PERDE

TABLO IV

[Otel holü... Aynı...]

(Otel Kâtibi gişede... Gişenin üstüne bir gazete sermiş ve ona abanmış, okumakla meşgul... Durak... Radyo hırıltısı...)

RADYODA KADIN SİKERİN SESİ - Şimdi, Baro Reisi büyük cezacımızın, «Tarihte Adlî Hatalar» isimli konuşmasını dinleyeceksiniz...

(Otel Kâtibi tavrını bozamaz.)

RADYODA BİRİNCİ AVUKATIN SESİ - Muhterem dinleyicilerim!.. Umumî efkâra yıldırım gibi çarpan ve mektep çocuğundan yatalak ihtiyara kadar herkesin mevzuu haline gelmiş bulunan Nişantaşı cinayetindeki büyük adlî hatadan sonra, şimdi, tarihteki adlî hataların gözden geçirilmesine...

(Otel Kâtibi, radyoyu kapatarak konuşmayı keser. Yi ne gazeteye dalar. Durak. Açılan çingiraklı kapı... Mübaşir gelir. Kapı açık.)

Mübaşir yürür.)

OTEL KÂTİBİ - *(Başını gazeten kaldırır.)*
Hayrola, Mübaşir bey!

MÜBAŞİR - Geldi.

OTEL KÂTİBİ - Gazete yazıyor.

MÜBAŞİR - Bize resmen geldi...

OTEL KÂTİBİ - Tebliğ etmeniz mi lâzım?

MÜBAŞİR - Evet; adalet dairesine kadar gelip bilgi edinmesi lâzım...

OTEL KÂTİBİ - Uğradığı yok mu?

MÜBAŞİR - Hiç!

OTEL KÂTİBİ - Kim bakıyor yerine?

MÜBAŞİR - Kıdemli âza...

OTEL KÂTİBİ - Beş gündür otele de uğramıyor. Nasıl bildireceğiz?

MÜBAŞİR - Demek mekânsızlar takımından oldu bizim Reis Bey!

OTEL KÂTİBİ - Onun gibi birşey... Arada bir, iki büklüm, girip çıkıyor; sonra günlerce gözden

siliniyor. Ne yaptığı, ne ettiği belli değil...

MÜBAŞİR - Ona çok dokundu mesele... Gerçek kaatil bulunup da, çocuğun yok yere asıldığı anlaşılınca, can evinden vuruldu.

OTEL KÂTİBİ - Vurulmayacak gibi mi?

MÜBAŞİR - Öyle ama adliyede herkes ondan yana... Hiç de haksız değilken, emekliliğini istemekle kendi kendisini haksız çıkardı, diyorlar. Kaatil belli olur olmaz, hemen izin alıp işten uzaklaşmasını da mânâsız buluyorlar.

OTEL KÂTİBİ - O çok azametli insandır; böyle birşeyi nefesine yedirebilir miydi?

MÜBAŞİR - Şimdi azamet nerde kaldı?.. Göze bile görünemiyor!..

OTEL KÂTİBİ - Halini bir görsen... Kasaptan af dileyen bir salhane koyunu sanırsın!..

MÜBAŞİR - Her neyse... Gelince söylersiniz. Acele bekliyorlar. Emeklilik muamelesini kessin.. Ben gidiyorum.

OTEL KÂTİBİ - Yok, yok, bir kahve içmeden bırakmam.

MÜBAŞİR - Vakit öğleyi geçti. Daha yemek yemedim. Başka zaman... Allahaismarladık!

OTEL KÂTİBİ - Güle güle Mübaşir Bey; şöyle münasip bir zamanda gel de seninle dertleşelim!

MÜBAŞİR - Olur, olur.

(Mübaşir eliyle bir temennah işareti yaparak yürür; açık kapıdan çıkar. Mübaşir daha kapıyı kapatmadan merdivenden Taşralı Müşteri görünür. Yavaş yavaş iniyor. Çıngırak... Kapı kapanır.)

OTEL KÂTİBİ - *(Hemen gördüğü Taşralı Müşteriye)* Sana bir haber var!

TAŞRALI MÜŞTERİ - *(İnerken)* Ne haberi?

OTEL KÂTİBİ - *(Gazetenin altından bir zarf çıkarıp gösterir.)* Bir mektup.

TAŞRALI MÜŞTERİ - *(Yaklaşırken)* Kimden?

OTEL KÂTİBİ - Zarfta, gönderenin ismi yok... Ama İstanbul içinden geliyor.

TAŞRALI MÜŞTERİ - *(Gişenin önünde)* Ben İstanbul'da kimseyi tanımam.

OTEL KÂTİBİ - (*Zarfi uzatarak*) Bak da anla!

(*Taşralı Müşteri zarfi kapar, yırtar, mektubu çıkarır, bakar, sonra Otel Kâtibine uzatır.*)

TAŞRALI MÜŞTERİ - Sen oku! El yazılarım sökmem ben. (*Otel Kâtibi alıp bir göz atar.*)

TAŞRALI MÜŞTERİ - (*Boş zarfi tuttuğu sol elini uzatarak.*) Çabuk oku!

OTEL KÂTİBİ - (*Gözleri mektupta*) Baba!.. Gazetelerde ilânı okudum. Boşuna uğraşıyorsun! Eve dönmiyeceğim! Sıhhatim iyi... Bu sana yeter! Memleketi dön, işine gücüne bak, beni unut! İnat edersen, hepimiz için fena olur. Elâleme karşı rezil olmayalım... Başka kafa taşıyanların senden uzaklaşmalarını mazur gör!.. Kaçak kızın...

TAŞRALI MÜŞTERİ - Gördün mü haspayı? Kuş sütüyle besle, okut, büyüt; sonra sana bu işi yapsın!.. Başka kafa taşıdığını söylesin!

OTEL KÂTİBİ - Ben kızının hesabını vereyim mi sana?.. O, ; dünyasını bulamıyor baba evinde... Açık hesap!..' Kabahat kimin, bilemem!

TAŞRALI MÜŞTERİ - Sen kızımın hesabım bırakıp, bar kızlarına harcattığın paraların hesabını versene!..

OTEL KÂTİBİ - Ne yapalım? Her tarafı aradılar, bulamadılar. Girmedikleri, çıkmadıkları delik kalmadı. Üç buçuk aydır oteldesin... Nasıl çalıştığımızı görmedin mi?

TAŞRALI MÜŞTERİ - Hiçbir şey görmedim. Yalnız para verdim; nerelerde harcandığını bilmiyorum.

OTEL KÂTİBİ - Üç aydır bütün mimli yerleri gözaltında tutuyoruz. Bedava mi oluyor?

TAŞRALI MÜŞTERİ - Üç aydır tavşanın uğramadığı yılan deliklerini gûya kontrol ediyorsun; benden de boyuna para çekiyorsun! Mihlanıp kaldım otel köşelerinde... İşim alt üst oldu.

OTEL KÂTİBİ - Sen ver bakayım elindeki zarfı... Görelim, mektubu nereden atmış?..

(Taşralı Müşteri zarfı uzatır. Otel Kâtibi pulun üstündeki damgayı dikkatle inceler.)

OTEL KÂTİBİ - Kadıköyü postahanesinden geliyor.

TAŞRALI MÜŞTERİ - Kadıköyünde, sarı çizmeli Mehmet _ Ağa...

OTEL KÂTİBİ - San çizmeli olsa, yine neyse!..

(Çingirak sesi... Kapıdan Birinci ve İkinci Bar Kızları gelirler. Çingirak... Kapı kapanır. Kızların sırtında bir tayyör... Halleri yorgun... Taşralı Müşteri onlara döner.)

OTEL KÂTİBİ - *(Gelenlere)* Nihayet gelebildiniz? Ne uzun şahitlik bu böyle? Üç saattir dışarıdasınız!

BİRİNCİ BAR KIZI - Sorma Kâtipçiğim!.. Ancak saat 11'de sıra gelebildi. Sen, mahkeme kapılarında beklemek nedir, bilir misin?

OTEL KÂTİBİ - Anlat bakalım, nasıl oldu?

(Bar Kızları orta yerdeki masanın iskemlelerine otururlar. Otel Kâtipi gişeden çıkıp sağ yanlarına gelir. Sol tarafta da Taşralı Müşteki...)

BİRİNCİ BAR KIZI - Bittik, bittik. Ayağımıza kara su indi. Herkesin gözü bizde... Oturacak yer yok... Koridorda dolaş dur!

OTEL KÂTİBİ - Ne olduğunu anlat!

BİRİNCİ BAR KIZI - Reis sordu: Sana hediye edilen mücevherden şüphelenmediniz mi? Ne diye şüphelenecekmişim dedim... Hiçbir çişmeye, bize uzatılan el kadar desti dizmezler. Ben, destilerin iyisini, kötüsünü, çatlağını, sağlamlığını ne bilirim! Bana gelen, hırsız mi, polis mi, sahtekâr mi, tüccar mi, kaatil mi memur mu, nasıl ayırdebilirim ben!..

OTEL KÂTİBİ - Kıyak cevap!

BİRİNCİ BAR KIZI - Reis, kaatil için, bara kaç kere gelip gitti, dedi; dört beş kere, dedik. Dört beş kere karşılaşmakla mücevher hediye edildiği görülmüş müdür, dedi; daha neler görülmüştür, sarhoşluk hali bu, çantamıza findık faresi koyandan, elmas koyana kadar neler görülmüştür, dedim. Sonra verdiği şey de öyle ahım şahım bir şey değil ki... Eski zaman i modası bir iğne...

OTEL KÂTİBİ - Hepsi bu kadar mı?...

İKİNCİ BAR KIZI - Yok canım!.. Asıl can alıcı noktayı söylemiyor. Reis ona, mademki tutkunduz, sana kalbini , açmıştır, demez mi? Peşinden yağmur gibi sualler: Kendi yerine asılan mâsumun lafını etti mi, Nişantaşı cinayetiyle alâkalı gördün mü, vicdan azabına benzer bir hali var mıydı?

BİRİNCİ BAR KIZI - Reis Bey, dedim: Biz insanları dört beş kere görmekle değil, dört beş yıl beraber yaşamakla da tanıyamayız. Bilmemek, tanımamaktır bizim sanatımız... Kimse bize içini açmaz, biz de kimsenin içini kurcalamayız... Öbür türlü işimize gelmez. (*İkinci Bar Kızını gösterir*) Öyle değil mi?

OTEL KÂTİBİ - Mesleğini bu kadar güzel anlatabilene aşk olsun!.. (*İkinci Bar Kızını gösterir*) Hocandan öğrendiğin belli.

İKİNCİ BAR KIZI - Bana da aynı müşteriye beraber konsumasyon yapıyoruz diye rolümü sormaz mı?

OTEL KÂTİBİ - Aman, bu güzel! Ne dedin?

İKİNCİ BAR KIZI - Bu kızın, yanından bir dakika ayrılmaz « koruyucusuyum, dedim. Kime karşı diye sordular. Erkeklere karşı diye cevap verdim.

OTEL KÂTİBİ - Anladılar mi bari?

İKİNCİ BAR KIZI - Erkek olurlar da anlamazlar mi?

TAŞRALI MÜŞTERİ - *(Afallamış)* Ben anlayamadım!..

O TEL KÂTİBİ - *(Taşralı Müşteriye, İkinci Bar Kızını işaret ederek)* Hanımefendi, tam bir erkek olduklarını anlatmak istiyorlar...

BİRİNCİ BAR KIZI - Bir de, iri siyah kareli ceket hikâyesi çıktı. Bara gelişlerinde, böyle bir ceket geçirmiş mi hiç sırtına?.. Görmediğimi söyledim.

İKİNCİ BAR KIZI - Sonra, ifadelerinden öğrendik. Kaatil, çocuğu, hiç belli etmeden uzaktan uzağa kollamış... Unutulan anahtarı kumar masasından alınca, eşini yaptırıp, eskisini kumarhanede bir köşeye atmış... Cinayet günü de apartmana girmiş, çocuğun annesini görmüş,

beni oğlunuz gönderdi, siyah kareli ceketini istiyor, demiş, almış... Gerisi malûm...

BİRİNCİ BAR KIZI - İşi meydana çıkararan savcı, bir el atışta bülbül gibi söyletmiş onu... Elmasları da olduğu gibi bulmuşlar... Döşeme tahtasının altında... Kaatil, yalnız bir tanesi eksik, filân bardaki artise verdim deyince, başımıza işte bu belâyı sardılar.

OTEL KÂTİBİ - *(Bar Kızlarına)* Ne belâsı, siz de!.. Resminiz gazetelere geçiyor. Daha ne istiyorsunuz?

BİRİNCİ BAR KIZI - Aman istemem, aman istemem! Eksik olsun!..

(Çıngıraklı kapı... Yeldirmeli Kadın... İkinci çıngırak... Kapı kapanır.. Herkes ona bakar. Yeldirmeli Kadın iki adım atıp durur.)

OTEL KÂTİBİ - *(Yeldirmeli Kadına)* Yine sen misin, hanım? Bu defa istediğin ne?...

YELDİRMELİ KADIN - Yine Reis Bey! ..

OTEL KÂTİBİ - Eski çamlar bardak oldu artık... Reis emekliye ayrıldı. İş yok!..

YELDİRMEĒĒ KADIN - Benim işim başka!..

OTEL KĀTĒBĒ - Reis Beyin otele uğradığı da yok!..

YELDİRMEĒĒ KADIN - Beklerim!

OTEL KĀTĒBĒ - Boşuna beklersin!

YELDİRMEĒĒ KADIN - *(Kapı tarafında bir iskemleye yerleşir.)* Zaten boşuna bekliyorum.

(Çıngıraklı kapı. Felçli Kız ve onu kolundan tutak içeriye sokan Köylü Müşteri... İkinci çıngırak... Kapanan kapı.. Felçli Kız tam sıhhat içinde yürür. Gözler, üzerinde... Felçli Kızda, şehirliye özenen köy dilberi kılığı...)

KÖYLÜ MÜřTERĒ -*(OtelKĀtibine)* Kızımı bugün taburcu ettiler. Hamdolsun hiçbir şeyi kalmadı.

OTEL KĀTĒBĒ - *(Köylü Müşteriye)* Tebrik ederim. Pek sevindik.

TAşRALI MÜřTERĒ - *(Köylü Müşteriye)* Oh, oh... şükürleri olsun!

BĒRĒNCĒ BAR KIZI - *(Köylü Müşteriye)* Çok memnun oldum.. Ne de cici kız!

İKİNCİ BAR KIZI - *(Köylü Müşteriye)* Tam şafak vakti, kendin horul horul uyurken, bir daha mâsum kızı traktöre bindireyim deme!

KÖYLÜ MÜŞTERİ - *(İkinci Bar Kızına)* Ne yapalım, abla; bizde bu işi kadın görür. *(Otel Kâtibine)* Bize bu akşam ikinci bir oda lâzım... Artık kız iyi oldu; yanında kalamam... Yarın bakalım ne olur; memlekete mi döneriz, ne yaparız?

OTEL KÂTİBİ - İşte o zor! Bütün otelde, ayrı oda değil, tek boş yatak yok...

(Bütün başlan döndüren sert bir çingirak sesi... Kapı açılır ve öylece kalır. Reis Bey... Kravatsız buruşuk elbiseli... Bir iki adım atar, kalabalığı görünce durur. Otel Kâtibi, ona doğru yürür, Yeldirmeli Kadın doğrulur. Köylü Müşteri, felçli kızı bir iskemleye oturtur.)

OTEL KÂTİBİ - Hoşgeldiniz, Reis Bey!

REİS BEY - Hoş bulduk... Beni arayan oldu mu?

OTEL KÂTİBİ - Biraz evvel mübaşir geldi. Emeklilik muameleniz neticelenmiş... Sizi

adliyeden istiyorlar. REİS BEY - Âlâ!..

YELDİRMELİ KADIN - *(Ayağa fırlar)* Reis Beyin vebalini şimdi emeklisi mi çekecek?

REİS BEY - *(Yeldirmeli Kadına)* Evet hanım, o çekecek... YELDİRMELİ KADIN - Yargıtay, oğluma verdiğiniz cezayı tasdik etti.

(Reis Bey cevap vermez. Nazarlar, Yeldirmeli Kadında...)

YELDİRMELİ KADIN - Oğlumu da bu sabah tımarhaneye kaldırdılar... *(Reis Bey donmuş... Herkes dehşette...)* YELDİRMELİ KADIN - Ya evimizin hali?...

REİS BEY - Ne yapabilirim, hanım, bana bir yol göster! YELDİRMELİ KADIN - Yolu buraya kadar getiren kimse, o gösterecek...

REİS BEY - Beni niçin aramaya geldin?

YELDİRMELİ KADIN - Vicdan azabı çektiğinizi duydum. Çektiklerinizde benim de bir payım vardır diye düşündüm.

REİS BEY - Ne olacak?

YELDİRMELİ KADIN - Zehir verdiğiniz gibi,

panzehiri de vereceksiniz! *Reis Bey*

REİS BEY - Yok ki vereyim... Olsa...

YELDİRMELİ KADIN - Var...
Göstereceğim!..

REİS BEY - Göster!

(Yeldirmeli Kadın susar. Tereddüdü gözlerle etrafını süzer. Uzun durak...)

REİS BEY - Anlıyorum! Yabancılar seni rahatsız ediyor, Eskiden güya dürüstlüğümü göstermek için seni herkesin yanında konuşmaya dâvet etmiştim. Şimdi dürüstlük iddiasında ne kadar sahtekâr olduğunu belirtmek için aynı şeyi istiyorum. Söyleyebilirsiniz!

YELDİRMELİ KADIN - Söyliyemem! Çok zor!..

REİS BEY — Varsın, zor olsun... Ben istiyorum! Artık soyundum! İçimi herkes görebilir.

(Yeldirmeli Kadın, çantasından hızla bir kâğıt çıkarıp Reis Beye uzatır.)

YELDİRMELİ KADIN - Bu kâğıdı, el

yazınızla yazıp imzalayacaksınız! Oğlumun avukatı, onu Yargıtaya gönderip tashih-i karar isteyecek... Oğlum kurtulacak... Tımarhaneden kurtulabilirse eğer...

(Reis Bey bir kapışta kâğıdı alır, göz atar başını kaldırır.)

REİS BEY - *(Yeldirmeli Kadına)* Beni suistimale dâvet ediyorsun! Ama bilmeden hakikate götürüyorsun! Beni bir dakika burada bekler misiniz?...

(Reis Bey merdivene doğru yürür. Çıkmaya başlar. Yeldirmeli Kadın yerine oturur.)

KÖYLÜ MÜŞTERİ - *(Otel Kâtibine)* Benim odama bitişik oda, Reis beyinki değil mi?

OTEL KÂTİBİ - Evet...

(Reis Bey merdivende durur. Döner.)

REİS BEY - *(Otel Kâtibine)* Ne var?... Bir şey mi istiyorsunuz?

OTEL KÂTİBİ - Kızı bugün taburcu olmuş da, odasına, yahut birbirine bitişik iki oda arıyor. Halbuki hiç yer yok...

REİS BEY - Benim odamı verin! Ben gece yokum!

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Biz de yarın gitmeyi düşünüyoruz.

REİS BEY - Mesele yok... Versinler.

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Allah sizden razı olsun!..

(Reis Bey çıkar. Herkes birbirine döner.)

YELDİRMELİ KADIN - *(Otel Kâtibine)* Reis Beyde bu ne değişiklik? Koyuna dönmüş...

TAŞRALI MÜŞTERİ - *(Felçli km gösterir.)* Otele indikleri akşam, bitişğinde ağlıyor diye sokağa attırmayı kalkıştığı kıza şimdi odasını veriyor!

OTEL KÂTİBİ - Bana da, merhamet idamlık suçtur, demişti.

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Ya, ya!.. Bana da, merhamet için, ağızların iğrenç sakızı, dedi.

OTEL KÂTİBİ - *(Yeldirmeli Kadına)* Ona imzalatmak istediğiniz kâğıtta ne var?

YELDİRMELİ KADIN - Ben söyleyemem!

TAŞRALI MÜŞTERİ - *(Yeldirmeli Kadına dikkatle bakar.)* Siz kaç yaşlarında varsınız?..

YELDİRMELİ KADIN - Altmış beşi geçkinim...

BİRİNCİ BAR KIZI - *(Yeldirmeli Kadına)* Galiba okur yazarsınız da... Konuşmanız mükemmel...

YELDİRMELİ KADIN - Biraz söküyorum. Eskisini daha bilirim. Mahalle mektebinden...

OTEL KÂTİBİ - *(Yeldirmeli Kadına)* Reis Beye verdiğiniz kağıdı siz mi yazdınız?

YELDİRMELİ KADIN - Avukat yazdı. Ben nasıl becerebilirim?

İKİNCİ BAR KIZI - *(Yeldirmeli Kadına)* Ama tuttuğunu koparan soydansınız!

YELDİRMELİ KADIN - Benim marifetim değil... Çektiklerimin öğrettiği...

(Açık kapıda, siyah bir manto içinde, başı sarılı, ha mm tavırlı ve giyimli, dadı...)

OTEL KÂTİBİ - *(Dadıya)* Hanım bu kaçınıcı geliştiniz?.. Size, Reis Bey otele uğramıyor demedim

mi?

(Bütün alâka, yeni gelenin üzerinde... Dadi kapıyı kapatır. Çıngırak...)

DADI - *(Otel Kâtibine)* Yalan söylüyorsunuz!
Reis Beyi biraz evvel otele girerken gördüm.

OTEL KÂTİBİ - Demek ki, köşe bucak gizlenip oteli dikiz ediyorsunuz!

DADI - Kimbilir?

OTEL KÂTİBİ - Yalan söyleyen yok! Reis Bey uzun zamandır görünmüyordu. Şimdi bir aralık göründü. Hep birden üstüne üşüşmeyin!..

DADI - O, benim gözümün nuru, suçsuz evlâdımı assın, sonra da üstüne düşmeyelim, ha?

BİRİNCİ BAR KIZI - *(Dadiya)* Ay, siz suçsuz asılan Nişantaşı cinayeti sanığının?..

DADI - Dadısıyım... Sütannesisi...

İKİNCİ BAR KIZI - *(Dadiya bakarak)* Hiç de dadiya benzemiyor. Âdeta hanımefendi!...

DADI - Kırk sene evvel, küçükken yanlarına alıp büyüttükleri, öğrettikleri, yetiştirdikleri ve

oğullarını teslim ettikleri emektar...

OTEL KÂTİBİ - *(Dadıya)* Olanlar olmuş...
Reis Beyden ne bekliyorsunuz?

DADI - Yüzünü görmek istiyorum! Gün ışığına çıkarabildiği yüzünü görmek istiyorum! Yüzüne tükürmek istiyorum.

(Merdivende Reis Bey... Kimse dikkat etmez.)

OTEL KÂTİBİ - *(Dadının üstüne yürür gibi)*
Hanım seni kim bırakır Reis Beyin yüzüne tükürmeğe?

REİS BEY - *(Merdivenden inmiş, gişeye kıvrılırken)* Bırakın! Tükürsün!

(Herkes Reis Beye döner. Yeldirmeli Kadın ve Bar Km ayağa kalkarlar. Oturan, yalnız Felçli Kız... Reis Bey, elinde, ortasından açık bir not defteri, uzakta bir noktada durur.)

REİS BEY - *(Dadıya)* Geldiğine iyi ettin! Ben de seni arıyordum!

DADI - Ne yapacaktın?

REİS BEY - Beni affetmeni isteyecektim.

DADI- Eğer seni affedersem, yeryüzünde suçu bağışlanmadık insan kalmaz!

REİS BEY - *(Dadıya bir adım yaklaşır)*
Yeryüzünde suçu bağışlanmadık insan kalmaması için beni affet!

DADI - Gözlerime, kulaklarıma inanamıyorum! Sen o Reis misin?

REİS BEY - O adamım, ama o Reis değilim!

DADI - *(Hayret ve nefret içinde)* Yoksa bu, kendini kurtarmak için düşündüğün bir numara mı?

REİS BEY - Eğer böyle bir numara varsa bana öğret, kurtarayım!

DADI - Allahısmarladık! Hiçbir şey yapmadan, hiçbir şey söylemeden gidiyorum. Keşke gelmeseydim. Masum evlâdım için döktüğüm göz yaşlarımı kirlettin. *(Dadı döner, kapıya doğru yürür.)*

REİS BEY -*(Dadının arkasından)* Dadı, dur! Sana bir sözü var!

(Dadı durur. Geriye dönmez.)

REİS BEY - Beni affetmeden mi gidiyorsun?

DADI — *(Döner)* Allaha başvuru!

REİS BEY - Başvurdum. Onun affi seninkiyle belli olacak... !

DADI - Bende böyle bir kuvvet yok!

REİS BEY - Sende, astırdığım ve hergün beni ipe çeken mâsumun en yakını olmak gücü var... Beni, onun ruhu için bir dakika bekle... Kabul edersen beraber çıkarız. *(Yeldirmeli Kadına döner, elindeki not defterini uzatır.)* İstedığın kâğıdı imzalamaya değmez! Onun yerine sana, hususî not defterimi veriyorum. Hüküm sırasında, oğlun hakkındaki mahrem fikirlerim burada yazılı... Bu defteri ele geçirmiş olun, yargıtaya gönderip tashih-i karar isteyin!.. Umarım ki, başarılırsınız. *(Ortasından açık not defterinin uzatır.)* Şu kıvrık sahifedeki not... Buyrun!

(Yeldirmeli Kadın atılıp not defterini alır, kıvrık sahifeye bir göz atıp kapatır ve elinde tutar.)

REİS BEY - *(Yeldirmeli Kadına)* Orada

diyorum id: Bu çocuğun esrar satıcısı olduğuna dair en küçük bir delil bulamadım. Aksine, onun her tavrından, hayret, dehşet ve mâsumiyet tüttüğüne şahidim. Fakat, ancak en merhametsiz ceza ölçülerinin kurtarabileceği çürük bir cemiyette, paltosunun astarında esrar bulunmuş bir insanı temize çıkaramam. Bu yüzden bütün karşı delilleri reddediyor ve onu mahkûm ediyorum.

YELDİRME Lİ KADIN - Aman Yarabbi; vicdanınız nasıl varmış?

REİS BEY - Notta dahası da var; mahkûm ettiğim, o değil, mücerred fiildir. Ferde verdiğim ceza isabetsiz olabilir; Cemiyete aradığım deva, isabetlidir. Varsın, bir kötünün bürünmesi ihtimali olan mâsumluk maskesini kullanılmaz hale getirmek için bin mâsum feda edilsin...

DADI - (*Reis Beye*) Sen bir canavarsın!

REİS BEY - (*Dadıya aldırmadan Yeldirmeli Kadına*) Canavarın bu notunu gönderin yargıtaya!.. Hükmü bozmaları gerekir.

YELDİRME Lİ KADIN - Siz bir melek

olmuşsunuz!

REİS BEY - *(Yeldirmeli Kadına)* Not defterinin son sahifesinde, şimdi size yazdığım bir pusula var,.. Onu okuyunuz!

(Yeldirmeli Kadın hızla not defterini açıp pusulayı çıkarır, bakar, sökmeğe çalışır.)

YELDİRMELİ KADIN - *(Birden başını kaldırıp haykırırcasına)* Bize yirmi beş bin lira mi veriyorsun? Emeklilik ikramiyenizi bize mi bırakıyorsunuz?

(Herkeste büyük hayret... Yeldirmeli Kadın, elinde defter, apışmış kalmış...)

REİS BEY - Ben size, yüksek sesle okuyun, haber verin, demedim!

YELDİRMELİ KADIN - Biz böylesine lâyük miyiz?

(Sükût... Durak... Dehşet... Dadı, boynu bükük, döner, kapıdan çıkmak üzere yürür.)

REİS BEY - *(Arkasından Dadiya)* Beni yanma almadan, dinlemeden mi gidiyorsun?

(Dadı cevap vermeden yürür. Çıngırak...)

Uzun durak... Kapı açık...)

YELDİRME Lİ KADIN - *(Not defterini çantasına koyarak gayet mahçup ve rikkatli) Allahaismarladık, Reis Bey!*

(Reis Bey, gözleri Dadının çıktığı noktada, cevap vermez. Açık kapıdan Yeldirmeli Kadın da çıkar ve kapıyı kapatır. Çıngırak... Uzun durak... Kimsede hareket yok...)

BİRİNCİ BAR KIZI - *(Reis Beye)* Hayret, şu taş yürekli dadıya!.. Siz benim, annemi, babamı, kardeşlerimi astırmış, soyumu sopumu kurutmuş olsaydınız da, şu son halinizi görseydim, yine herşeyi bağışlardım.

REİS BEY - *(Bitik)* Bağışla kızım, hiç olmazsa sen bağışla!.. BİRİNCİ BAR KIZI - Benim bağışlanacak bir hakkım yok ki...

REİS BEY - Üzerimde hakkı olmayan tek insan göremiyorum bu dünyada... Hiç olmazsa sen bağışla!

BİRİNCİ BAR KIZI - Ailem, benim suçumu bağışlamadığı için bu yola düştüm ben...

REİS BEY - Onları da bağışla! (*İkinci Bar Kızına*) Siz de bağışlayın!..

İKİNCİ BAR KIZI - Ben, bütün insanlıktan tiksiniyorum! Ben de bu dünyada affedebileceğim tek insan göremiyorum!

REİS BEY - Affi anlayınca, kendinizden başka her insanı mâzur göreceksiniz.

İKİNCİ BAR KIZI - Hayır! Kimseyi mâzur göremem! Biz, hepimiz, bütün düşmüşler, evlerimizin, cemiyetimizin, dışımızdan gelen dürtüşlerin kurbanlarıyız! Sonra da onların hışmına uğruyoruz! (*Kendisini gösterir*) Bakın, şu lise mezunu kıza! Onu böyle mi görmeliydiniz? (*Hızla döner, Taşralı Müşteri ile Köylü Müşteri tiplerini gösterir.*) Bir de şu zavallılara bakın! Onlardan daha basit iki örnek bulabilir misiniz? Biri, evinden kaçan kızını, kâh lanet okuyarak, kâh gözyaşı dökerek arıyor; öbürü de traktörden düşüp felç geçiren kızma şifa bulduğu için seviniyor. Sormalı!.. (*Taşralı Müşteriye*) Kızını hangi sebep yüzünden kaçırdığını düşündün mü hiç?.. (*Köylü Müşteriye döner.*) Sen de ortalık ağarmadan, canavarlara,

inlere, cinlere karşı traktörde mâsum bir kız, çalıştırmanın dehşetini hiç duymadın mi? (*Reis Beye döner*) Ya büyük şehirlerin çocukları, kızları, babaları, anneleri?.. Doğrusu ne, şimdi?.. Babalan mi çocuklarını bağışlamalı, çocuklar mi babalarını?.. Galiba en doğrusu, çocukların, babalarını asla affetmemesi.. (*Doğrulur, gözlerini Reis Beye diker.*) Reis Bey! Beni fahişeliğe çeken her tesiri eliyle ittikten sonra, düştüğüm için, babam kovdu evden... Affedilmezlerden; onun için de affetmezlerden oldum. Affetmiyorum!

REİS BEY - İşte bu halinizle affedebiliyor musunuz? Marifet onda!.. Aynı mârifet babanıza da düşüyor. Baş bir cemiyeti baş yukarı edecek kudret, her ta birbirini affetmesinde...

İKİNCİ BAR KIZI - Öyle mincıklandım ki, erkeklerin ellerinde kadınlığımı unuttum. Cinsiyet değiştirecek kadar kin ateşinde piştim.

REİS BEY - Hep, affi bilmemenin açtığı mesafeler... Herkes bu hale birbiri getirdi. Herkes herkesi affetsin!..

TAŞRALI MÜŞTERİ - (*Reis Beye*) Ben de mi

affetmeliyi KIZIMIN terbiyesinde benim hiçbir suçum yok. Kaçan o.

REİS BEY — *(Taşralı Müşteriye)* Sen de affetmelisin! Dönmesi için de affettiğini bildirmelisin... Aklı erince, o seni affetmeli... *(Köylü Müşteriye)* Sana gelince, affetmeyeceğin yalnız kendin!.. Seni affedecek olanlar *(Felçli Kızı gösterir)* affetmekten bile habersiz... Senin traktörden düşürdüğünü, geceleyin bir milyon gözlü şehir ejderhası, her ân pencerelerden atıyor. *(ikinci Bar Kızına doğru)* Hepimiz birbirimizi affetmeliyiz. Dağlan kaydıran bir zelzele olurken, birbirine sarılmış çocukların haline dönmeli değil miyiz? Nedir bu zelzele arsasında birbirimizin saçını yolduğumuz, ciğerini söktüğümüz? *(Sükût... Durak.,. Reis Bey herkesi süzer.)*

REİS BEY - Kalblerinizi değiştirin! Size hakikat gibi görünen şeylerin hemen değiştiğini görürsünüz.

İKİNCİ BAR KIZI - Kalb değişir miymiş istenince?..

REİS BEY - Dünyanın en sert ve en yumuşak

madeni, kalb... Ateşini bulsun; hemen değişir.

(Çıngırak sesi... Kapıda Dadı... Edâsı gayet asil...)

DADI - *(Kapıdan)* Fikrimi değiştirdim. Reis Bey! Çıkalım! Yakınlarda bir tanıdığımın evi var... Orada konuşabiliriz.

(Herkes hayrette... Reis Bey, çarpılmış gibi...)

REİS BEY - Geliyorum Dadı, teşekkür ederim!..

Işıklar kararır

TABLO V

[Bitirim yerinde kahve ocağı... Çok eski taş duvarlarından rutubet sızan, kubbe altı gibi bir yer... Seki eşit çizgili bir kahve ocağı ve tezgâhı... Ortada hapishane penceresini andıran, kalın demir parmaklıklı bir menfez... Solda ve dip çizgisine bitişik çizgi üzerinde, tokmaklı ve çinko kaplı yarı aralık bir kapı... Tahta bankolar, hasır iskemleler, yamrı yumru masalar...]

(Demir parmaklıklı pencerede şafağın ilk alâmetleri... Reis Bey, pencerenin altındaki banko üzerinde, ellerini iki açık dizinin arasına yerleştirmiş, başını eğmiş, düşünmekte... Kahve ocağında kumarhane garsonu, çay bardağını karıştırıyor. Yarı aralık kapıdan, zar sesleri, homurtular, uğultular, kumar tâbirleri geliyor. Kumarhane garsonu, elinde çay bardağı ocaktan çıkar.)

KUMARHANE GARSONU - Babalık! Kaldır

başını! Şafak söküyor!

(Reis Bey, başını kaldırıp pencereye bakar. Kumarhane garsonu, elindeki çayı, şapırdatarak içmeğe başlar.) _

REİS BEY - Tıpkı çocuğu astırdığım günün şafağı...

KUMARHANE GARSONU - O da burda, hem de şu oturduğun banko üzerinde kaç şafak Seyretti!

REİS BEY - Onun çile mirasçısı şimdi benim... Bütün bıraktıkları, malım...

KUMARHANE GARSONU - Sen onun gibi kumar oynamıyorsun! Eroin almıyorsun! Nasıl mirasçısı olabilirsin? Sabaha kadar, bu akrep yuvasında tıkılıp kalmaktan muradın nedir? Hâlâ anlayamadık!

REİS BEY - Muradım akreplerle halleşmek, onları okşamak...

KUMARHANE GARSONU - Ne çıkacak bundan?..

REİS BEY - Yumuşayacaklar... Ağlamayı

öğrenecekler...

KUMARHANE GARSONU - (*Çayını hopurdadır*) Akrepler ağlamayı öğrenecekler ha!.. Gülmeyi desen neyse...

REİS BEY - (*Tane tane*) Akrepler ağlamayı öğrenecek... Taş öğrenir de ağlamayı, akrep öğrenemez mi?

KUMARHANE GARSONU - Neredeymiş ağlayan taş?

REİS BEY - Karşında... Ben!..

KUMARHANE GARSONU - Senin bu. akıl ermez halini hoş görüyorlar ama, belli olmaz; yarın mahkûm ettiklerinden biri çıkıp gelir, seni benzetir burada... Öyle, kaybedenlere para vermen, arkalarına düşmen seni kurtaramaz.

REİS BEY - Onlar affetmeği bilirler. Biz bilemiyoruz!..

KUMARHANE GARSONU -(*Çayını bir iki yudum daha çekerek ocağın tezgahına koyar, yelek cebinden altın köstekli bir saat çıkarır.*)
Demin saatini çıkarıp verdiğin kaatil, benden

beşyüz lira aldı. Şimdi altıyüz verip bunu benden alacağına, sana da vereceğine inanıyor musun?

REİS BEY - Kendisi bilir.

KUMARHANE GARSONU — (*Saati cebine yerleştirir*) Halbuki, ben satarsam iki bin lira alırım. Binini de sana veririm.

REİS BEY - İstemem!

KUMARHANE GARSONU - (*Reis beyin yanına oturarak kolunu onun boynuna dolar.*) Sen ne tuhaf adamsın yahu! Bir zamanlar, sertliğinden, karşında nefes alamazdık. Bak, ne kadar yumuşadın, nerelere kadar düştün! Sana acıyorlar yoksa. Acımasaydılar, boynuna ip takıp mahalle mahalle gezdirirlerdi.

REİS BEY - İyi ederlerdi.

KUMARHANE GARSONU - (*Hayretle ayağa kalkar.*) Sahiden çok tuhaf adamsın be! Razi olmayacağın şey yok! Tek, biz yolumuzdan dönelim... Şimdi sen beni ne kadar okşasan, bağışlasan, değiştirebilir misin? Bana tefeciliği, eroinciliği bıraktırabilir misin?

REİS BEY - Olur mu olur...

KUMARHANE GARSONU - Haydi, bir vaaz ver de dinleyelim!...

REİS BEY - Kürsüsüz, cemaatsiz vaaz olur mu?

KUMARHANE GARSONU - (*Gösterir*) Şu üç bankoyu yan yana getirip üstüne bir iskemle koyduk mu, al sana kürsü!.. Cemaate gelince, vaazı duyan, parası biten, ciğeri yanan, içi burkulan, hep sökün eder, dinler. Sen başla bir kere!.. (*Kapıyı gösterir*) Geçen akşam, içerideki kumar masasına çıkışını unuttun mu?

REİS BEY - Coşmuştum o vakit...

KUMARHANE GARSONU - Yine coşarsın...

(*Kumarhane Garsonu, üç bankoyu orta yerde yan yana bitiştirerek üstüne bir iskemle atar. Reis Bey, kendi bankosunda, hep aynı vaziyette, oturmakta... Pencerede şafak geliyor.*)

KUMARHANE GARSONU - İşte kürsü... Çık üzerine!..

REİS BEY -Zorakiliğe değmez. Bir şey kendi

kendisine olursa olur.

(Aralık kapıdan Kaatil gelir. K rs y  görünce hayretle bakar.)

KUMARHANE GARSONU - *(Kaatile)* Reis Bey nutuk çekecek... İyi ki geldin...

KAATİL - *(Kumarhane Garsonuna)* Paralan kaybettik! Nasıl kurtaracağız saati, yarın, ögle zamanına kadar...

REİS BEY - *(Kaatile)* Borcunu ben verir, kurtarırım!

KUMARHANE GARSONU - *(Reis Beye)* Akşam da yine saati senden alıp yine bana toka eder.

REİS BEY - İstedini yapsın... Ne değeri var!..

KAATİL - *(Reis Beye)* Sen ne baba adamsın, Reis Bey! Babamdan görmediğimi senden görüyorum.

REİS BEY -  yleyse sözlerime katlan, ne dersem yap!

KAATİL - Emret! Boynum kıldan ince...

(Kaatil dizlerini indirerek Reis Beyin yanında yere çömelir. Durak...)

KUMARHANE GARSONU - Başla Reis Bey vaazına!..

REİS BEY - *(Kumarhane Garsonuna)* Başlıyorum, merak etme!.. O kadar özenerek kurduğun kürsüye de çıkayım istersen...

KUMARHANE GARSONU - Keyfin bilir...

REİS BEY - Şimdilik yerim iyi... *(İkisine birden)* Çocuklar, insana acıyın! Kendinizden başka kimsede suç aramayın! Eğer yankesici ciğerlerinizi söküp götürmeğe geliyorsa, ciğerlerinizi muayeneden geçirin!... Ne suçu var, diye... Kadın, güzelliğini; banka parasını; memur, insafsızlığını; kanun, idraksizi! muayeneden geçirsin!..

(Yarı aralık kapıdan, iki bitirim yeri tipi gelir. K Un yanında yavaşça çömelip Reis Beyi dinlemeğe y ulurlar.)

REİS BEY - *(Kaatile)* Sen bu akşam kumarda beşyüz lira kaybettin. Düşün, bu parada ne kadar insan ve emek hakkı var... Eğer, bir

hamal, sırtında elli kiloluk yükü bir kilometre ötesine iki buçuk liraya taşırsa, hamalın iki yüz kilometrelik emeği... Tam yedi yaş on beş ekmek parası... Bir hastahane dolusu insanların acısını dindirecek ilaç tutarı... Bayram sabahı, boynu bükük, bilmem kaç öksüzün kundura bedeli... kadar kefen, yahut kundak bezi; bu kadar ah, ve yahut oh, eh karşılığı... Çocuklar! Bütün bu hak sahiplerine acıyan, bütün bu emeklere içi sızlayan, parasını nasıl bir zara, bir kâğıda teslim eder? Düşüş niçin bey de, hepyek neden köle?.. (*Uzun durak... Bakınma...*) Düşünmeğe kurcalamağa lüzum yok, çocuklar! Acımak, düşünmektedir, acımak bulmaktadır. Acıyın, yeter!

(*Durak... Kaatil ayağa kalkar Müthiş bir takallüs içinde...*)

REİS BEY - Can taşıyan, yüreği atan her yaratığa acıyın! Ağzından kemiğini çaldıran köpeğe, her parçası ayrı ayrı kıvranan solucana, tabam yanan çakala... Hepsinin üstünde insana; buruş buruş beyni, aim ve çenesiyle gözyaşı döken insana acıyın!

(Kaatil, bir sıçrayışta aralık kapıdan dalar. Bitirim yeri tipleri ayağa kalkar ve Kaatilin arkasından bakarlar. Kumarhane Garsonu da şaşkın, kapıya doğru...)

İÇERİDEN KAATİLİN SESİ - Hey!!! Kumara paydos!!! Kaldırın oyunu, namussuzlar!!! Yakarım karşı duranı!

(Müthiş sükût... Reis Bey ayağa kalkar. İçeriden yükselen karma karışık sesler ve homurtular...)

KUMARHANE GARSONU - (Reis Beye) Efeyi coşturdun! Belâlı bir işe girişti. İyi ki, patron burada değil... Yoksa kan çıkardı.

İÇERİDEN KAATİLİN SESİ - Kahve ocağına gelin! Reis Beyi dinleyin! Yürüyün!

(Uzun durak... Reis Bey ilerleyip, sağda, Kumarhane Garsonunun yanında yer alır. Yüzleri kapıya doğru... Geliş... Önde Kaatil, arkasında yedi tane bitirim yeri tipi, sükün ederler. Solda kümelenme...)

KAATİL - (Kümenin önündeki Reis Beye) Konuş baba! Sen ne dersen o olacak!

REİS BEY - Kaatil! Sevgili oğlum! Sendeki merhamet istidadım kimsede görmedim. Şu, içinin gizli tarafını, dışına çıkarabiliyor musun? Bütün mesele onda... KAATİL - Ben sineğe bile kıyamam! Mecbur kaldım da öldürdüm...

REİS BEY - Nasıl öldürürsünüz?.. Göz! Renk renk dünyaları, en yakın zerreyi, en uzak yıldızı gören göz... Ona nasıl toprak doldurursun? Kalb dediğimiz, bütün gücümüzü veren esrarlı tulumbayı nasıl kırar, parçalarsın? (*Edası değişir*) Bunları yapmayı bırak bir tarafa; bunları yapmak imkânı var ya; işte ya imkânı var diye nasıl döğünmez, yırtınmaz, etmezsin?.. (*Durak... Bakınma...*) Gelin çocuklar, kumar masasına dizilip hep beraber ağlayalım!... Sebep mi istiyorsunuz? Çok!.. Gündüzün bitişinde gece, düzlüğün berisinde ayrılık, ekmeğin ucunda açlık var diye katıla katıla ağlayalım!.. Çocuklar; bir gözyaşı evinden başka ne olabilir? Ağlayanlardan olmak dururken, üstelik ağlatanlardan ol mak revâ mi?

KUMARHANE GARSONU - Boşver, Reis Bey; bu akşam vaaz değil, dramcılık... Sen git de bir tiyatroya gör.

REİS BEY - Fena mı?.. Ben de, locadan bakanlara değil paradide oturanlara dram kesiyorum.

KUMARHANE GARSONU - Kesiyorsun ama, usturanın *keskin yüzüyle* kesiyorsun!

(Kümede gülüşmeler... Kaatilden başka herkes iş hafife almakta...)

KAATİL — *(Şimşek gibi döner, kümeye yönelir)* Kendinize gelin ipsizler!... *(Kümenin birdenbire ciddileşip sustuğunu görünce Kumarhane Garsonuna döner)* Sen de ağzını açayım deme!.. *(Sağ eli pantolonunun arka cebinde)* Dökerim barsaklarım!.. Bırak, Reis Bey dilediği gibi konuşsun!..

KUMARHANE GARSONU - *(Kaatile)* Sen meydanı boş buldun bu akşam!.. Reis Beyin lâflarından bir şey anlıyor musun sanki?

KAATİL - Anlıyorum!

KUMARHANE GARSONU - Öyleyse halvet olun, baş başa konuşun!

REİS BEY - *(Kaatile)* Ver bana bıçağını!

(Kaatil hayretle Reis Beye döner. Arka cebinden bıçağını çekip bir kuzu itaatıyla Reis Beye uzatır. Reis Bey alıp cebine atar.)

REİS BEY - *(Kumarhane Garsonuna)* Sen de ver! *(Hareketsizlik... Uzun durak...)*

REİS BEY - *(Heybetle)* Haydi ver!

(Kumarhane Garsonu, ceketinin sağ cebinden bir bıçak çıkarıp uzatır. Reis Bey, sağ eliyle alır.)

REİS BEY - *(Kümeğe)* Herkes versin! *(Hareketsizlik... Durak...)*

KAATİL - *(Kümeğe)* Çıkarın bıçaklarınızı!.. Teslim edin!..

(Kümeden üç kişi bıçaklarını çıkarırlar, Reis Beye verirler. Reis Bey teker teker alır. Sağ elinde dört bıçak...)

KAATİL - *(Kümeğe)* Makinesi olan da versin!

(Kümeden biri ilerleyip ceketinin sol iç cebinden çıkardığı küçük tabancayı Reis Beye uzatır. Reis Bey, bıçakları ceketinin sağlı sollu iç ceplerine taksim ettikten sonra tabancayı alıp

pantolonunun cebine yerleştirir. Sonra, bankoların üstüne çıkar. İskemleye kurulur. Herkes, afallamış gözlerle ona bakıyor.)

REİS BEY - Şöyle karşında halka olun bakalım; halka olun!

(Dokuz tane bitirim tipi, Reis Beyin karşısında dizilirler. Kumarhane Garsonu, Reis Beyin arkasına, sol yanma geçer. Kaatil sağ başta yalnız..)

REİS BEY - Çocuklar! Bu kürsüyü bana alay için hazırlayanın eline sağlık!.. Eski Reise yeni kürsü... Şimdi size öyle bir teklifte bulunacağım ki, ancak böyle, tepenizden bakan bir yere çıkmakla olabilir. Var mısınız teklifime?^

KAATİL - Varız, Reis Bey!

REİS BEY - Bir çete kuracağız! Reisiniz ben olacağım!

(Sükût... Hayret tavırları... Durak...)

REİS BEY - Var mısınız?

KAATİL - Sen ne dersen varız!

REİS BEY - *(Kaatile)* Senin hastahaneden

aldığın tecil bitmek üzere, değil mi?

KAATİL - Tam üç gün kaldı.

REİS BEY -Gününde git, teslim ol! Birkaç hafta sonra da meşrutî infaz hakkını kullan! Zindandan çık bize katıl!

KUMARHANE GARSONU - (*Reis Beye*) Meraktan çıldıracağız Reis Bey, çeteye gelelim!...

REİS BEY - (*Ortaya*) Bu çete bir demektir. Cemiyetler kanununa göre kurulacak... Ve ne kadar hırsız, yankesici, dolandırıcı, kalpazan, kaatil, ırz düşmanı, zehir satıcısı, kumarbaz, serseri varsa, hepsine birden kapılarını açacak...

KUMARHANE GARSONU - Ne demeği bu böyle?

REİS BEY - (*Ortaya*) Acıyanlar ve acınanlar derneği... İki taraf içiçe... Zaten ikisi de bir... Acımalıyız ki, açmalım... Onun için, hâkim, avukat, muharrir, profesör, tüccar, işçi, mühendis, doktor, sanatkâr, her meslekten bizi kucaklıyanlara, buyurun diyeceğiz; buyurun, acımayı, acımaya erişmeyi cemiyete başlı başına

şifa kabul edenler, kadromuzda birleşsin!..
İnsanlığa yeni kurtuluş yolu...

KAATİL - Ne iş göreceğiz bu demekte biz?

REİS BEY - (*Ortaya*) Kaatilin tezgâhtar, hırsızın kasadar, dolandırıcının tahsildar olacağı işlere verileceksiniz. Bu dâva uğrunda, mağaza mağaza, fabrika fabrika, yazıhane yazıhane, gezip dolaşacağım. Saklı parayı çarpan yankesici, bakalım açıkça eline teslim edilene ne yapar? Korunanı vuran kaatil, görelim, bağrını açanlara neyler?... Şüphe usulünün beslediği kötülük, itimat sistemi önünde büsbütün mü şahlanır, dize mi gelir? Görelim!.. (*Durak, bakınma*) Ben diyorum ki, bu gemiyi devrilmekten kurtarmak için, yalpa ettiği tarafa abanmak lâzımdır. Ancak, bu türlü, kötülükleri bir taraftan öbür tarafa aktarabiliriz. Ne dersiniz çocuklar?

(*Sükût... Durak...*)

REİS BEY - Biliyorum; doktor reçetesi gibi birşey, bu lâflar...

Siz de doktor değil, hastasınız! Hem de dalgın

yatan, şuursuz hasta... Öyleyse niçin söylüyorum bu lâfları? Anlaşılmayacak olduktan sonra?..

KAATİL - Pekâlâ anlıyoruz. Anlamasak da anlıyoruz.

REİS BEY - İşte onun için söylüyorum. Anlamadan sezmeniz, bilmeden duymanız, görmeden kapılanmanız için söylüyorum. En derin anlayış budur. Kim anlamış ki, siz anlayasınız? Onun için, üniversite kürsüsünde değil, bitirim yeri kahve ocağında konuşuyorum. Hastalıktan doktorluğa, cahillikten bilgiye geçince, en iyi hekim, en üst âlim siz olacaksınız! Şimdilik işin yalnız alfabesini öğrenin; ilerisi okunmadan ezberlenecek cilt cilt kitap...

KAATİL - *(Heyecanlı)* Öğret Reis Bey!..

REİS BEY - Gidin, akşamları, yamru yumru evlerin yılankavi sınırladığı kuytu mahallelerde dolaşın; oralarda, sokak ortalarında ağlayan çocuklar göreceksiniz; onlardan ağlamayı öğrenin!.. Hastahane önlerinde, adliye koridorlarında, hapishane kapılarında, yazıhane

eşiklerinde, maden kuyularında, tarla hendeklerinde... Daha nerelerde, nerelerde?.. Kansızlıktan kurumuş bir insanlık kaynaşıyor. Seyredin ve ağlamayı öğrenin! Bit pazarına uğrayın, oralarda yerlere serilen eşyaya bakın; ölen çocuğun minicik kazağını satmaya gelenle, bunu düşürmeye bakanın edâlarına dikkat edin; ağlamayı öğrenin! Hiçbir şey yapamazsanız, kırlara çıkın, kuş yuvalarını bozmak için ağaçlara tırmanan haylazlara katılın; cıvıl cıvıl imdat isteyen yavru kuşlan, sonra, havada kıvrımlar çizerek acı acı çılgılık koparan anne kuşu görün; ağlamayı öğrenin! Yavrusunu ensesinden dişleyip selâmete götüren uyuz ve topal kediye baksanız yeter... Ağlamayı öğrenin! Sakın, öğrenemeyiz, demeyin; ben öğrendikten sonra, siz nasıl öğrenemezsiniz?

(Durak... Kaatilin yüzünde korkunç bir tahassüs ve takallüs... Herkes Reis Beyin tesirinde, hareketsiz...}

REİS BEY - Annelerinizi düşünün! Yüreği yufka komşu hediyesi börekten, en hatırlı bir parçayı gazeteye sarmış, zindan kapısında sıra bekleyen, gözyaşının kudretini, demiri eritecek

bir kezzap haline getiren annelerinizi düşünün!..
Ağlamayı öğrenin!...

(Kaatil elleriyle yüzünü kapatarak hüngür hüngür ağlamaya haçlar... Herkes taç...)

REİS BEY - Ağlayın, çocuklar!.. Mazlûmun, kendinde kıyılana, zalimin de kendinde kıydığına ağlayın! Mazlumun hesabı görülür; ya zalimin kaybettiği?.. Gözyaşına ulaşılmadıkça ele geçmez. Zalime daha çok ağlayın, çocuklar; zalimde beni ve kendinizi görün, ona daha çok ağlayın! Bir gözyaşı çetesi kurun, beni Reis seçin; ve insanlara gözyaşını öğretinceye kadar delik deşik edin onları, bıçaklarınızla, kurşunlarınızla... *(Etini cebine götürerek bıçakları işaret eder.)* Ama bu bıçaklarla değil, ıslak kirpiklerinizle... Bıçaklarınızı size, tavuk kesemez hale geldiğiniz zaman geri vereceğim. Duygunuz körleşecek olursa, sivri uçlarını hafifçe parmağınıza batırıp gözyaşını hatırlarsanız.

(Sükût... Kaatil hiçkıra hiçkıra sarsılıyor.)

REİS BEY - *(Kaatile)* Ağla, sevgili oğlum, kaatil, doya doya ağla ve tüy gibi hafifle!.. Senin

yirmi beş yaşında bulduğunu ben altmış beş yaşında aramaya başlıyorum. İşte aramızdaki fark! Ne kadar ağlamalıyım ki, durmadan altmış beş sene gözyaşı dökmüş olayım?.. Çaresiz, sonsuzluk boyunca çaresiz... *(Ortaya)* Gözümün önünde korkunç bir kaynaşma meydana peydahlanıyor... Çocuklar ağlıyor, anneler koşuyor... Her taraftan, anne, oğlum diye çığlıklar geliyor...

(Kümede sessiz sessiz ağlayan, eliyle yüzünü örten birkaç kişi daha... Kumarhane Garsonu arkasını döner. Uzun durak... Birden ve uzun bir ıslık...)

KUMARHANE GARSONU - *(Hemen dönerek)* Erketecinin ıslığı!.. Basıldık!..

(Yarı aralık kapı tarafından dış kapının devrildiğini anlatan müthiş taraka... Yere devrilen kapının madenî sesi... Koşuşmalar... Herkes, yarı aralık kapıya dönmüş, donmuştur. Reis Bey, oturduğu yerde, bakaya... O da kapı tarafına bakıyor. Kumarhane Garsonu bir sıçrayışta ocağa atlar, oradan küçük bir paket alır, yürür, yüzü kapı tarafındaki Reis Beyin sol

cebine atar. Kimse bir şey görmez. Ellerinde tabanca, içeriye giren polisler... En önde, tabancalı sivil komiser...)

SİVİL KOMİSER - *(Elindeki tabancayı doğrultarak kümeye)* Eller yukarı!

(Herkes ellerini yukarıya kaldırır. Reis Bey oturduğu yerde hareketsiz...)

SİVİL KOMİSER - *(Reis Beye)* İhtiyar Kurt; sen de galiba çetenin reisisin!

REİS BEY - Evet!

SİVİL KOMİSER - Ne derler sana?

REİS BEY - Bana Reis Bey derler...

SİVİL KOMİSER - İn bakalım reislik kürsüsünden!

(Reis Bey inip Sivil Komiserin karşısında yer alır.)

SİVİL KOMİSER - *(Kümeye)* Şöyle, sağa dizilin!

(Bitirim yeri tipleri, başta Kaatil ve Kumarhane Garsonu, sağ tarafa dizilirler.)

SİVİL KOMİSER - *(Polislere)* Arayın üzerlerini! İhtiyarın üzerini ben arayacağım.

(iki polis, arkalarında tabanca tutan üç polisle beraber sıranın önüne geçip iki baştan aramaya koyulurlar. Sivil Komiser, yanında bir polis, Reis Beye dönen)

REİS BEY - *(Sivil Komisere)* Siz zahmet etmeyin! Ben üzerimdekileri çıkarayım...

(Reis Bey, Sivil Komiserin cevap vermesini beklemeden, elini cebine atar ve silâhları yanındaki masanın üstüne bırakmaya başlar.)

REİS BEY - *(Tek tek bırakırken)* Bıçak... Sustalı... Saldırma... Falçata... Kama...

SİVİL KOMİSER - Vay canına!.. İhtiyar kurda bak!.. Silâh deposu mübarek...

REİS BEY - *(Arka cebindeki tabancayı çıkarıp masaya bırakırken)* Bir tane de tabanca...

SİVİL KOMİSER - *(Reis Beye)* Başka?.. Başka ne var üstünde?..

REİS BEY - Hiçbir şey! Size yarar birşey yok...

(Sivil Komiser, tabancasını cebine atıp, iki elini birden Reis Beyin ceket ceplerine daldırır. Sağ eliyle, Reis Beyin sol ceket cebinden küçük bir paket çıkarır. Paketi, üstünden tırnağıyla yırtıp bakar.)

SİVİL KOMİSER - *(Avaz avaz) Eroin!!!*

(Sıradaki polisler başlarını çevirip bakarlar. Bitirim yeri tipleri de bakar.)

SİVİL KOMİSER - Bitirim yeri derken, tam da düşmüşüz ero-

Reis Bey

in çetesinin üstüne!... (Tabancasını çekip Reis Beye çevirir.) Uzat ellerini, Reis Bey!...

(Reis Bey dimdik.)

Işıklar kararır

TABLO VI

[Hapishane Müdürünün odası... Aynı...]

(Masasında Hapishane Müdürü... Karşısında Kaatil ve onun yanında Birinci Gardiyan... Müdür, önündeki dosyaya bakıyor. Başını kaldırıp gözlerini Kaatile diker.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Hayır ola!.. Üç gün evvel mi geliyorsun? Biz senin, ancak yakalanarak getirileceğini sanıyorduk.

KAATİL - Kendim geldim, Müdür Bey!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Ya neden üç gün evvel geliyorsun?

KAATİL - Cezaevine dönüş yaklaşınca sıkıntı da yaklaşıyor.

Bir an evvel döneyim tahliye hakkımı kazanayım, dedim.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Ha, şu meşruten tahliye!.. Bakalım iyi not alabilecek misin?

KAATİL - Sayenizde alırım.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Seni yine beşinci kısma veriyorum.

Koğuşu idare edersin! Dikkat et; efeliğe paydos! En küçük sızıltı duymayayım... Helâ duvarlarına kadar her taşın, not alıp bana rapor ettiğini bilirsin!

KAATİL - Merak etmeyin, Müdür Bey!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Beşinci Kısımda her soydan tutuk ve hükümlü var... Âdem Babalardan milyonerlere kadar... Adamına göre, ustaca idare etmelisin! Hele şu meşhur Reis Bey var ya...

KAATİL - *(Heyecanlı)* Evet, biliyorum!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Ne biliyorsun?

KAATİL - Gazetelerde okudum.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - İşte o!.. Sekiz sütuna veriyor gazeteler... Belki o da gelir beşinci kısma... Dikkatli olmak lâzım...

KAATİL - Tevkif edilmiş mi?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Bilmiyorum. Herhalde edilir. (*Dikkat edâsı*) Senin Reis Beyle ne alâkan var? Kurcalamana sebep ne?

KAATİL - Hiç efendim!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Yoksa onunla teşerrüf etmek için mi üç gün evvel teşrif ettin?

KAATİL - Aman efendim!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Gözünü dört aç! Herşeyin haberini saniye saniye almalıyım! Haraç, eroin, esrar, kumar yok! Birinde şiş, bıçak gibi birşey çıksın da göreyim... Yeri köstebek gibi oyacak, hiçbir yerde zula bırakmıyacaksın!..

KAATİL - Peki efendim!..

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - İyi gidersen, bir aya kalmaz, çıkarırsın! Üç hafta sonra bildiririz Bakanlığa... Düşün, tam üç sene kazanacaksın!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - (*Birinci Gardiyana*) Götürün!..

(*Kaatil ve Birinci Gardiyan dönerler, kapıya doğru yürürler.*)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - *(Kaatilin arkasından)* Kimsede saç görmeyeceğim!

(Kaatil ve Birinci Gardiyan durup Müdüre dönerler.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Sıfır numara ile bütün saçlar kesilecek... Başta seninki... Altı ay içinde iyi büyütmüşsün saçlarını... Hem de afili tarafından...

KAATİL - Estağfirullah efendim!...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Seninkilere acıdım; madem ki yakında çıkıyorsun, kalsın...

KAATİL - Eksik olmayın!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Haydi koğuşuna! *(Birinci Gardiyana)* Beşinci kısım mâruzatçıları hazır mı?

BİRİNCİ GARDİYAN - Koridorda bekliyorlar.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Gelsinler!

(Kaatil ve Birinci Gardiyan çıkarlar. Birinci Gardiyan kapıyı açık bırakır. Müdür, masasında duran bir kâğıdı çekip bakar. Açık kapıdan,

önde İkinci Gardiyan ve arkasında Karaborsacı, Memur, Yankesici, Sahte Hâkim, Birinci Adem Baba...)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - *(İkinci Gardiyana)*
Yazsınlar listeye!..

KARABORSACI - Fakat mahkûmlarla beraber, birbirimizle kelepçeli ve yaya olarak gönderilmem feci olur. Geçenki gibi, otomobilim gelip alsa da, iki jandarmayla gitsek; müsaade buyurulur mu?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Orasını jandarma bilir.

KARABORSACI - *(Gayet riyakâr ve hilekâr)*
Çavuşa yine bir çift sözünüz kâfidir efendim!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - *(Çatık kaçlarına ve yüzündeki sahte heybet çizgilerine rağmen, gizleyemediği bir himaye edâsiyle İkinci Gardiyana)* Ayrı yazsınlar!..

KARABORSACI - *(Eğilir)* Şükranlarımı arzederim efendim!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - *(Karaborsacıya)*

Yalnız, kadillakta birkaç kadın, hastanede bir sürü iş adamı; olmaz! Arada, Boğaza kadar uzanmalar, falan; dikkat!.. Sonra eve haber gönderin, yemeklerinizi o kadar lüks taraflarından tutmasınlar... Biz müdürken gazoz içemiyoruz, siz İstakoz yiyorsunuz!

KARABORSACI - Emredersiniz efendim!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - *(Başım memura çevirerek sert ve merhametsiz)* Efendi! Sana yüz defa söylüyorum ki, dosyan gelmiyor işte!.. Ne yapalım, söyle!

MEMUR - *(Gayet kırık ve ıstıraplı)* Efendim! Yarın, kayıtsız şartsız, umumî bir af çıksa bütün hapisane boşalır **mi?**

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Tabii...

MEMUR - Fakat yalnız ben çıkamam!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Neden?

MEMUR - Dosyam yok da ondan...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Doğrudur! Ama ben ne yapayım?.. Senin için müfettiş tevkif kesmiş, muamelede öyle ce kalmış... Ne

arayanın var, ne soranın!.. Birim bul, takip etsin!..

MEMUR - Seksenlik, yatalak bir annemden başka kimsem yok ki, takip etsin... Zaten dosyam gelse hemen tahliyem gerekir.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Seninki hususî bir durum... Memurluğun çileleri bunlar... Seni tutan ben değilim ki; müfettişe bu hakkı veren, kanun... Hem böyledir, hapishane balık zokalarına benzer, iğnesi çabucak girer, kolay kolay çıkmaz. Talihine küs! (*Karaborsacıyı gösterir.*) Bak milyonere, hiç talihinden şikâyet ettiği var mi? (*Yankesiciye yönelir.*) Ulan; ben sana olur olmaz bahanelerle karşıma çıkma, gözüme görünme, demiyor muyum? (*Elindeki kâğıda bakar.*) Bak, ne demişsin, gardiyana: Hususî mâruzât... Neymiş, herif, hususî mâruzâtın?...

YANKESİCİ - Baba! (*Eliyle uzunluk işareti yapar.*) Nah, bu kadar fareler arasında, aç, susuz, sigarasız ne yapayım?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Geber!..

YANKESİCİ - Geberdik zaten!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Onun için böyle, işlemeli kazaklar içinde, iki dirhem bir çekirdeksin, değil mi? Ben devletin yerinde olsam senin gibileri fitille kuruturum... Hem arama yapılırken, üstündeki sustalıyı savcının cebine koy, hem de hücre cezasından, karşıma geç, sızlan! Dur bakalım, başına daha neler gelecek? Bir hüküm daha ye de gör!

YANKESİCİ - Ne gelirse gelsin, baba; ama sen beni o zift kuyusundan çıkar! On gündür içerdeyim.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Günleri nasıl sayabildin karanlıkta?

YANKESİCİ - Gardiyan babalar sağolsun!.. Kerem et, babacığım!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Düşünürüz. (*Sahte Hâkime*) Gelelim size, Sahte Hâkim Bey! Mârifetine devam etmek için izin istiyormuşsun...

SAHTE HÂKİM - Evet efendim!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Bir dilekçe için elin

Âdem Babasından on beş liralık arpa kâğıdını alırsın da, ne yüzle izin istersin?

SAHTE HÂKİM - Bir temyiz lâhiyası on beş liradan aşağıya yazılır mi efendim?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Lâyiha dediğin, baştan savma üç beş satır... Utanmaz mısın? Yargıtay ne der bu saçmalığa?

SAHTE HÂKİM - Efendim; ben sahte hâkimim ama, bulunduğum mahkemelerde verdiğim hükümleri yargıtay hep tasdik etti.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Sahte Hâkim, o zaman doğru hüküm vermiş... Bir de kendi hakkında hüküm versene!

SAHTE HÂKİM - Kendimi, Ağır Ceza Reisi olmaya lâyük görüyorum!

(Karaborsacı ve Yankesici gülümser. Memur ve Adem Baba, apacı bir somurtuş içinde... Hapishane Müdürü hissiz...)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — *(Sahte Hâkime)*
Birazdan gerçek Ağır Ceza Reisini görürsün! O da senin özendiğin makamı bırakıp, eroin çetesi

reisliğini tercih etti. (*Adem Babaya döner.*) Ne o? Yine dövüyorlar mi seni?

(*Adem Baba, çenesini buruşturup çocuk gibi ağlamaya başlar.*)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Kes sesini, berduş! (*İkinci gardiyana*) Nedir çektiğim bu yan delilerden?.. Tımarhaneye göndeririz almazlar, tahliye ederiz, akşam yine damlarlar. Başımızın belâları!..

(*Kapı açılır; Reis Bey... Arkasında elinde bir dosya ve bir kâğıt, Birinci Gardiyan... Hapishane Müdürü Reis Beyi görür.*)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - (*Karşısındakilere pencerenin önünü göstererek*) Şöyle geçin; Reis Bey geliyor!

(*Hapishane tipleri. Müdür masasının sol tarafına geçerler. Reis Bey ağır ağır yürüyüp Hapishane Müdürünün karşısında durur. Birinci Gardiyan dosyayı ve üstündeki kâğıdı, Müdürün önüne koyar.*)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - (*Gözleri Reis Beyde*) Safa geldiniz Reis Bey! (*Cevap yok...*)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Tenezzül buyurmuyor musunuz cevap vermeğe? (*Cevap yok...*)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - (*Birinci Gardiyana*) Kim getirdi sanığı?

BİRİNCİ GARDİYAN - İki sivil memur...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Neredeler?..

BİRİNCİ GARDİYAN - Koridorda... İmza bekliyorlar. HAPİSHANE MÜDÜRÜ - (*Dosyanın kapağı üzerindeki kâğıdı imzalayıp uzatır.*) Al, götür!..

(*Birinci Gardiyan, elinde kâğıt, çıkar. Hapishane Müdürü dirseklerini masaya ve ellerini çenesine dayamış, Reis Beye bakıyor. İkinci Gardiyan ve Hapishane tipleri de aynı dikkatte...*)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - (*Eliyle sol tarafındakileri göstererek*) Koğuş arkadaşlarınız... Saf olmuşlar, sizi bekliyorlar... Takdim ederim!

(*Reis Bey o tarafa bakmaz, cevap vermez.*)

Uzun durak...)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - *(Hep o vaziyette)*
Bitirim yerinde

yakalanan, üstünde beş bıçak, bir tabanca, seksen gram eroin çıkan; bir zamanların ahlâk, kanun, prensip koruyucusu Reis Bey!..

(Cevap yok...)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - O heybet, celâdet, adalet dolu sesinizi çıkamayacak mısınız?

(Reis bey cevap vermez. Birinci gardiyan gelir, kapıyı kapayarak Reis Beyin sağ gerisinde durur.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Hatırlıyor musunuz? İdamına hükmettiğiniz mâsumu astırdığınız gece, bana «onu susturmak, terbiyesiz diye paylamak küçüküktür!» demiştiniz. Sırtımda Hapishane Müdürü zırhını â d i' bulmuştunuz. Şimdi onun emir ve muhafazası altındasınız! Merak etmeyiniz; hakkınızda, aynıyle sizin eski prensiplerimize uygun olarak, en merhametsiz kanun

ölçülerinden başka bir şey tatbik edilmeyecektir.
(*Yere bakan Reis Beye, gayet sert*) Sanık
yüzüme bak! (*Reis Bey başını kaldırıp
Hapishane Müdürüne bakar.*)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Bitirim yerinde ne yapıyordun, söyle!

REİS BEY - Sualinize cevap vermek isterdim...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Ver!

REİS BEY - Ne yapayım ki, kanunun makamınıza tanıdığı salâhiyetler arasında böyle bir suale hakkınız yok!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Kimdeymiş, bu salâhiyet?...

REİS BEY - Poliste, savcıda, hâkimde...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Demek benim makamım bir polis memurununkinden de âdi...

REİS BEY - Hiçbir makam âdi değildir; âdi olan, insanlar...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Yani ben miyim âdi?

REİS BEY - İçinizin sorduğuna ben nasıl cevap verebilirim?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - En vicdansız zehir satıcısından daha sefil şekilde cebini satılık eroinle dolduruyorsun da yine kibrinden, azametinden birşey kaybetmiyorsun!

REİS BEY - Size öyle görünüyor.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Bakalım, savcıya, hâkime nasıl görünecek? (*İkinci Gardiyana hapisane tiplerini gösterir.*) Çıkarın bunları dışarıya!.. Koğuşlarına! (*Hapisane tipleri, önde İkinci Gardiyan, çıkarlar.*)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - (*Dik. dik baktığı Reis Beye*) Paran var mı üzerinde?..

REİS BEY - On iki liram vardı; gardiyan aldı.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Onu muhasebeye yatırırklar; yerine on iki liralık bir arpa kâğıdı alırsın; arpa kâğıdı nedir, biliyor musun?...

REİS BEY - Hayır!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Hapishanede para geçmez. Herkesin parası, hesabına yatar. Parayı

gösteren pusulaya arpa kâğıdı derler.
Mahkûmların taktığı isim...

REİS BEY - Güzel isim...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Ama on iki lira çok az... Senin hergün bu kadar masrafın olur. Ne yiyip içeceksin?

REİS BEY - Birşey bulurum.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Kimsen, bir bildiğin, tanıdığın, sana sahip çıkacak biri yok mu?

REİS BEY - Kimsem yok...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Eğer bu kadar sert, dikenli, ısırgan gibi el yakan bir insan olmasaydın, çoktan evlenmiş olurdun; yetişmiş çocukların da olurdu şimdi...

REİS BEY - Çok doğru!..

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - (*Alaylı*) Eğer salâhiyet çerçevemin içindeyse sana bir sual sorayım...

REİS BEY - Sualinizi bilmeden birşey söyleyemem!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - *(Karşısındaki, arkalığı sökük iskemleyi göstererek)* Otur; otur şuraya da öyle!.. *(Birinci Gardiyana)* Sen çık, kapıda bekle! Çağırınca gelirsin!

(Birinci Gardiyan çıkar. Reis Bey oturmaz.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - *(Sert)* Otur! *(Reis Bey oturur.)*

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Yirmi beş bin liralık ikramiyeni, oğlunu haksız mahkûm ettiğin bir kadına vermişsin... Gazeteler günlerce işledi, durdu. Söyle bakalım, akıl işi mi bu?

REİS BEY - Değil!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Ya ne işi?

REİS BEY - Kalb işi!..

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Sen kalb nedir, bilir misin?

REİS BEY - Yeni yeni, öğrenmeğe çalışıyorum.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Paranı sokağa atarsın, meteliksiz kalırsın, sonra eroin ticaretine kalkar, zindana düşer, Âdem Baba yemeğine

muhtaç olursun!.. Bu mu kalb işi?.. (*Durak,.. Cevap yok... Karşılıklı bakışma...*)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — Kalb işi değil bu akıl işi; ama aklından zoru olanın işi... Ben senin yerinde olsam, hâkimden, akıl hastahanesine, muayene şevkimi isterim. (*Durak... Cevap yok...*)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Memleketin en meşhur adamı oldun! Emekliye ayrıldın ayrılalı gazeteler seninle meşgul... Hele bu son işten sonra, adın kimbilir nerelere ulaşacak? Herkes seni bir türlü görüyor; melekten şeytana kadar gidip geliyorsun! Ama, ne eski makamın, ne de yeni şöhretin söker burada... Sen burada, en âdi Âdem Babadan farksız bir sanıksın! (*Durak*) Her halde hapishanenin fukara sınıfına Âdem Baba denildiğini biliyorsun...

REİS BEY - Biliyorum.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Dışarı ile haberleşme yasak! Seni görmek isteyecek gazetecilere de çıkmayacaksın; seni çağırırsam bile gelmeyeceksin! Anlıyor musun?

REİS BEY - Çok iyi anlıyorum. Teşekkür ederim!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Ha, şimdi hatırıma geldi! Emeklilik maaşına ne oldu? Üç aylığını, on, on beş gün evvel almadın mi?

REİS BEY-Yedim!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Kumarda herhalde...

REİS BEY - Onun gibi birşey...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - (*Koltuğuna yaslanır, bayi geride...*) Benimle konuşmak istemiyor musun?

REİS BEY - (*Ayağa kalkar, sandalyeyi söküük yerinden cepheye döndürür.*) Koğuşuma girmek istiyorum!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - (*Arkalığı söküük iskemleyi gösterir.*) Hatırlıyor musun bu iskemleyi?

REİS BEY - (*Gözü iskemlede*) Hayır!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Mâsum çocuğu, bana emir verip sırtına idam gömleğini

geçirttikten sonra oturttuğun iskemle!

REİS BEY - Öyle mi? Ne güzel nasip!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Bundan sonrası da güzel olacak nasibinin... Hele, boşalttığım Reis kürsüsünün karşısına bir geç; bakalım!..

(Hapishane Müdürü, masasındaki zile basar. Koridorlardan gelen zil sesi... Birinci Gardiyan gelir, masaya uzakça bir noktada durur.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - *(Birinci Gardiyana)* Sanığı beşinci kışıma götür! *(Reis Beye)* Yatağın geldi mi?

REİS BEY - Yatağım yok!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - İsteyeceğin bir yer de mi yok?

REİS BEY - Yok!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ — *(Birinci Gardiyana)* Beyler koğuşuna verin! Ne de olsa Reis Bey!.. Belki bir acıyan olur da şiltesinin birini verir. Olmazsa, Âdem Babaların ot minderlerinden yayarsınız. Giderken berbere de uğrayın!

BİRİNCİ GARDİYAN - Saçı yok ki efendim!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Tepesi cavlak ama etrafında biraz saç var... Sıfır numara ile çepeçevre alsınlar. İstisna yapmadığımız belli olsun...

REİS BEY - Mutlaka lâzım mı?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Mutlaka lâzım!.. Prensip, nizam, emir... Benden iyi bilirsin! Bir devirde sana çıraklık etmeğe özenmez miydin?

REİS BEY - Saçı olmayan adamın saçı kesilir mi?

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - İdam mahkûmu, bence, daha evvel ölse de ipe çekilmelidir. Bunun için, mümkün olsa, kafana saç eker sonra keserdim.

REİS BEY - *(Mahzun bir istihza tonu)* Öyleyse başıma bir peruka geçirip kestirin! Nizâm yerini bulsun!..

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Bir zamanlar, herşeyden aziz tuttuğun nizâma şimdi hakaret edecek kadar düştün, ha! *(Bağırır)* Sefil riyakâr!

(Reis Bey cevap vermez. Birinci Gardiyan önüne bakar. Hapishane Müdürünün gözleri, yiyecek gibi Reis Beyde... Kapı vurulur.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - *(Kapıya)* Gel!
(İkinci Gardiyan gelir.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ -Ne var?

İKİNCİ GARDİYAN - Efendim, Müdüriyet kapısında yaşlıca bir kadın tepinip duruyor.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Kapının önü kalabalık mi?

İKİNCİ GARDİYAN - Bir sürü gazeteci, fotoğrafçı...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Kimse kabul edilemez, demiyor musun?

İKİNCİ GARDİYAN - Diyorum; fakat kadın bağıırıp duruyor.

Mutlaka Müdür Beyi görmeliyim, hususî bir sözüm var, beni tanır, deyip duruyor.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Kimmiş bu kadın?
Sen tanıyor musun?

İKİNCİ GARDİYAN - Evet!.. İdam edilen çocuğun dadısı... Şu, vaktiyle sık sık gelip giden kadın...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Anladım... *(Durak)* Niçin geldiğini de anladım. *(Reis Beye)* Ne dersin; kabul edeyim mi?

REİS BEY - Çok isterim! Mesut olurum!

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Ben de istiyorum. Sana ne yapacağını görmek istiyorum. *(İkinci Gardiyana)* Git, seni müdüriyetten istiyorlar de, usulca al, getir! Kimseyi gocundurma! *(Birinci Gardiyana)* Sen de yardım et; resmî bir muamele süsü verin.

BİRİNCİ GARDİYAN - Peki efendim.

(Birinci Gardiyan çıkar. Arkasından ikinci Gardiyan... Hapishane Müdürü ayağa kalkar, Reis Beyin yanına gelir.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Kadını niçin kabul ettiğimi anlıyor musun?

REİS BEY - Evet...

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Ya, şimdi gelir,

sana burada, hakaretlerin en ağırını ederse?

REİS BEY - Etsin... Haklıdır.

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Bu hakaretlerin altında kalır mısın? REİS BEY - Kalırım! Daha nelerin altında kalırım! HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Alnının damarı çatlamış senin... Hiçbir söz sana dokunmuyor. Nereden nereye düşmek?... *(Doğrulur)* Her hakareti bağışlar mısın? REİS BEY - Bağışlarım! Sizinkileri bağışladığım gibi... HAPİSHANE MÜDÜRÜ — *(Reis Beyin üzerine yürürcesine)* Bizimkileri bağışlamayıp da ne yapacaksın?

REİS BEY - Hiç!.. Herşey içimde olup bitecek...

(Durak... Hapishane Müdürü, Reis Beyi, gözleriyle baştan aşağı tartaklar.)

HAPİSHANE MÜDÜRÜ - Şu koca zindanda, senden daha mürâi, daha iki yüzlü, daha kirli, daha tiksindirici bir mahkûm bulunabileceğini sanmıyorum! *(Durak)* Çocuğunu astırdığın kadın gelsin de, sana ne mal olduğunu söylesin...

(Kapı açılır. Dadı... Arkasından Birinci Gardiyan... Dadı, Reis Beyi görür görmez, bir kaplan gibi ona koşar.)

DADI - *(Reis Beyin ellerine sarılmış)* Reis Bey, Reis Bey! Canımdan sevgili evlâdımın acısından sonra seni bu halde mi görecektim? Evlâdımın acısından baskın bu hâl!..

(Dadı, Reis Beyin ellerine kapanmış, hıçkıra hıçkıra ağlar. Hapishane Müdürü hayretten donmuş... Birinci Gardiyan, heykel gibi.)

REİS BEY - Ağlama Dadı; beni bu hale onun acısı düşürdü. Seninle ikimiz bir olduk. Kısmetse artık birbirimizden ayrılmayız... Halimize, karşılıklı ağlarız.

DADI - *(Hıçkırılarını boğarak doğrulur.)* Sana bir yatak getirdim. Çocuğumun yatağıydı o... Yatar mısın?

REİS BEY - *(Dehşet içinde)* Dantelalı yastık, işlemeli yorgan, hepsi yerli yerinde mi?

DADI - *(Dehşet içinde)* Nereden biliyorsun?

REİS BEY - Ondan...

DADI - Yatar mısın diye sordum.

REİS BEY - Yatar mısın ne demek? Ancak onun içinde yaşayabilirim. Bana bir dünya getirdin, Dadı, havası tükenen dünyama karşılık, yeni bir dünya... Bana hayat getirdin...

DADI - Başka bir eksiğin var mı? Paran yoksa bırakayım... REİS BEY - *(Gözleri meçhul bir noktada)* Herşeyim tamam...

Altıma onun yastığı, dantelalı yorganı, işlemeli döşeği serildikten sonra ne eksiğim olabilir? Herşeyim tamam, Dadı!..

(Hapishane Müdürü, hayretten iki büklüm... Birinci Gardiyan bir ıstırap âbidesi... Dadı elleriyle yüzünü örter.)

PERDE

ÜÇÜNÜ PERDE

TABLO VII

(Hapishanenin beşinci kısmında Beyler Koğuşu... Cephe duvarı sol baştan gelerek ortada kesiliyor. Sağda biri cepheye amud, öbürü çapraz iki duvar... Sol duvar çaprazsız. Sağdaki düz ve çaprazsız iki duvara bitişik, çift katlı birer ranza... Sağdaki ranzaların üstünde, tavana yakın, birer parmaklıklılı, dört köşe, küçük pencere... Sol duvarda, öbürlerinin aynı, yine çift yataklı, ayrı bir ranza... Ranzalarda elvan elvan yatak ve yorganlar... Yalnız sağdaki ranzanın alt kısmında, açılmamış bir yatak dengi... Ortada, iki tarafında birer banko, üstü beyaz muşamba kaplı bir masa... Yarım cephe duvarının ortasında üst kısmı demir parmaklıklılı, pencereli, demir kapı... Kapıdan ilerisi koridor...)

(Koğuşun sağ duvarlarındaki tepe pencerelerinden içeriye, batan güneşin

projektörvari, huzmeleri dökülüyor. Demir kapı, içeriye doğru açık... Kapıdan, tepesinden yeni demir parmaklıklı küçük pencereler bulunan koridor görünmekte... Sağ duvar ön ranzasının alt yatağına Karaborsacı oturmuş... Arka ranzanın tepesinde, Memur, bağdaş kurmuş vaziyette..

Altında Sahte Hâkim, yatağına ilişmiş... Öndeki masanın sağ başında, sağını Karaborsacıya vermiş, yana çektiği banko üzerinde, kapıya doğru çaprazvari oturan Reis Bey... Masanın sol başında ve ayakta Kaatil... Kapı ile arka ranza arkasında, ayakta, Yankesici... Uzaktan yanık bir türkü sesi... Herkes düşünceli... Uzun durak...)

KARABORSACI - Reis Beyefendi; ikinci kısmın meşhur Kürt İbo'su bu... Her akşam aynı şarkıyı söyler. Sınır törpüsü...

(Kimse cevap vermez. Şarkı durmuştur. Uzun durak... Koridordan, elinde terazili tepsisi, çaycı geçiyor.)

ÇAYCININ SESİ - Akşam çayı!.. Neşeti çaylar!.. O biçim!..

MEMUR - *(Tepeden herkese)* Ya bu ses ne törpüsü?

KAATİL - *(Reis Beye)* Çay içer misin, baba?
(Reis Bey başını kaldırıp menfi işaret verir.)

KAATİL - Hapishanede en iyi arkadaş çaydır.

MEMUR - *(Reis Beye)* Karıştırıp içinceye kadar zamanı unutursunuz.

KARABORSACI - *(Kaatile)* Ağa; bize altı çay emreder misin?

KAATİL - *(Uzaktan Yankesiciye)* Söyle!

YANKESİCİ - *(Kapıdan, çaycının geçtiği istikâmete doğru bağırır.)* Çaycı! Beylere altı çay!..

(Yankesici, yerine döner. Kapının önünde Birinci Adem Baba ve kendi sınıfından ikinci tip...)

SAHTE HÂKİM - *(Kapıdaki Âdem Babalara)*
Haydi dışarı, haydi dışarı! Çay lâfını duyunca hemen sokulursunuz! Dışarı!..

KAATİL - *(Sahte Hâkime)* Etme be Sahte Hâkim, kıyma fukaraya!

(Çaya, kapıdaki Âdem Babaları iterek gelir. Doğru Reis Beyin önüne gidip tepsideki çaylardan birini masaya koyar. Sonra Kaatile, Yankesiciye, Sahte Hâkime, Memura ve en sonra Karaborsacıya birer çay verir, döner.)

KAATİL - *(Çaycıya) Âdem Babalara da ver!*

(Çaycı, kapıdaki Âdem Babalara da üç çay verip, teptisinde kalan son bardakla çıkar.. Âdem Babalar, ağızlarını şehvetle şapırdatıyorlar.)

SAHTE HÂKİM - *(Elinde çay, Kaatile) Şimdi görürsün numaralarım!..*

KAATİL - Sende bu Âdem Baba düşmanlığı nedir, anlamıyorum! Arpanı onlar veriyor.

SAHTE HÂKİM - Bütün hapishanenin arpalığı onlar... KAATİL - Gördün mü?

MEMUR - *(Ranzadan sarkarak) Ben cevap vereyim: Milletler gibi... Toplamı efendi, ferdi köle... Kuvveti çokluğundan geliyor.*

SAHTE HÂKİM - *(Başını kaldırıp memura) Memur bey! Sen bu aklınla nasıl oluyor da*

hiçbir enayinin basamıyacağı tongaya düşüyorsun?

MEMUR - Akla güvendiğim için...

(Durak... Reis beyden başka herkesin çayı dudaklarında... Derin sükût... Birden, koridorda kırılan bir cam sesi ve bir çığlık...)

ÇIĞLIK - Yandım Allah!

(Kaatil, çayım masaya bırakıp fırlar. Âdem Babalar, koridorda, sesin geldiği tarafa bakıyor. Kimsede hareket yok... Reis Bey kaskatı... Dışarıda paralayın hıçkırık ve inlemeler...)

SAHTE HÂKİM - *(Reis Beye)* Hapishanede en âdi vaka... Birinin krizi tuttu; camı kırıp parçalarıyla vücudunu doğruyor.

KARABORSACI - Reis Bey ne anlar, eroin krizinden, vücut parçalamaktan... Anlatsana!...

MEMUR - Ben anlatayım: Buna hapishane dilinde harman olmak derler. Eroinci zehiri bulamayınca krize düşer. Ölümünden öteye acı duymaya başlar. Bıçakla, jilette, bulamazsa cam kırıklarıyla göğsünü şerha şerha doğrar. Böyle

yapmadan, kana bulanmadan rahat edemez.

(Dışarıda ağlamalar, inlemelerle karışık homurtular, itişme kakışma sesleri... Kapıdaki Âdem Babalar kaçıtır. Yalnız Birinci Âdem Baba kalır ve yalvarıcı ahmak bakışlarla etrafı tarar. Birden, uluya uluya koğuşa dalar, çıplak göğsü kesik kesik, kan revan içinde ikinci Âdem Baba, Yankesicinin yanına sokulur. Durak...)

YANKESİCİ -(Reis Beye) Baba! Buna bir damla eroin verdin mi, iyi oldu, gitti!

MEMUR - (Reis Beye) Eroin, evvelâ sağlığı bozmak için alınır, sonra da düzeltmek için kullanılır ve bu hep böyle gider.

KARABORSACI - (Reis Beye) Öbür zehirler, eroin denilen sırtlanın yanında kuzu yavrulan.. *(Birinci Âdem Babayı gösterir.)* İşte size eroin kurbanlarının başı!.. Sorguya çekin, görün!

SAHTE HÂKİM - *(Birinci Âdem Babaya)* Söyle, yorgansız! Başkumandan olsan da krize düşsen, bir gram eroine vatanını satar mısın, satmaz mısın?

(Birinci Âdem Baba kahkaha ve hıçkırık arası)

bir hırıltı ile sarsılır.)

SAHTE HÂKİM - Böyledir bu, Reis Bey, ya ağlar, ya güler; ikisinde de can çekişir.

MEMUR - Anlatabildim mi, Reis Beyefendi, başta eroin sarhoşluğu, dalgası diye birşey yoktur. Onunla sağlığı harap edildikten sonra, yangını gazla söndürürcesir ne, yine onunla, bir ân için rahata kavuşulur. İşte o zaman vücudu saran rehaveti, kesikliği, sarhoşluk dalgası sanırlar.

(Reis Bey ayağa kalkar. Birinci Âdem Baba yine hırıltılarla çırpınır.)

YANKESİCİ - *(Birinci Âdem Babayı dürterek)*
Sus! Reis Bey konuşuyor!

REİS BEY - Desenize eroin, insandan en aziz nimeti aldıktan sonra, onu yalandan iade etmenin saadeti!.. Her ân öldürüp, her ân diriltmek, sonra yine öldürmek mârifeti!..

MEMUR - İşte eroin budur!

REİS BEY - Desenize, ben de bunun satıcısıyım! KARABORSACI - Yok efendim; biz

buna inanmadık Ağa bize anlattı herşeyi!...

REİS BEY - Zalimlikte, eroinle tam dengiz birbirimize...

KARABORSACI - Yok efendim, yok!

REİS BEY - Asilce öldürmek adalettir, bu zalimliğin yanında... Bir de kirleterek, ufalıyarak öldürmek var... Bu sanat, bir onda, bir bende...

(Kaatil kapıdan görünür. Birinci Âdem Baba, boynunu bükmüş bekliyor.)

YANKESİCİ -(Kaatile) Ağa, Reis Beye eroini anlattılar.

KAATİL - Yeni düşenlere, efelerin, bıçak ucunda, bedava tarafından nasıl zorla yerdiklerini de anlattılar mi? *(Reis Beye)* Bir kere alıştılar mi, tamam artık!.. Ticaretleri gırla...

SAHTE HÂKİM - *(Reis Beye)* Şimdi disiplin çok sıkı cezaevinde... Zehir kolay bulunmuyor... Ama vaktiyle buranın günde bin beş yüz, iki bin lira eroin ve esrar cirosu vardı. Günde bin lira efelerin cebinde... Efeler arasındaki rekabetler, cinayetler de hep bu yüzden... Ekmek kavgası...

REİS BEY - Ekmek kavgası!

KARABORSACI - (*Reis Beye*) Nasıl sokulduğunu bilseniz içeriye, şaşırırsınız. (*Kaatile bakar*) Ağa anlatsın...

KAATİL - (*Cebinden bir kibrit kutusu çıkarıp Reis Beye uzatır.*) Bu kibrit kutusunun içinde, yarım gram eroin var, ferazâ... Bulun!

(*Herkes dikkatle bakar. Yankesici gülümser. Kimse cevap verme:.*)

KAATİL — (*Elindeki kibrit kutusunu çenesi hizasına kadar kaldırarak açar, çevirir.*) Yapıştırma yerlerindeki mavi kâğıtlar altında, kabarık noktalarda, göze çarpan yerlerde, filan aramayın! (*Kutunun kapağım çıkarıp iç kısmım uzatır.*) Şu kutucuğun etrafındaki kuşak var ya; işte o kuşağın yapıştırılmak için üst üste gelen, daha üstüne de mavi bir zırh çekilen iki ucu arasında ve tâ dipte... (*Yankesiciyi gösterir*) Bir de bizim Yankesicinin bir marifeti var, kendisi anlatsın...

YANKESİCİ - Bir arama gününde bizimkiler, dışarıda, sivil komiserin cebine, tam da zindan

kapısından girerken, yirmi otuz gram eroini boca ettiler. Her taraf arandı, tarandı. Herkes tertemiz... Tam çıkarlarken, ben birşey sormak bahanesiyle komiserin yanına sokuldum, tereyağından kıl çeker gibi, eroini çektim, aldım.

SAHTE HÂKİM - (*Yankesiciye*) Nasıl da hiç koku almadılar?

YANKESİCİ - (*Sahte Hâkime*) Ben senin ciğerlerini alırım, yine duymazsın!

KARABORSACI - (*Hayret ve dehşet içinde dinleyen Reis Beye*) Daha neler, neler!.. Aynı renkten bir battaniye üzerinde, dışarıda esrar sıvayıp silkelemeler, sonra burada, içeride, tel fırçalarıyla onu süzmeler, ayıklamalar, neler neler!..

MEMUR - Burası mekteptir, Reis Bey!

SAHTE HÂKİM - Dışarıda bulamadığımız mektep, burada.

Onun için ben, sahte diploma, sahte vesikayla hâkim tayin edildim ya... (*Sükût... Uzun durak...*)

KARABORSACI - Reis Beyefendi, birşey söylemek istemezler mi?

REİS BEY - İsterim! Diplomamdan utandığımı söylemek isterim.

MEMUR - Peki Reis Bey; mâzur değil mi buradakiler?..

REİS BEY - Hep mâzur... Mâzur olmayan benim diplomam...

SAHTE HÂKİM - Bizim burada bir Âdem Baba mahkememiz de var... Arada bir toplanır, dâvalara bakar. Müdüriyetten de seyretmeğe gelirler. Öyle manzaralar görülür ki, Adem Baba mahkemesinde, eğer komik Şarlo ona şahit olsaydı, çevirdiği bütün filimleri yakardı.

MEMUR - (*Heyecanla doğrulur*) Adem Baba mahkemesinde herşey açık ve samimidir. Başta karar verilir, sonunda gereği düşünülür. Reis kürsüden inip, sanığı bir temiz pataklar, sonra kürsüye çıkar, sanıktan müdafaasını ister. Sanık ne söylerse, Reis, sadede gel, der; darağacı gelir, saded gelmez.

SAHTE HÂKİM - Şahit, namussuzluk,

vicdansızlık üzerine and içer. Leylekler muhakeme edilirken, bilirkişi raporu timsahlara yazdırılır.

MEMUR - (*Daha heyecanlı*) «İlah yoktur, illâ Allah vardır» deseniz, Tanrıyı inkâr etti, derler. Bütün gece vicdan muhasebesine giriştikleri için uykusuz kalan hâkimler, ancak duruşmada uyuyabilirler. Kanuna inanan hâkim, emekliye, hâkime inanan mahkûm da müebbede ayrılır. Âdem Baba mahkemesinde adalet, hakkında ayrıca âmme dâvası açılmış, belli başlı bir sokağın «Cihan Yandı» lâkaplı meşhur kadınıdır.

KARABORSACI - Ah şu hapishane!... Bütün malta taşlarım ben döşettim de yine yaranamıyorum. Rahat nefes alamıyorum!..

MEMUR - Bu da Karaborsacı milyonerin derdi!.. Cemiyet burada ters tarafından bütün bir devlet kurmuştur. Maarifi, iktisadı, dâhiliyesi, hâriciyesi, ulaştırması, tekeli, partileri, muhalifleri, muvafıklarıyla bütün bir devlet... Hele millî savunmasını bir görseniz hapishanenin!..

(Sükût... Durak... Koridorda birkaç hapisane külhanbeyinin, yumurta ökçeleriyle, rap rap yürüdüğü duyulur. Bunlar koşarcasına hızlı bir tempo ile açık kapının başına kadar gelip oradan dönmekte ve görünmekte...)

MEMUR - İşte! Akşamüstü efelik namzetlerinin voltası başladı.

KARABORSACI - *(Reis Beye koridoru işaret ederek)* Şu koridorun ismi Malta; üzerinde gidip gelen efe namzetlerinin yürüyüşü de volta... Maltada volta...

SAHTE HÂKİM - *(Reis Beye)* Onlar gezerken başkaları dolaşamaz Maltada... Kral ava çıkınca kimse yoluna dikilemez.

MEMUR - O kabilden... Ama yasak bu iş!.. Müdüriyete karşı müdafaaları, şu; uyuyamıyoruz, dolaşmaya, yorulmaya muhtacız!

SAHTE HÂKİM - Ama maksatları ortalığa meydan okumak... Onun için yasak... *(Kaatile bakar)* Bakalım, bizim baş efe ne yapacak?

(Durak... Gözleri Kaatilde... Volta devam

ediyor. Kaatil hızla yürüyüp kapıyı geçer, hışımlı bir tavırla yürüyüş tarafına bakar.)

KAATİL - *(Bağırarak)* Hey; arslan postlu inekler!.. Voltanın yasak olduğunu bilmiyor musunuz? Haydi koğuşunuza; neredeyse sayım başlayacak!.. *(Kaatil bakmakta devam eder.)*

KARABORSACI - Koridor Âdem Baba şilteleri ile dolu... Basacak yeri nasıl buluyorlar, bilmem!

MEMUR - *(Reis Beye)* O kadar dolu ki, hapislane, merdiven basamaklarına kadar yatak...

(Sükût... Durak... Volta durmuştur. Kaatil döner. Pencerelelden giren güneş huzmeleri çekilmiş, alaca karanlık basmış...)

REİS BEY - *(Ortaya)* Lâmbaları ne zaman yakarsınız? MEMUR - Biz yakamayız!.. Vakti gelince idare yakar. Düğmesi idarede...

(Sükût..., Durak... Birinci Adem Baba, kapıda hep aynı muztarip deli tavrında... Karaborsacı, telâşla, yastığının altında birşeyler arıyor.)

KARABORSACI - *(Başını Kaatile çevirir.)*
Ağa! Yastığın altında bir parça balık yumurtası
ile beş on marka vardı; almışlar!

KAATİL - Kim alır? Buraya bizden başka
giren var mi? KARABORSACI - Bilmem!

KAATİL - Şimdi çıkarırım onu ben!..

(Kaatil dimdik Yankesiciye bakar.)

YANKESİCİ - *(Gülümseyerek Birinci Âdem
Babayı gösterir.)*

Bunun işi olmasın!..

KAATİL - *(Birinci Âdem Babaya, gayet sert,
haykırarak)* Söyle Berduş, sen mi aldım?

BİRİNCİ ÂDEM BABA - *(Krizi tutmuş gibi
hıçkırıklarla sarsılarak)* Ben aldım, ben aldım!

KAATİL- Çıkar!

BİRİNCİ ÂDEM BABA — Yok, yok! *(Birinci
Âdem Baba sarsılarak kıvrılır.)*

KARABORSACI - *(Kaatile)* Vazgeç ağa,
vazgeç! Bu deli, ne zaman kim yaptı diye
sorulsa, ben yaptım, der. Bir parça balık

yumurtası ile beş on markadan ne çıkar?..

KAATİL - *{Birinci Âdem Bahaya}* Söyle diyorum sana! Karışmam!

BİRİNCİ ÂDEM BABA - Ben aldım, ben aldım!

MEMUR - Bırakın Allah aşkına... Herifin, yediği dayaklardan aklını bozduğunu bilmiyor musunuz?

SAHTE HÂKİM - *(Reis Beye)* Bakın, Reis Bey! Köyünde, tarla yüzünden bir cinayet olmuş... Sen de varsın, demişler... Yokum, demiş... O kadar dövmüşler ki, suçu üstüne almak zorunda kalmış... Şalvarının içine kedi doldurup, kedilere vura vura ayıp yerlerine saldırtarak çıldırtmışlar adamcağızı... Şimdi Amerika'da bir suç olsa da, sen mi yaptın diye sorsalar, ben yaptım, diyor. Ne dersiniz?

REİS BEY - Onu tâ içimde görüyorum; içimi görür gibi görüyorum! *(Birinci Âdem Bahaya)* Âdem Baba! Sen yapmadın, ben yaptım! Rahat et!

(Birinci Âdem baha, katıla katıla ağlar.

Herkes donuk, herkes hareketsiz... Alaca karanlıkta yüzler daha silik...)

MEMUR - Daha neler, Reis Beyefendi; ben memur efendi, burada bir müfettişin tevkif kesmesiyle yatıyorum. Bir yolsuzluk sorgusunda ters cevap verdim diye... Dosyam olmadığı için de hesaba çekilemiyorum. Yılanlı kuyuda kıyamete kadar otur, dur!..

KARABORSACI - Ya bendeniz?.. Küçük bir fatura üstündeki dikkatsizlik...

SAHTE HÂKİM - *(Reis Beye)* Burada herkesin, kendisini temize çıkarması âdettir. Bazdan da suçunu kabul edecek kadar insaf gösterir. *(Yankesiciyi işaret eder.)*

Bakın, bizim Yankesici hiç lâf ediyor mu? Ben de suçunu kabul edenlerdenim, doğrusu!... Sahte tarafından, aylarca Hâkimlik ettim; devletin parasını aldım, hükümler kestim. Ama, verdiğim kararların hepsi kanuna uygundu.

REİS BEY - *(Ortaya)* Bu hapisyanede ne kadar suç, zulüm varsa, hepsini yapan benim!.. Boşuna yorulmayın! Yerinizde olsaydım, Reis

Beyi linç ederdim.

(Reis Bey, bitik bir tavırla, sendeliyerek bankoya oturur.)

KAATİL - *(Ortaya)* Cevap vermeyin; Reis Bey çok yorgun, bitkin... Görmüyor musunuz; yeter traşlarınız!.. *(Reis Beye)* Baba, şimdi sayımdan sonra *(Soldaki tek ramanın alt somyasında duran dengi gösterir.)* Yatağına uzanır, başını dinlersin. Serelim mi yatağını?..

REİS BEY - Hayır oğlum; ben sererim. Zahmet olmasın... KAATİL - Hiç sana iş gördürür müyüz?.. *(Ellerini uzatır)* Bizim genç ellerimiz dururken...

REİS BEY - O yatağı, benim ihtiyar ellerimden başkası açamaz. Yapma.

KAATİL - Sen bilirsin, Baba! Eline bir de teşbih veririm. Çeker oyalanırsın!...

REİS BEY - Çeker, oyalanırım!..

(Uzun durak... Artık gölgelerden başka bir şey görünmüyor.)

MEMURUN SESİ - *(Acıklı)* Çek teşbihini, ağa,

çek!.. Bakalım zamanın sonuna erişebilir misin?

(Durak:..)

KARABORSACININ SESİ - Hapishanenin en korkunç zamanı işte bu vakittir; akşam vakti...

(Uzun durak... Birden, tepedeki, tavana yapışık lâmba yanar. Koğuşta ve koridorda büyük ışık...)

KAATİL - *(Ortaya)* Allah kurtarsın!..

KARIŞIK SESLER - Allah kurtarsın!..

SAHTE HÂKİM - Oh, dünya varmış!..

MEMUR - Bu mu, olan dünya?..

KARABORSACI - Reis Bey! Hapishanede âdet, lambalar yanar yanmaz, Allah kurtarsın, demektir.

KAATİL - *(Ranzadakilere)* Haydi dışarıya; sayım başlıyor! Şimdi gelirler.

(Karaborsacı kalkar, Memur zahmetli bir tavırla ranzadan iner. Sahte Hâkim, nazlı nazlı, doğrulur. En önde Yankesici, teker teker kapıdan çıkıp, arkaları koğuşa doğru, koridorun

görünen kısmında sıraya girerler. Reis Bey oturuyor. Birinci Adem Baba bekliyor.)

KAATİL - *(Birinci Âdem Babaya) Çık dışarı!.. Yerine!..*

(Birinci Âdem Baba, iki büklüm, çıkar, kaybolur. Kaatil büyük bir sevgi tavrı ile Reis Beye döner.)

KAATİL - *(Gayet içli) Baba, sen burada olursan da olur ama, malum ya, belki birşey söylemeğe kalkarlar. İstersen sıraya giriver.*

REİS BEY - Elbette girerim! Bana söyliyebileceklerini bırak; sana laf ederler!

KAATİL - Bana ne edebilirler? Sana bir şey söylerlerse ben ciğerimden vurulurum. Bu yüzden üçgün evvel koştum zindana.

REİS BEY - Bir oğlum olsaydı, ben de kötürüm olsaydım, dilim de dönmeseydi; elini elim, ayağını, ayağım, dilini dilim diye kullansaydı da oğlum, kendisinde ayrı bir hayata yer vermeseydi, yine senin kadar yakınım olamazdı.

KAATİL - Ağlatma beni, Canım sana kurban!..

REİS BEY - *(Koridoru gösterir)* Haydi çıkalım...

(Reis Bey yürür, koridora çıkar. Arkası kapıya doğru, sıradakilerin ikisi arasına girer. Reis Beyi görenler, saygı ile yer verirler. Kaatil sağ tarafa saparak, sıranın görünmeyen ucuna doğru yürür. Uzun durak... Açılan demir kapıların ciğer törpüleyici sesleri, gıcırtiları geliyor.)

KORİDORDAN KAATİLİN SESİ - *(Kumanda)* Dikkat!..

BİRİNCİ GARDİYANIN SESİ - Allah kurtarsın, arkadaşlar!..

SIRANIN BİR AĞIZDAN SESİ - Sağol!..

Işıklar kararır

TABLO VIII

[Mahkeme şatonu... Önde ve ortada, cepheye doğru sanık parmaklığı ve oturma yeri... Biraz daha önde ve sağda, küçük, şahit parmaklığı... Şahit parmaklığının sağ ilerisinde ve en önde iki basamakla çıkılan savcı kürsüsü... Savcı kürsüsünün kesik noktasından başlaması gereken hâkimler kürsüsü, sahnenin dışında kaldığı için görünmüyor. Giriş kapısı sağda... Solda, büyük pencere önünde avukat masası... Cephede, bir parmaklıkla ayrılmış anfi şeklinde, dinleyiciler yeri...]

(Sanık parmaklığı içinde ve ayakta. Reis Bey... Kravatlı... Gerisinde, sağlı, sollu iki jandarma... Solda, avukat masalarında, Birinci ve ikinci Avukatlar... Kapıda Mübaşir... Sağda, kürsüsünde, Savcı... Dinleyiciler yeri tıklım tıklım dolu... Ön sıralarda, Dadı, Kaatil, Kumarhane Garsonu, Hapishane Müdürü, Yeldirmeli Kadın, Taşralı Müşteri, Köylü, bitirim

yeli tipleri, Sivil Komiser ve her sınıf ve her kılıktan renk renk insan... Ön plânın sağ ve sol uçlarında gazete fotoğrafcıları... Görünmeyen bir yerde çalışan daktilo makinasının sesi... Daktilo makinası durur. Reis Bey, cepheye görünmeyen hâkimlere karşı...)

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ - Bu tezi izah ediniz!

REİS BEY - Merhamet!.. Lügat kitabında bir kelime! Onu öğretmek... İnsanlara acımayı belletmek. Acımanın usullerini, ana mektebi programına eş yürütmek... Bütün cemiyeti mahşer arsasına benzer, bir acıma ve bağışlama zemininde toplamak, oradaki bir milyon bacalı, bilmem kaç milyon çarklı merhamet kombinasında çalıştırmak... *(Durak)* İnsanda kötülük iktidarını döve döve pekleştirmek yerine, hohlaya hohlaya yumuşatmak, insanı kötülüğe iktidarsız kılmak...

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ - Buna bir hayal mi, hezeyan mi, ne gözle bakıyorsunuz?

REİS BEY - Kaskatı bir gerçek gözüyle bakıyorum! Boyuna fedakârlık, durmadan fire

isteyen, hattâ sermayeyi tehlikeye atan bir gerçek... Fakat uğrunda kaybedildikçe, kazancıma büyüklüğünü gösteren, yalanı meydana çıktıkça doğruluğu sağlamaşan bir gerçek... Ben, bu gerçeğe kurbanım!..

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ - Şu halde kanun, ceza ölçüsü, hak ve adalet tevzii lüzumsuz. Öyle mi?

REİS BEY -Öyle değil!... Bunlar, doktorun, cerrahın çare kalmayınca bütün bir uzvu budamaya mecbur olması gibi, iç tedavi üstünde tedbirler... Böyle bilerek, ona göre kanun, ona göre mahkeme, ona göre ceza ölçüsü, hak ve adalet tevzii... (*Durak*) Hususiyle...

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ - Evet?.. Devam ediniz?

REİS BEY - Ona göre aile ve cemiyet terbiyesi... Masallarda, karıncalan ezmemek için, ayağına çingiraklı nalin giyen adam yerine, incecik mânaları ezmiyeyim diye, toprakta basacak yer bulamayan çilekeş insanların topluluğu... İçtiği suyu, olduğu gibi gözyaşına çeviren insanların cemiyeti...

(Savcı öfkeyle ayağa kalkar. Yüzü, hayalî hâkimlerde... Sağ ve sol ön kısımlarda yanan flâşlar...)

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ - Söz Savcıda!.. Buyurun!

SAVCI - *(Görünmeyen mahkeme reisine doğru)* Efendim! Sanık bir zamanlar yüksek makamınızı işgal etmiş ve kanun ölçülerindeki şiddetiyle tanınmış bir insandır. Bu ulvî makam ve şahsiyetten, bitirim yerlerinde, ipten, kazıktan kurtulma kimseler arasında eroin çetesi kurmağa kadar düşen bir insanın, şimdi karşınızda, kurtarıcı edâsıyla felsefe dersi vermeğe kalkışması, ayrı bir şenaattir. Mahkemeye kanaat gelmesi bakımından, bu kadarının yeter görülmesini ve esasa geçilmesini dilerim.

(Durak... Birinci Avukat ayağa kalkar. Savcı oturur.)

BİRİNCİ AVUKAT - *(Görünmeyen mahkeme heyetine)* Şiddetle reddederiz! Savcı, mahkemenin hak ve salâhiyetini tasarruf etmek istercesine davranıyor. Eğer mahkeme, sanığın; sanık sanılan büyük şahsiyetin fikirlerini,

inanışlarını, bu inanışlardaki samimîlik derecesini sonuna kadar inceleyecek ve bu türlü kanaat getirecek olursa, onun bitirim yerinde ne aradığını, neye çalıştığını ve bu yolda neleri göze aldığını anlayacaktır. (*Heyecan*) Bütün dünya; kanunun ve hâkim kürsüsünün hakkını tam verdikten sonra, insandaki gizli ruh maktalarına, iç hakikate eğilen, onu arayan, onu aramanın işkenceli hayatını yaşayan bir kahraman karşısındadır. Yepyeni bir fikir ve kahraman... Başkam bulunduğum baro, şu ânda bu yepyeni adalet kahramanını azizleştirmek için formül ararken, (*gösterir*) o, yükselişini, (*gösterir*) Ağır Ceza Reisliği makamından yuvarlanıp en hakir (*gösterir*) sanık iskemlesine düşmekle belirtiyor. Bu nokta, dâvamızda, hâkimdeki hakkaniyet duygusunu en derin mikyasta cezb ve dâvet edici, başlıca incelik mihrakıdır. (*Savaya döner.*) Âmme müdafiliği makamına, dikkat ve dirayet tavsiye ederim.

SAVCI - (*Yarı doğrulur, ellerini kürsüsüne dayar.*) Muhterem Avukata, müvekkilinin Ağır Ceza Reisliği zamanındaki bir cümlesiyle karşılık vereceğim: Hakikatin açık ve kaba

tecellisi hakkını ararken, gözlerimizi gizlilikler ve incelikler âlemine çekmek, bir mevhum uğrunda bir malûma kıymaktır ki, en şeni fikir cinayetidir. (*Sertleşen ton*) Bizi daima, işlenen korkunç suçun cüzzamlı suratına bakmaktan kaçırın bu edebiyat esnaflığını bir yana bıraksınlar ve görünürdeki suçun, görülmesi mümkün bir izahı varsa onu ortaya döksünler!..

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ - Söz sanıkta!..

REİS BEY - Savcıya hak veririm! Benim dış manzaramı çevrelemek için şenaatten başka kelime bulunamaz. Mâzurdur! Eğer mahkeme de böyle görürse, aynı özrü kendisine de tanırım. Bir zamanlar işgal ettiğim (*gösterir*) hâkim kürsüsü karşısında konuşmaya ve sorularlara dosdoğru cevap vermeğe kendimi mecbur tuttuğum için, dilimi döndürüyorum. Aslında, içimdeki saiklerin, dışarıya çıkmaya, dile gelmeye ve kendisine hak istemeye mecâli yoktur. Bitirim yerine gidişim ve orada, cebimde birtakım silâhlar ve seksen gram eroinle tutuluşum, kanuna güven verici şekilde izah edilemez. Kimseyi de, cebime eroin indirmiş

olmakla suçlandıramam. Gayet mahçup ve ümitsiz bir şiveyle söyleyeceğim tek şey, benim bu hareketi, ne nispette yapabilmeme imkân bulunduğu takdirini istemekten ibaret... *(Durak)* Dünyada gelmiş ve gelecek cinayetlerin en büyüğü halinde, azametli hak fermanıyla haksız yere astırdığım çocuğun arkasından...

(Arkada Dadı hiçkırmağa başlar. Dinleyiciler ve herkes, Reis ve jandarmalar müstesna, başlarını ona çevirirler.)

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ - Devam ediniz! *(Dadı, hiçkırıklarını mendiliyle gömerek susar.)*

REİS BEY - Üzerime çullanan vicdan azabı, tesellimi kurbanımın muhitinde arayışım, bitirim yerine dadanışım, en vahşi kalbleri eşeleyip oralarda gömülü gizli kıvılcımları bulmaya davranışım, merhamet tezim, af görüşüm, dağlan eritecek kudrette olsa da kanunun kılını kıpırdatamaz. Takdir ederim. *(Savcıya bakar.)* Başta Savcı, takdir edenleri de bağıma basarım. *(Görünmeyen Hâkimlere)* Eğer dinlenen bitirim yeri şahitleri, dilleri döndüğü kadar, af ve

merhamet dâvasının ortaya çıkmasına sebep olmasalardı, onu ben açmıyacak, bu noktadan özür aradığım hissini vermeyecektim. Olan oldu; ve Savcının ifadesiyle, bütün bu edebiyat esnaflığına yol açıldı. Yalnız kendilerine tek bir karşılıkta bulunmak isterim: Benim vaziyetime karşı benden naklettikleri söz, kelimesi kelimesine benimdir ama, bugünkü sanığın değil, dünkü Reis Beyin sözüdür. Eğer beni, benim eski anlayış ve usulümle mahkûm ettireceklerse, ben zaten onun mahkûmuyum, ayrıca hükme değmez; yok eğer, beni bugünkü halim içinde gördüklerini iddia ediyorsa, ona da taşıdıkları göz yetmez! Masum çocuk bana, mahkemede, «Bu dünya dört köşe değildir Reis Bey.» demişti. Ne tecellidir ki, şimdi de Savcı, beni, benim o günkü gözümle, dört köşe bir yavanlık içinde görüyor! Ne söyleyebilirim?.. Benim, en kalpsiz ölçülerle çocuğu adım adım darağacına sürüklediğim demlerde, hattâ idam sehпасının dibinde, (*Elini Savaya uzatır.*) yine bu Savcı, benim merhametsizliğimden tiksinti ve çocuğa karşı merhametle doluydu. Şimdi bana merhamet duymamakta haklıdır. İşin, esas

hakkında savcılık mütalâsına ve benim müdafaama kaldığı şu ânda, bütün söyleyeceklerimi tamamlamış bulunuyorum. Artık, sizin işiniz hükmetmek, benimki de affetmek olacak...

SAVCI - (*Yerinde zıplarcasına Mahkemeyi mi affediyor?*)

REİS BEY - Böyle bir şey söylemedim. Sadece işim bu olacak, dedim. İşimi yasak mi edecekler? Hem... Affedilmekten korkuları mi var?.. Ben affedilmemekten korkuyorum! Onun için kendime, sonsuz bir af vazifesinden başka iş tanımıyorum!

SAVCI - (*Ayakta Mahkeme Heyetine*) Şu af masalını nihayete erdirmek için küçük bir سوالim var: Lütfen sorulsun! Bitirim yerinde, sanığın cebine, eroini bir başkası atmış olsa yapan da adaletin eline geçse kendi hesabına bağışlar mi suçunu?

REİS BEY - Hemen bağışlarım! Hem de suçu kendime yakıştırarak... Benim ciğerim eroin deposu; cebime birkaç gram atmışlar, ne çıkar?

(Birinci Avukat, hâkimlere doğru parmağını kaldırıp müsaade verilmeden ayağa kalkar. Savcı oturur.)

BİRİNCİ AVUKAT — *(Görünmeyen Hâkimlere)* Şimdi de, mücerred hak bakımından, sanığın kendi aleyhindeki beyanım reddetmek zorundayız! Ben eminim ki, *(Sol eliyle dinleyiciler tarafını gösterir.)* demin, teker teker huzura çıkıp şahitlik eden ve şu ânda karşınızda sıralı bulunan bitirim tipleri arasındadır, suçlu!.. Bıçaklan ve tabancayı, Reis Beyin, bitirim yerinde, doğru yolu göstermek maksadıyla topladığını, kendi şahıslarını ortaya koymaksızın söylediler ama, eroine ait hiçbir ip ucu vermediler, bilmiyoruz dediler. Bu tiplerin yalancı şahitlikten ve izinsiz silâh taşımaktan haklarında takibat açılmasını ve bu vesileyle eroin işinden sorguya çekilmelerini talep ederim. Müvekkilimin, tahkikatın genişletilmesine lüzum olmadığı yolundaki isteği de bu bakımdan reddedilmelidir. *(Avukat oturur.)*

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ - Sanık! İsteğinize aykırı olan bu görüşe ne dersiniz?

REİS BEY - Aslâ, derim! Asla bu zavallılar hakkında takibata lüzum yoktur! Ortada ne yalancı şahit var, ne de izinsiz silâh taşıyan... Benim, fert fert, silâhlan onlardan topladığıma dair bir ifadem olmadı. Kimseye suç yükliyemem; ve benim hesabıma yüklenmesine razı olamam. Hâkimlikteki görüşüme zıd olarak, nice şeyle beraber bugün anlıyorum ki, boş bir toprakta aranırcasına suç aranmaz; ancak meydana çıkarsa görülür. Hâkim, suç alıp satan ve cirosu ile öğünen bir borsa simsarı değildir. Belki, ideal bir cemiyette, işsiz bir fener bekçisi... Zaten silâh işinin ne değeri var ki, şahitlik edenlerin bu noktada kısırılmaları isteniyor? Bütün mesele eroinde... Onu da hiç kimse bilmiyor. Ben de bilmediğimi söylüyorum ama, cebim biliyor. Bu vaziyette, cebimle aynı bilgiye sahip olarak beni dinlerken vicdanı tutuşan bilgisizliğime acıyan biri varsa, benim hesabıma mutlaka bağışlanacağını, fakat kanun hesabına muhakkak kısıralacağını bilerek kendi kendisine ortaya çıksın...

SAVCI- (*İzinsiz doğrulur.*) İşte, af ve merhamet rejiminin, insandaki kötülük iktidarını

ortadan kaldıracağı tezine ne güzel fırsat!.. Göstersinler marifetlerini ve temize çıkarsınlar!.. Mahkeme bir tecrübe laboratuvarı değildir ama, bu noktada, tecrübeyle kanunî takdir hakkının icabı birleşiyor. Buyursunlar! Yapamazlarsa, hem tezleri masal, hem kendileri sahtekâr, hem de suçları sabittir!

REİS BEY - (*Gözleri, daima Görünmeyen Hâkimde*) Bu ne acındırıcı mantık!.. Beni bir ân mâsum farzedebilir misiniz? Farz etmek de ne demek? Her sanığı, suçu sabit oluncaya kadar mâsum kabul etmeğe mecbur değil misiniz? Hangi mâsum, mâsumluğunu ispat için suçluyu bulmakla mükellef tutulabilir? Hangi cinayet zanlısına «Kaatil sen değilsin, olanı bul ve kurtul!» denilebilmiştir? Ya suçluyu doğrudan doğruya bulmakla mükellef Savcı Beyin vaziyeti?.. (*Durak*) Sonra en acıklısı: Benim af ve merhamet tezimin, suçluyu bulmak veya bulmamakla ne ilgisi var?.. Af ve merhamet bir dedektif kaidesi midir, suçluyu tutmak için, bir ökse mi; yoksa başta yine Savcı bey bulunmak üzere, her suçlunun arkasından gelen, sıcacık bir anne kucağı mi, bir örtü mü?

SAVCI - (*Hâkimlere doğru sert*) Artık, kelime oyunu ve mantık hokkabazlığında, mahkemeye bir sirk havası üflendiğini söyleyebiliriz. Biz, ona durduğu yerde suç yüklemiyoruz ki, «Git gerçek suçluyu bul, yoksa suçlu sensin!» demiş olalım!.. Suçunu, gözle görülür, elle tutulur şekilde, şerefli hâkim cübbesinin altına giydiği öz ceketinin cebinde bulduk. Ondan sonra, başkasını aramaya lüzum yokken, kendisine bir fırsat veriyor ve o kadar güvendiği tezine bir tecrübe meydanı açıyoruz.

REİS BEY - Benim af ve merhamet tezim, olur olmaz tecrübelerden affedilecek kadar merhamete lâyıktır. Beni istedikleri gibi çürütebilirler. Yardımcılarıyım! Fakat tezimi çürütmeye kalkmalarını, anneden aziz bir mânaya karşı cinayet sayarım!

SAVCI - (*Gözleri hâkimlerde, eli sanıkta, öfke ve heyecanın son haddinde*) Şimdi beni, mânevî anne kaatilliğiyle suçlandıran bu korkunç seciyenin... Evet vaktiyle yine savcısı olarak yanında çalıştığım bu korkunç seciyenin, yine anne kaatili zanlısı mâsum çocuğu sehpaye gönderirken, demin işaret ettiği gibi, kanuna,

vicdana, herşeye zıd tavrını hatırlıyorum da, karşınızda oynanan rolü vasıflandıracak kelime bulamıyorum! Merhametten bahsediyor, öyle mi?.. Merhamet ekmek olsa da bütün aç insanlığa dilim dilim dağıtılsa, payına hiçbir şey düşmeyecek olan lânetli budur!

(Savcı ateş saçan gözleriyle sanığa bakıyor. Reis Bey, gözleri, görünmeyen Hâkimlerde, dimdik bir vekar içinde.)

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ - Oturunuz efendim! *(Savcı oturur.)*

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ - Sanık! Cevap veriniz!

REİS BEY - *(Tonu rikkat ve şefkat dolu)* İşte bu noktada muhterem Savcı ile aramızda hiçbir görüş ve anlayış farkı yok!.. Dosdoğru görüyorlar! Nefsimi hırpalamakta, ben bile bu sözlerden daha parlağını bulamazdım. Lütfettiler! Herkesin, nefsini lânetlemesi ve dışarıdan gelecek lânetlemelere katlanması hesabına da, benim af ve merhamet görüşüme uygun konuştular. Âdeta, tezimi ispat eden bir yardımcı unsur, nefsimin vekili vazifesini

gördüler. Ben herkesi bağışlamaya, herşeyi merhamete lâayık görmeğe ne kadar hazırsam, kendimi bu kanunun tek istisnası kabul etmeğe aynı nisbetle bağlıyım. İnanđığım dâvanın yanında, biraz evvel şahsımı da temize çıkarır gibi göründüğüm için af dilerim! Benim anlayışına göre her fert, baş ucuna, «suçlu benim, herkes suçsuz!!!» levhasını aşmalıdır ama, kendisi dururken, başka kimsede bu levhayı aramamalıdır. Yoksa kendi levhasını düşürmüş, tepelemiş olur. Hele bende, herkesin katiyen suçsuz olduğu ve nefsinin katiyen suçsuz bilmesi gerektiği kanaati, şahsıma ne yapsalar değişmez. Ben, acınma liyakatinin bu türlü dışına çıkmış bir lanetliyim!.. İçime sorarsanız (*Savaya döner.*) Savcı adam öldürürken okşar; bense okşarken öldürürüm. İnsanın, kendisinde temiz, başkasında pis gördüğü her iş bende tersine dönmüştür. Gözümde, başkalarının bütün pisleri temiz, benim bütün temizlerim pis oldu. Düşünün; acınamaz olmakta nerelere ulaştım ben!.. Benim böyle olmam, acımanın değerini düşürmez; yalnız bana acımanın değerini düşürür. (*Acı acı*) Bana kimse acımasın!.. Sonra

ona acımazlar, hâli ne olur?..

(Gerilerde hıçkırık şenleri... Dadı ve Kaatil, ağlıyorlar. Uzun durak... Bütün salon donmuş...)

REİS BEY - Bir hâle geldim ki, bütün mantık ve nisbet hesaplarım kaybettim. Hapishanede, Berduş diye anılan bir Âdem Baba, hocalık etti bana... Evet, Amerika'da bir cinayet işlense dünya çapında bir ses bütün insanlığa sorsa: Kaatil kim?... Benim diye bağırabilirim... Soğuk kış geceleri, köprü altında yatan çıplakların vebali benim boynumda, gömleğimin yakasında... İsterseniz çareme Âdlî Tıp baksın; fakat bir hastahaneye girsem de, kan kanseri çeken sapsan hastalar görsem, onları bu hale ben mi getirdim, diye düşünüyorum. Ben ne yaptım; uykuda, baygınlıkta, annemin kamında, babamın kanında, hangi cinayeti işledim, hangi mukaddesi kirlettim ki, kendimi, gelmiş gelecek bütün fenalıkların tek sorumlusu biliyorum. Beni görünce havalanan serçe, kaçırılan göz, çekilen perde, buruşan surat, bana beni hatırlatıyor. *(Durak)* Dışında ne arıyorlar; içime doğru suçluyum ben... Yapamadıklarımın, işlemediklerimin de suçlusu... Bir de kalkmış,

belki kendimden birine, ondan öbürüne geçer, bir merhamet yangını çıkar, bütün ülkeyi sarar diye, tımarhanelik bir hayâlin peşine düşmüş, gidiyorum. Bunun için de en verimli tarla diye, kaatillerin, hırsızların, eroincilerin yuvasını seçmiş bulunuyorum. *(Durak)* Öldürdüğüm, kanun emanetini yağlı ip diye boynuna geçirip boğduğum mâsumun hayâli beni oraya sürüklüyor, işe oradan başlatıyor! *(Durak, düşünce)* Yine o hayâlin çektiği sihirli nokta mıdır, nedir; nefsimde tek pay vermemesi gereken tezimin ilk hisse isteyicisi olarak karşınıza ben çıkıyorum! Ve ben, bu noktada tezimin yalancısı, sahtekârı, istirmarcısı oluyorum! Ben nasıl acınacak adam olabilirim?.. *(Durak)* Merhamet, harikulade bir şey; içinde hayat kaynayan kazan... Eğer ona uzanan eller arasında benim kan dolu avuçlarım olmasaydı... *(Durak)* Reis Beyefendi; *(Eliyle ceketinin yakasına yapışır.)* Ceketim benimdir, cep ceketime aittir, eroin de o cebin malıdır. Ben suçluyum! Bana acımak, merhamete mevzuunu kaybettirmek olur. Bana acımayınız ki, bundan böyle açıyabilesiniz! *(Geride bir hareket... Kaatil*

ayakta ve yüzü karmakarışık...)

KAATİL - *(Görünmeyen Hâkime doğru avaz avaz)* Ben koydum! Reis Beyin cebine eroini, ben koydum! Suçlu benim!

(Herkes donar. Patlayan flâşlar... Kumarhane Garsonu eliyle yüzünü kapar. Reis Bey dönüp Kaatile bakar. Avukat, Savcı, herkes, jandarmalardan başka herkes, gözlerini Kaatile mıhlamış...)

GÖRÜNMEYEN HÂKİMİN SESİ -
Yaklaşınız, yaklaşınız!

(Kaatil dinleyici parmaklığından yıkılırcasına çıkar. Yürür, şahit parmaklığı önünde durur. Yürürken, üst üste fotoğraf flâşları parlar. Reis Bey, görünmeyen hâkimlere dönmüştür.)

REİS BEY-Yalan söylüyor, muhterem hâkimler!.. Beni seven tek insan, o... Oğlumdan yakın... Babasını kurtarmak için yalan söylüyor, başka çare bulamıyor. Suçu yalandan üstüne aldığına katiyen inanınız ve onu affediniz! Zindanda, başımın altında, kanını içtiğim mâsumun dantelalı yastığı var, üstümde yine

onun işlemeli yorganı... Bir de (*Gösterir*) bu kaatilin, *her* gece yorgam üstüme çeken ve alnımdaki teri silen merhametli parmakları... Kendisini feda ediyor, biliniz!

(Kaatil ağlar, Dadı ağlar, Yeldirmeli Kadın ağlar, Bar Kızları ağlar, dinleyiciler arasında bir çoğu yüzünü kapar. Birden Kumarhane Garsonu haçını kaldırır, ayağa fırlar.)

KUMARHANE GARSONU — (*Bulunduğu yerden yüksek sesle*) Asıl suçluyu istiyorsanız, benim! Benim eroin sattığımı herkes bilir. Baskın olunca, eroini kahve ocağındaki yerinden alıp Reis Beyin cebine attım. Onu aramazlar sandım.

(Kumarhane Garsonu, davet beklemeden parmaklıktan çıkıp, ağır adımlarla Savcının önüne kadar gelir.)

KUMARHANE GARSONU - (*Savcıya*)
Teslim oluyorum!

Işıklar kararır

TABLO IX

[Otel holü... Aynı...]

(Sabah vakti... Otel Kâtibi, Birinciye İkinci Bar Kızları, Taşralı ve Köylü Müşteriler. Orta yerdeki masanın üstünde bir teyp dönüyor. Herkes teype doğru iki büklüm... Bar kızları gündüz elbiseli ve ciddi kılıklı...)

TEYPTE REİS BEYİN SESİ - Göklerin merhamet dolu olduğuna inanıyorum. Bizse, umacı korkusuyla yorgan altına kaçan çocuk gibi, nefsimizin beton çatısını tepemize çekmiş, yaşamayı öldürüyoruz! Yağmurun yalnız suyunu toplayabiliyoruz; ruhundan uzağız! Halbuki ne güzel isim koymuşlar ona: Rahmet.

(Teypte kapı çingırağı, kadın ökçelerinden çıkan sesler...)

TEYPTE OTEL KÂTİBİNİN SESİ - Bizim Bar Kızları, Reis Bey; siz devam edin!..

TEYPTE REİS BEYİN SESİ - O kadar geç mi

oldu vakit?

TEYPTE BİRİNCİ BAR KIZININ SESİ - Çok geç, Reis Bey; bizim dönüş vaktimiz. Sabah oluyor!

TEYPTE REİS BEYİN SESİ - Bakın, çok geçin arkasından nasıl bir, çok erken başlıyor! Kâinat nizamı... Merhamet için de aynı şey... Kinin, zulmün de başında ve sonunda merhamet nöbet bekliyor. Otur kızım, otur ve beni dinle!.. Sen de kızım, ha, şöyle... Ne diyordum? Rahmet.. Âlem, bu temel üzerinde... Eğer toprağa, tohuma, hattâ kire, lekeye merhamet olmasaydı, su olur muydu? Rengi merhamet, sesi merhamet, pırıltılı, şırıltılı su... *(Sesi coşar)* Ne duruyorsunuz? Sökün sahte su borularını, ev ev merhamet şebekesini kimin! Tepelerinizdeki çatılan da yıkın, göklerle temasa geçin!.. O zaman göreceksiniz ki, acı su borularından kendi kendisine tatlı su akacak ve başlar üstünde güneşe yol veren kubbeler yükselecek...

TEYPTE İKİNCİ BAR KIZININ SESİ - Siz sabaha kadar uyumadınız mı Reis Bey?

TEYPTE REİS BEYİN SESİ - Uyumadım,

kızım! Suda kaynayan yengeç gibi sabaha kadar Kâtibin karşısında ıslık çaldım durdum. Merhamet bestesi... Ah bu besteyi bir tutturabilsek, yakan bir şarkı halinde gırtlak yivlerine bir kazıyabilsek!.. Benim istediğim, güneşin merkezindeki merhamet. Kuzulan da, yılanları da ısıtan merhamet. Isıtın, daha ısıtın! Görürsünüz; nasıl şimşek bir anda parça parça yere dökülür, sonra nasıl çizgi çizgi yumaklanıp bir kuzu olur! O ânı bulmaya bak! İş onda.

TEYPTTE OTEL KÂTİBİNİN SESİ - Reis Bey!
Bu fikirlerinizi kitap halinde çıkarmayı düşünüyor musunuz?

TEYPTTE REİS BEYİN SESİ -Ben yazmayı değil, yaşamayı seviyorum. Çocuk bana, buz çölünde yol alıyorsunuz, dedi. İdam sehpası altında, perdesi düşen göz, görmez mi? Hepimiz, bütün insanlık, buz çölünde yol alıyoruz! Güneş şehri arkamızda, karanlık beldesi önümüzde. Git, gittiğin kadar! Aldığımız nefesler bile, hançerden, sipsivri kayalar şeklinde donuyor. Buz üstüne nakış nakış yonttuğumuz eserler, buzdan gururlan ile bizi büsbütün buzlaştırıyor. Bakarken gözle bıçaklıyoruz, dinlerken kulakla

boğuyoruz, koklarken burunla zehirliyoruz. Damak kirletiyor, el solduruyor, düşünce de kalb halvetinde ırza geçiyor. Bütün bunların kanunlarını bilmiyoruz da, kanun çıkarmağa kalkıyoruz. Bir şey olmasın diye mi, olsun da yapılmasın diye mi? Sen kaplanı yetiştir, besle sonra pençe atıyor diye boynuna kement at, ipe çek! Yazıktır kaplana, günahdır kaplana! Kanunu, bir şey ortadan kalksın, yapılamaz olsun diye değil, bizim başka türlü yaptığımızı, bazıları bu türlü yapmasın diye çıkarıyoruz.

TEYPTE OTEL KÂTİBİNİN SESİ - Bütün bunlar merhametle mi düzelecek?

TEYPTE REİS BEYİN SESİ - Merhamet, hiçbir şeyin kendisi değil, su gibi, toprak gibi, hava gibi, ateş gibi, herşeyin temeli... Onu getirin, kuracağı iklimde iyinin ölü bitkileri dirilsin, kötünün de diri bitkileri ölsün... *(Durak)* İşi fazla fikire kaptırmayalım... Savcı bey haklı... Merhametin ukalâsı olmak, merhametsiz olmaktan beter... Papazların yaptığı gibi, sadece edebiyatçısı olmak da, onu harcamak... Yalnız duyalım, duygusunu arayalım, hayatını

yaşayalım!.. Çocuk bana, mühürlü kalbinizin birgün açılmasını dilerim, dedi. Kalbim bütün dikişlerinden yırtıldı; yine mühürü istediğim gibi açılmıyor. Beş dakika uyusam, merhametsiz uyanıyorum. Yediğim yemeğin ilk lokmasında merhametli, son lokmasında zalimim!.. Ne yapayım ki, bütün kin ve garez duygumu, kendime, bütün af ve merhamet hissimi dünyaya çevirebileyim?.. Ne etsem, nefsim arkamdan onu salyasiyle kendikine göre mayalandırıp yutuyor, besleniyor. Hem benim nefsimi kıracak, hem de rahmetinden hiçbir şey kaybetmiyecek sistem!.. Onu arıyorum! Büyük meydanına heykelimi dikmek yerine, leşimi katır iskeletlerinin yanına atacakları merhamet cumhuriyeti nerededir? Bütün sınıflara paydos! Dünyayı, hastalarla hastabakıcılarından ibaret iki sınıfa bölecek ve (1) numaralı odaya, Atom âlimlerini ve politikacıları yan yana yatıracak anlayışa yol var mıdır? Yalnız acıyanlar ve acınanlar sınıfı... İki, yahut iç içe tek sınıf... Gerisine paydos!.. Çocuk bana, ağlayabilseydiniz anlayabilirdiniz, dedi. Ağladıkça anlıyorum, ağladıkça anlıyorum. Çocuk bana, sizi ruhum bu dünyada ve ötelede

adım adım takip edecek, dedi. Ölülerin dilinden anlayan varsa yalvarsın: Aman, Reis Beyi bırakma, elini onun kolundan çekme, onu götür, onu erdir!.. (*Otel Kâtibi teypin düğmesini çevirip onu durdurur.*)

OTEL KÂTİBİ - Böyle gidiyor, gecenin birinden sabahın altısına kadar...

BİRİNCİ BAR KIZI -(*OtelKâtibine*) Hiç de farkında olmadık. Nereye saklamıştın makineyi?..

OTEL KÂTİBİ - Biz sanatımızı biliriz.

İKİNCİ BAR KIZI - (*Otel Kâtibine*) Reis Bey de farkında değil, öyle mi?..

OTEL KÂTİBİ - Tabii değil...

BİRİNCİ BAR KIZI -(*OtelKâtibine*) Sen şimdi bu lâfları «Cemiyet» gazetesine satsan dünyayı alırsın! Arkasından koşuyorlar da, Reis Beyden kelime alamıyorlar!

İKİNCİ BAR KIZI - (*Birinci Bar Kızma*) O, sanatını bilir!

OTEL KÂTİBİ - (*Ortaya*) Siz bu lâflardan ne

anladığınızı söyleyin!..

TAŞRALI MÜŞTERİ - Bana çok dokundu!

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Ben merhamet lâfından başka bir şey anlamadım.

İKİNCİ BAR KIZI - Zaten her şey o lâfın üstünde ayol!..

BİRİNCİ BAR KIZI - Bana bir müzik gibi geldi sözleri...

İKİNCİ BAR KIZI - (*Ortaya*) Hârîka adam!.. Cüceler memleketinde dev... Alışılmış lâfların, fikirlerin, birkaç gök tepesinden bakıyor. Yazık ki, özlediği besteyi, kendisinden başka kimseye ezberletemeycek!..

BİRİNCİ BAR KIZI - (*İkinci Bar Kızma*) Seni, bardan çıkarmaya kandırdı diye mi?.. Ne olacak halimiz?..

İKİNCİ BAR KIZI - Şimdilik, otelde güzel güzel oturuyoruz. Kendimize geldik. Bekleyelim...

OTEL KÂTİBİ - (*Bar Kızlarına*) Üç gündür, hanım hanım, akşam yatıp sabah kalkmak, sizi

âdeta değiştirdi...

TAŞRALI MÜŞTERİ - Ah, ah!..

OTEL KÂTİBİ - (*Taşralı Müşteriye*) Ne diye ah çekiyorsun, hemşerim!..

TAŞRALI MÜŞTERİ - Hâlâ bir haber yok!

OTEL KÂTİBİ - (*Taşralı Müşteriye*) Bu kadar bekledin; birkaç gün daha bekle!..

TAŞRALI MÜŞTERİ - Reis Beyin tılsımlı ilânından bir şey çıkmadı. Gazetelerle, onu suçlu bulmadığımı ve bulmayacağımı ilân ediyorum da yine görünmüyor.

İKİNCİ BAR KIZI - (*Taşralı Müşteriye*) Gelir. Bekle!

BİRİNCİ BAR KIZI - (*Ortaya*) Ne tuhaf dünya bu!.. (*Taşralı Müşteriyi gösterir.*) Bu, memleketine götürmek için, İstanbul'da kaybolan kızını arar; (*Köylü Müşteriyi gösterir.*) Bu da, kızım iyi edip memleketine götürdükten sonra, İstanbul'da kaybolsun gibilerden, peşine takar, yine getirir, başı boş bırakır.

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Reis Bey, kız ne isterse

yap, demeğe getirmedi mi?

İKİNCİ BAR KIZI - *(Köylü Müşteriye)* Böyle (temeğe getirdi ama kızını traktörden düşürüp iyi ettikten sonra, yine getir, şehirde düşür, demeğe getirmede).

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Ne yapayım?.. Tutturdu, ille bir iki hafta İstanbul, diye... Keşke, İstanbul nedir, görmese bilmeseydi.

OTEL KÂTİBİ - *(Köylü Müşteriye)* Burada insani, daha fena etmek için iyi ederler.

BİRİNCİ BAR KIZI - *(Köylü Müşteriye)* Nerede şimdi; ne yapıyor?

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Sinema sinema geziyor!

BİRİNCİ BAR KIZI - Sabah sabah?..

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Biraz dolaşayım, dedi.

İKİNCİ BAR KIZI - *(Köylü Müşteriye)* Niçin beraber gezmiyorsunuz?

KÖYLÜ MÜŞTERİ - Beni istemiyor!

İKİNCİ BAR KIZI - O saf, o masum tavırlı kız?..

TAŞRALI MÜŞTERİ - Merhametin ilk neticesi...

OTEL KÂTİBİ - Son neticesinde iş!..

TAŞRALI MÜŞTERİ - İnanamıyorum! Kafam almıyor!...

(Çingırak... Açılan kapıda, şık ve zarif, bir genç kız... Kaçak kız... Eli kapıda... Taşralı Müşteri donar. Herkes ona döner.)

TAŞRALI MÜŞTERİ - *(Kaçak kıza, heyecan içinde) Kızım!..*

(Kaçak kız hole ve oradakilere bir göz atıp dışarıya çıkar. Taşralı Müşteri kalakalmıştır.)

OTEL KÂTİBİ - *(Taşralı Müşteriye) Koş arkasından. Buraya girmek istemedi!..*

(Taşralı Müşteri koşarak kapıdan çıkar. Çingırak... Kapanan kapı... Seyirciler birbirine döner. Otel Kâtibi teypi masadan kapıp gişeye götürür.)

BİRİNCİ BAR KIZI - *(İkinci Bar Kızına) Benim, Reis Beyin bir sihirbaz olduğuna inanacağım geliyor.*

İKİNCİ BAR KIZI - Sadece inanmış adam...
Onun için inandırıyor...

BİRİNCİ BAR KIZI - O kadar ki, neredeyse,
beni köye gönderip hamur yoğurtacak...

İKİNCİ BAR KIZI - Kendisi de beraber
gelsin; neresi olsa giderim. Ne iş olsa yaparım!

*(Otel Kâtibi, teypi gişenin arkasına saklamış,
dönmekte...)*

OTEL KÂTİBİ - O hiçbir yere gidemez.
Gazeteler, ajanslar, radyolar hep onunla
meşgul... Avrupa gazeteleri bile... Duyduğuma
göre, Avrupa'dan davetler geliyormuş...
Bakalım, baro ne yapacak. Dün toplantı
halindelermiş...

BİRİNCİ BAR KIZI - Olamaz! Bir kere
emekliye ayrıldı. Zaten kendisi kabul etmez.
(Gözü giriş kapısının buzlu camında) Geliyor,
gölgesinden tanıdım.

*(Hepsi toplanır. Yüzler kapıya doğru... Kapı
açılır... Çingirak... Reis Bey... Kılığı düzgün...
Çingirak... Kapı kapanır.)*

REİS BEY - (*Ortaya*) Sabahlar hayr olsun!..

İKİNCİ BAR KIZI - Hayırlı sabahlar, Reis Bey!..

REİS BEY - (*Ortaya*) Kapının önünde, kızını arayan tüccarı, genç bir hanımla gördüm. Kızı mi?..

OTEL KÂTİBİ - Evet efendim! Biraz evvel geldi. İçeriye girmedi.

REİS BEY - (*Ortaya*) Adamın halini görerseniz... Kızı gökten düşmüş gibi... (*Gişenin önündeki bir iskemleye çöker.*) İnsan, sahip olduğu nimeti, tam elinden çıkarken anlıyor. Nemiz varsa her ân gittiğini ve yeniden geldiğini farzedip ona göre davranamaz mıyız?.. İflasımızı anlar, ağlamaktan başka çare bulamazdık. (*İkinci Bar Kızına*) Baban seni bekliyor, kızım!

İKİNCİ BAR KIZI - (*Heyecanlı*) Ne diyorsunuz Reis Bey; görüştünüz mü?

REİS BEY - Oradan geliyorum.

İKİNCİ BAR KIZI - Çok yorulmuş olacaksınız!

REİS BEY - Evinizin yokuşu biraz sert....

İKİNCİ BAR KIZI - Ya anlayışı?..

REİS BEY - Gayet yumuşak... Baban, Reis Bey, bunu siz mi söylüyorsunuz, dedi. Evet, dedim. Gelsin, dedi.

BİRİNCİ BAR KIZI - (*Reis Beye*) Ben ne olacağım, Reis Bey?

İKİNCİ BAR KIZI - (*Birinci Bar Kızma*) Sen benim yanımda kalacaksın! Ailen dağıldı. Bakacak kimsen yok!

REİS BEY - (*İkinci Bar kızma*) Ona acıyacak mısın?

İKİNCİ BAR KIZI - Elbette acıyacağım! Acımıyor muyum?

REİS BEY - Acımıyorsun! Acımak annelerin ilmi... Birbirine acımanız veya acımayı öğretmeniz için, ikiniz de anne olmaya bakın! (*Kızların hayretine bakıp coşar*) Size, anne olmaya bakın diyorum, beni anlıyor musunuz?

İKİNCİ BAR KIZI - (*Başı hafif önünde*) Evet, Reis Bey!

REİS BEY - *(Köylü Müşteriye)* Sen de kızını al, köyüne dön! Yoksa, onu felçten kurtardığına pişman olabilirsin; bir polisle, mahalle karakoluna girerken gördüm onu... Git, bak!..

(Köylü Müşteri hızla çıkıp gider. İki çingirak sesi...)

OTEL KÂTİBİ - *(Reis Beye)* Ne olmuş Reis Bey; kızın başına bir şey mi gelmiş?

REİS BEY-Mühim değil. Manzara kartpostalları kadar malûm şekil... Biri onu sürüklemek istemiş, o da bağırmış...

OTEL KÂTİBİ - Reis Bey! Herkes sizden bir pay alıyor! Yedi senelik kapıcınıza göstereceğiniz yol?..

REİS BEY - Senin nasibin, kiremitlerinde merhamet kumrularının dem çektiği, *(işaret eder)* otel ismi verilen bu insanlık sergisinde gözcülük... Daha ne istiyorsun. Gelene, geçene bak, düşün, ağla!..

OTEL KÂTİBİ - Ya siz Reis Bey? Beraber değil miyiz?

REİS BEY - (*Ortaya*) Değiliz galiba!.. Ben, ömrümün sonunda meczupların hayatına özeniyorum. Her köyün, kasabanın bir meczubu vardır ya; ham, hamamı, pazarı gibi, o yere mahsus... Böyle bir şey olmak istiyorum. Meydanlarda trafik polislerinin yanına geçip, boynumda bir yafta, dikilmek istiyorum: İnsanlar, durun! Acımayı bilmeyen geçemez; (*Otel Kâtibine*) Beraber olabilir miyiz?

(*Kapı açılır. Çıngırak... Yeldirmeli Kadın... Kapı açık kalır. Karşısında Reis Beyi görür görmez, saldırırcasına üstüne yürür. Otel Kâtibi ve Bar Kızları dikilirler.*)

YELDİRMELİ KADIN - Reis Beyciğim, Reis Beyciğim!

REİS BEY - Bir şey mi var?

YELDİRMELİ KADIN - Oğlum kurtuldu! Biraz evvel... Tahliye karan geldi!

REİS BEY - Çok sevindim!

YELDİRMELİ KADIN - Oğlum, gelinim, torunlarım eve gittiler. Ben doğru size koştum.

REİS BEY - Çok sevindim!

YELDİRMEĒİ KADIN - Güzünüzdeki yaştan belli. O para ile bir marangoz atölyesi açacak oğlum... Tezgâhını kurar kurmaz ilk işini size yapmak istiyor. Ne istersiniz?

REİS BEY - Çok sevindim!

YELDİRMEĒİ KADIN — Bizi kırmayın! Boynumuzu bükmeyin!

REİS BEY - Bir kutu yapsın... Erlerin, tahta, kırmızı vernikli bavullarından...

YELDİRMEĒİ KADIN - (*Mahzun*) Ne yapacaksınız onu?

REİS BEY - Çamaşırlarımı koyacağım! Artık bir yerde oturmak istemiyorum! Varılamaz bir sıra var gözümde... Onu arayacağım!..

YELDİRMEĒİ KADIN - Neresi orası?

REİS BEY - Ağlayanlara vatanı...

(Açık kapıda Dadı... Reis Bey ona bakarak irkilir; heybetle ayağa kalkar. Uzun bakışma... Bar kızları, gözleri Dadıda, Reis Beyin karşısında ve merdivenin dönemeç tarafındaki

sandalyelere ilişirler. Otel Kâtibî ve Yeldirmeli Kadın, ayaktalar... Bakışma devam ediyor, çingirak... Kapı kapanır. Dadı yaklaşıp durur.)

REİS BEY - Ne haber, Dadı?

DADI - İzmit'ten geliyorum! Evi hazırladım!

REİS BEY - Artık ben yersiz, yurtsuz takımındam. Zaten ömrüm boyunca bir evim olmadı...

DADI - Bundan sonra olur. Sana oğlumun odasını hazırladım.

REİS BEY - Gelemem, Dadı! Saadetin bu kadar büyüğünü kaldıramam! Bırak, tek kardeş, çocuk, dost sesi duymaz bir taş ocağında geçen ömrüm, yine orada tükensin!

DADI - Kardeşin olurdum, yemeğini pişirir, çamaşırlarını yıkardım. Seni hiç rahatsız etmeden bir gölge gibi girip çıkardım. Ağladığın zamanlar, ben de bir kenarda, sessizce sana uyardım.

REİS BEY - *(Hıçkırıklarla patlar)* Altmış beş senenin ördüğü buz kozasından çıkıp güneşine

kavuşabilmem için, oğlunu astırmam mi lâzımdı? *(Durak)* Bana sahiden acıyor musun, Dadi?

(Dadı cevap vermez.)

REİS BEY - Acıyorsan bırak çekeyim! Benim halimi değiştirmeğe çalışmak, bana acıdır! Bana acıyın, yani acımayın! Bana acımayarak acıyın!

DADI - Dinlenmeye, kendini bulmaya muhtaçsın! Benimle gel! Bu defa ben istiyorum!

REİS BEY - Kendimi bulmak mi?.. Oğlunu mezardan çıkarıp bir daha astırmam için mi?..

DADI - Evham içindesin! Seni İzmit'teki evin odasında, yatağına oturmuş, oğlum bekliyor. Bir de böyle farzet! Onu kırar mısın? Ona acımaz mısın?

REİS BEY - *(Deli gibi)* O beni bağışlar mi? Bana acır mi oğlun?. Ne biliyorsun?...

(Yıkılacak gibi açılan kapı, Çığlık basan çingirak... Hızla giren Kaatil... Koşarak Reis Beyin yanına gelir, bileğine yapışır. Kapı açık

kalmıştır.)

KAATİL - Yürü, baba gideceğiz!

REİS BEY - Nereye?

KAATİL - Hapishaneye!

(Sükût... Durak... Reis Beyin bileği Kaatilin elinde...)

OTEL KÂTİBİ - *(Kaatile)* Söylesenize ne olduğunu! Reis Bey bekliyor!..

KAATİL - *(Bileğini bırakarak Reis Beye)* Mahkûmlar ayaklandı! Âdem Baba korkusundan öldü! Ölüsünü avludaki ping - pong masasının, hani şu idamda kullanılan masanın üstüne uzatıp, merhamet, merhamet diye bağıyorlar. Reis Bey gelsin, derdimizden o anlar, diyorlar. Bir merhamet lâfı çıkıyor ağızlarından; bir Reis Bey, nârası... Jandarma havaya ateş edip duruyor. Savcı orada... Beni ziyaret yerinde gördü, seni alıp getirmemi söyledi. Koş, zavallılara anlat! Bu ayaklanmaya sebep şenmişsin!

REİS BEY - Zorla istenir, alınır mi merhamet?

Aldıkları merhamet mi olur? Gidi, merhamet dâvası!.. Sana da mi acııyorlar? Sen de mi bana acııyorsun? (*Durak*) Demek sebep benmişim?

KAATİL - Gidelim baba, biz onlara acıyalım!

REİS BEY - Haydi oğlum, gidelim!...

(Açık kapıdan giren bir sürü insan... Önde, Baro Reisi Birinci Avukat, arkasında ikinci Avukat... Daha arkada iki baro âzası... Gazete fotoğrafcıları... Çıngırak... Kapı kapanır... Birinci Avukatın elinde, ince, uzun, bir paket... Ayaktakilei"açılarak gelenlere yol verir. Bar Kızları kalkıp, yan yan merdiven tarafına geçerler. Birinci Avukat, elinde paket, Reis Beye yaklaşır. Gazete fotoğrafcıları sağ ve sol taraflarda mevzi almışlardır. Kalabalık, Reis Beyle kapı arasında ince bir yol bırakacak şekilde sıralı... Dadı ve Kaatil, arkaları vitrine doğru, cephede ve ön sırada... Birinci Avukat elindeki paketi açıp, meydana ince uzun bir mahfaza çıkarır.)

BİRİNCİ AVUKAT -(*Reis Beye, hitap edâstyle*) Muhterem Reisim! Adalet anlayışına,

fikirleriniz ve hayatınızla getirdiğiniz yeni mâna, memleketimizden başlayarak, dünya çapında bir hâdise olmuştur. İnsanlığa baş döndürücü bir yükseklik getirdiniz! Bu hâdiseyi değerlendirmek borcunu yüklenen baromuz, günlerdir süren müzakereler ve münakaşalar sonunda sizi fahrî başkanlığa seçmiş bulunuyor. *(Elindeki mahfazayı açıp içinden madenî, dala benzer bir şey çıkar.)* Bir kitap üzerinde defne dah şeklinde, adaletle merhametin sarmaş dolaş ahengini belirten bu altından sembolü de dâvanıza ve muzaffer çilenize bir karşılık olmak üzere takdim ediyorum. Baro Başkanı, aynı zamanda avukatınız ve dostunuz olarak, bu vazifeden, mesleğimin en büyük şerefini duyduğumu bildiririm!

(İşleyen flâşlar... Reis Bey, başı yukarıda, hissiz, kıpırdamıyor. Birinci Avukat, altın sembolü, muhafazasız olarak Reis Beye uzatır. Reis Bey, donuk bir hareketle onu alır. Mahfaza Birinci avukatın elinde...)

REİS BEY - *(Birinci Avukata)* Muhterem efendim! Ben bir zaferin değil, bir bozgunun temsilcisiyim! Eğer bir yükseklik gösterdim ise,

bu çıkış hissi veren bir inişten geliyor. Uçurum dibinde biten bozgun!.. Uçurumlar dağ, dağlar uçurum olmalı ki, ben kahraman olabileyim... Böyle bir zafer armağanına lââyık değilim ben... Onu alamam!.. Sonra inişimi, inişimde bulduğumu kaybederim. Beni affediniz! Ararsanız, lââyık olanını da bulursunuz...

BİRİNCİ AVUKAT - Onun kime lââyık olduğunu tesbit iktidarı da, bizden ziyade sizde... Biz, sizin örnekleştirdiğiniz mânaya veriyoruz bu armağanı... Eğer sizden başka bir lââyık olanı varsa siz bulunuz! O her türlü sizin...

(Uzun durak... İşleyen flâşlar... Reis Bey, elinde altından kitap ve dal, öylece kalmış... Gözleri aranyor. Vitrin tarafındaki ön sırada Kaatili görür.)

REİS BEY - Kaatil, oğlum!

KAATİL - Efendim, baba?

REİS BEY — *(Elindeki dalı uzatarak)* M, bu sana yakışır! KAATİL - Hiç alabilir miyim? Nasıl olur?..

REİS BEY - Hani sen benim hiçbir sözüme

karşı gelmezdin? KAATİL - *(Ağlar gibi)* Bu öylesi mi?

REİS BEY - *(Birinci Avukata Kaatili gösterir.)* Onun yolu, benimkinin aksine, merhamet dâvasının lâfazanı değil, kendisi!..

(Kaatile döner, elindeki dah uzatır.) Sana yakışır al!

(Kaatil hayret içinde, korka korka dah alır. Herkes çarpılmış... Çıt yok...)

REİS BEY - *(Dadıya)* Gelemiyorum, Dadı!.. Gözyaşlarını kurur diye korkuyorum! İndiğim kuyunun dibinde yaşamak istiyorum! Arada bir, kuyunun ağzına gelip bana seslensen daha ne isterim!..

(Durak... Dadı ağlar. Reis Bey bakar.)

REİS BEY - *(Birden Kaatile dönerek.)* Haydi evlâdım, merhamet isteyenleri susturmaya gidelim! Sonra bir kenara çekilip, biz de susar... Yalnız ağlarız!

(Reis Bey yürür, önündekiler yolu genişletir. Elinde altın sembol, Kaatil arkasında... Herkes

*yüzünü kapıya dönmüş... Açılan kapı...
Çingirak... Kapı açık... Kaatil de çıkar...
Kapanan kapı... Çingirak...)*

PERDE